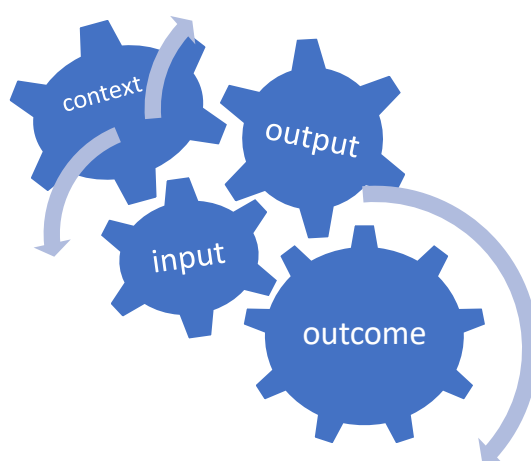

Het verklaren van verschillen in prestaties van Nederlandse gemeenten op het gebied van de energietransitie en de transitie in het sociale domein.

In welke mate hangen verschillen in de outcome van Nederlandse gemeenten, op het gebied van de energietransitie en de transitie sociaal domein, samen met verschillen in de context, input, throughput en output van gemeenten?

door

Manouska Molema

S1251910

m.molema@student.utwente.nl

Ingediend in gedeeltelijke vervulling van de vereisten voor de graad van Master of Science, programma Public Administration, Universiteit Twente

Definitieve versie: 11 februari 2020

Aantal woorden: 34493, zonder bijlage, voorblad en inhoudsopgave.

Supervisors:

Eerste supervisor: Prof. dr. R. Torenvlied, BMS Faculty, Public Administration

Tweede Supervisor: dr. P.J. Klok, BMS Faculty, Public Administration

Voorwoord

In deze masterthesis heb ik gezocht naar mogelijke verklaringen voor verschillen in prestaties van gemeenten op het gebied van de energietransitie en de transitie in het sociale domein. Een zeer bewuste keuze om juist deze twee onderwerpen te onderzoeken. Vanuit mijn kennis en ervaring op gemeentelijk en provinciaal niveau weet ik dat dit belangrijke maatschappelijke opgaven zijn, het interessante inhoudelijke veranderingen zijn en dat er wordt gezocht naar mogelijkheden om de prestaties op deze transities te versnellen.

Voor mij was het leerzaam om deze onderwerpen uit te werken naar een theoretisch kader, een onderzoeksvoorstel en daadwerkelijk het onderzoek uit te voeren. Ook was het een uitdaging voor mij om het onderzoek behapbaar te houden, theoretisch goed te onderbouwen en dit te verwerken in een logisch opgebouwd verhaal.

Met dit onderzoek hoop ik een bijdrage te hebben geleverd aan het verbeteren van de kennis over hoe prestaties in publieke organisaties samenhangen met prestatie indicatoren. Daarnaast hoop ik hiermee een bijdrage te leveren aan het inzicht over mogelijke “knoppen” waar aan gedraaid kan worden om transities te versnellen.

Als laatste dank voor mijn twee begeleiders, Prof R. Torenvlied en dr P.J. Klok, voor hun begeleiding en inzet zodat ik het onderzoek op deze wijze heb kunnen uitvoeren met deze thesis als eindresultaat.

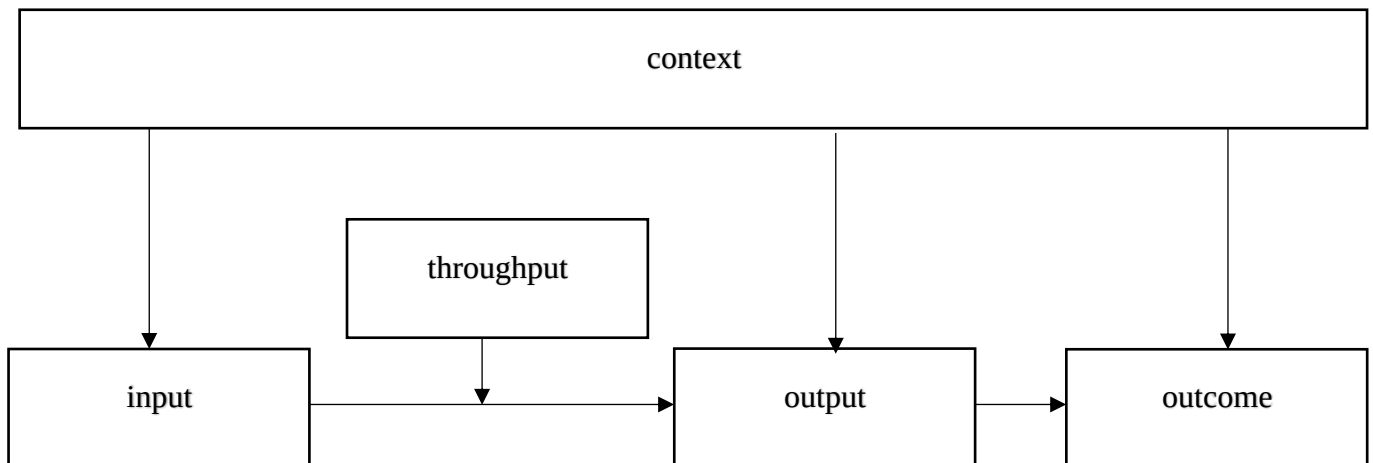
Veel leesplezier!

Manouska Molema

Samenvatting

In dit onderzoek wordt de vraag beantwoord in welke mate verschillen in de outcome van Nederlandse gemeenten, op het gebied van de energietransitie en de transitie sociaal domein, samenhangen met verschillen in de context, input, throughput en output van gemeenten. De samenhang is getoetst op basis van het CITOO Model zoals weergegeven in figuur 1. De variabele throughput is niet getoetst.

Figuur 1 CITOO model

Het CITOO Model is opgebouwd uit een combinatie van bestaande theoretische modellen die de samenhang verklaren tussen context, input, throughput, output en outcome zoals het IOO Model, het cybernetic system model, de resource dependency theory en de uitwerking van bestuurskracht (Boyne, 2002; Pfeffer en Salancik, 2003; Poister et al., 2014; Schmidt, 2013; Scott, 1987; Van Kan et al., 2010; Walker et al, 2010). De energietransitie en de transitie in het sociale domein zijn gekozen vanwege de verschillen in systeemkenmerken, zoals verschillen in de wettelijke verantwoordelijkheden, budget, rol van gemeenten en afhankelijkheidsrelatie met inwoners. Door deze verschillen in systeemkenmerken is het aannemelijk dat er verschillen zijn in samenhang en de richting van deze samenhang tussen deze transitie. Het sociale domein is een complexe taak waardoor het mogelijk is dat alles met alles samenhangt, waardoor er mogelijk sprake is van samenhang tussen variabelen in 2 richtingen. Dit kan bijvoorbeeld zijn dat er niet alleen een samenhang is tussen output en outcome, maar ook tussen outcome en output. De richting van de verbanden tussen output en outcome op het gebied van de energietransitie staan niet ter discussie in de literatuur. In dit onderzoek worden de verschillen in samenhang tussen de energietransitie en het sociale domein vergeleken om daarmee het inzicht te vergroten over de verklaring voor verschillen in prestaties van publieke organisaties in het algemeen, op het gebied van de energietransitie en de transitie in het sociale domein.

De context van gemeenten bestaat uit het aantal inwoners, de bevolkingsdichtheid, levensverwachting, gezondheid en inkomen per huishouden. De input van de energietransitie bestaat uit de financiële middelen duurzaamheid en de algemene financiële middelen, de output bestaat uit het aantal duurzame aansluiting, het vermogen van duurzame aansluitingen, elektriciteitsverbruik, zonnepanelen en wind op land, en de outcome bestaat uit hernieuwbare energie en de duurzaamheidsbalans. Voor het sociale domein bestaat de input uit de financiële

middelen sociaal domein en de algemene financiële middelen, de output bestaat uit voorzieningen Jeugdwet, voorzieningen Wmo en voorzieningen Participatiewet, en de outcome bestaat uit armoede, schoolverlaters, werkloosheid, eenzaamheid en zelfstandig wonende 75+ers.

Met behulp van bivariate analyses zijn de correlaties per transitie getoetst, waarbij de resultaten schematisch als samenvatting worden gepresenteerd. Met behulp van regressie analyses is onderzocht wat de samenhang is tussen wind op land en hernieuwbare energie, waarbij ook de samenhang met de overige output indicatoren en contextindicatoren is geanalyseerd. Ook is onderzocht in welke mate het aantal inwoners van een gemeente invloed heeft op de gevonden samenhang. Voor het sociale domein is met behulp van regressie analyses verkend wat de samenhang is tussen de financiële middelen sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet, waarbij ook de samenhang met context, output en outcome is geanalyseerd. Ook is onderzocht of het aantal inwoners en het inkomen per huishouden invloed heeft op deze samenhang. Daarnaast is onderzocht wat de samenhang is tussen voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters, waarbij ook de samenhang tussen output en context is geanalyseerd en de invloed van het aantal inwoners en inkomen per huishouden op deze samenhang. In tabel 1 is een samenvatting van de resultaten van de diverse analyses opgenomen.

Tabel 1 Samenvatting van de samenhang tussen context, input, output en outcome

Uitkomsten bivariate analyses betreffen correlaties; -=negatieve correlatie, + = positieve correlatie. Uitkomsten regressie analyses betreft verklaarde variantie percentage.

	Energietransitie	Energietransitie	Sociaal domein	Sociaal domein
	Bivariate analyse	Regressie analyse	Bivariate analyse	Regressie analyse
Context en input	Getoetst 10 waarvan 2 lage – 1 lage +	Niet getoetst	Getoetst 10 waarvan 1 sterke – 1 middelsterke – 3 lage – 3 lage +	Niet getoetst
Context en output	Getoetst 25 waarvan 1 middelsterke + 5 lage -	Niet getoetst	Getoetst 15 waarvan 2 middelsterke – 1 middelsterk + 5 lage – 1 lage +	Verklaarde variantie context en voorzieningen Jeugdwet is 25,1%.
Context en outcome	Getoetst 10 waarvan 2 middelsterke + 1 lage +	Verklaarde variantie is tussen 10,4% (alleen context) en 51,2% (context en wind op land).	Getoetst 25 waarvan 4 middelsterke – 2 middelsterke + 8 lage – 5 lage +	Verklaarde variantie context en schoolverlaters is 44,6%.
Input en output	Getoetst 10 waarvan 2 lage -	Niet getoetst	Getoetst 6 waarvan 1 zeer sterke + 1 middelsterke + 2 lage correlaties +	Verklaarde variantie input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet is 23,3%.
Output en outcome	Getoetst 10 waarvan 1 sterke + 1 lage +	Verklaarde variantie is tussen 21,9% (Wind op land) en 25,2% (alle output).	Getoetst 15 waarvan 2 zeer sterke + 2 middelsterke + 6 lage +	Verklaarde variantie output sociaal domein en schoolverlaters is 56,8%.
Outcome en output	Niet getoetst	Niet getoetst	Niet getoetst	Verklaarde variantie output en voorzieningen Jeugdwet is 27,9%.

Met de resultaten van deze analyses kan antwoord worden gegeven op de vraag *"In welke mate hangen verschillen in de outcome van Nederlandse gemeenten, op het gebied van de energietransitie en de transitie sociaal domein, samen met verschillen in de context, input, throughput en output van gemeenten?"*. Op basis van de resultaten van dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat er op het gebied van de energietransitie samenhang is tussen context en output, context en outcome, input en output, en output en outcome. Op het gebied van het sociale domein kan er geconcludeerd worden dat er sprake is van samenhang tussen context en input, context en output, context en outcome, input en output, outcome en output, en output en outcome.

Het aantal inwoners heeft invloed op de samenhang tussen wind op land en hernieuwbare energie. In gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners is er sprake van een samenhang met 2 outputindicatoren, namelijk wind op land en het vermogen van aansluitingen. In gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners hangt hernieuwbare energie samen met 1 outputindicator, wind op land. In gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners is de verklaarde variantie tussen wind op land en hernieuwbare energie hoger en de voorspelde toename middels wind op land is lager.

Het aantal inwoners heeft ook invloed op de samenhang in het sociale domein. In gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners is er sprake van samenhang tussen voorzieningen Jeugdwet en 3 outcome indicatoren, namelijk schoolverlaters, armoede, eenzaamheid. In gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners is er sprake van samenhang tussen voorzieningen Jeugdwet en 1 outcome indicator, schoolverlaters. De samenhang tussen input en output is sterker in gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners en de voorspelde toename middels input is hoger. In gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners is er sprake van samenhang met 3 contextindicatoren, namelijk levensverwachting, inkomen per huishouden en aantal inwoners, ten opzichte van een samenhang met 1 contextindicator, inkomen per huishouden in gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners. De samenhang tussen context en schoolverlaters is sterker in gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners.

Ook het inkomen per huishouden heeft invloed op de samenhang in het sociale domein. In gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners is er sprake van een samenhang tussen voorzieningen Jeugdwet en 2 outcome indicatoren, schoolverlaters en eenzaamheid, ten opzichte van 1 outcome indicator, eenzaamheid, bij gemeenten met een lager dan gemiddeld inkomen. De samenhang tussen outcome en voorzieningen Jeugdwet is sterker in gemeenten met een lager dan gemiddeld inkomen per huishouden.

De richting van de geconstateerde samenhang past niet volledig bij de op basis van het model verwachte richting. De resultaten van de analyses naar samenhang op het gebied van de energietransitie passen daarbij beter bij de verwachte samenhang op basis van het model. Op het gebied van het sociale domein is het model beperkt bruikbaar. De output wordt in volgorde van sterkte verklaard door outcome, context en input. De geconstateerde samenhang tussen outcome en output is tegenovergesteld aan de verwachte richting op basis van het CITOO model. Concrete conclusie van het onderzoek is dat het aantal ingezette voorzieningen op het gebied van de Jeugdwet het sterkste samenhangt met de outcome, oftewel de maatschappelijke

problematiek, middelsterk met de context van gemeenten, en het minst sterk met het budget sociaal domein. Deze uitkomst past bij de complexiteit van het sociale domein en de mogelijkheid dat variabelen in beide richtingen met elkaar samenhangen. Deze conclusies laten zien dat de richting van de samenhang tussen input, output en outcome niet volledig past bij het CITOO Model en de onderliggende theoretische modellen zoals het IOO Model (input, output en outcome) model van Boyne (2002) en het program Logic model van Poister (2015).

Op basis van bovenstaande conclusies kan worden geconstateerd dat er sprake is van verschillen in samenhang tussen prestatievariabelen op het gebied van de energietransitie en het sociale domein, die zich met name uiten bij de samenhang tussen output en outcome. Daarnaast is geconstateerd dat deze samenhang verschilt in de verklaarde variantie, het aantal significante correlaties, de sterkte van deze correlaties en de richting van de correlaties. Zoals in tabel 1 is weergegeven is er sprake van een sterkere samenhang tussen de variabelen op het gebied van de transitie in het sociale domein.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
Overzicht tabellen.....	11
Overzicht figuren.....	13
1. Introductie	15
1.1 Aanleiding	15
1.2 Het onderwerp	16
1.3 Afbakening onderzoek.....	22
1.4 Relevantie	23
1.5 De onderzoeksvraag.....	24
1.6 Leeswijzer.....	24
2. Theoretisch kader.....	25
2.1 Theoretische modellen voor het verklaren van verschillen in prestaties.	25
2.1.1. Samenhang input, output en outcome	25
2.1.2 Samenhang input, throughput en output	27
2.1.3 Invloed externe omgeving.....	30
2.1.4 Invloed context.....	30
2.1.5 Vergelijking modellen en conclusie.....	31
2.2 Het concept	32
2.3 Operationalisering	37
2.3.1 Prestaties Nederlandse gemeenten	37
2.3.2 Inventarisatie indicatoren.....	38
2.3.3. Afweging indicatoren.....	40
2.3.4 Geoperationaliseerd CITOO model	42
2.4 Hypotheses.....	45
2.5 Afbakening onderzoek.....	46
2.6 Antwoord sub vraag 1.....	46
3. Methodiek	47
3.1 Strategie en ontwerp	47
3.2 Dataverzameling.....	48
3.3 Data analyse.....	48
3.4 Validiteit en betrouwbaarheid.....	51
4. Resultaten	54
4.1 Energietransitie	54
4.1.1 Correlaties	54

.....	55
4.1.2 Spreiding scores wind op land en hernieuwbare energie	57
4.1.2.1 Wind op land	57
4.1.2.2 Hernieuwbare energie.....	59
4.1.2.3 Outliers	62
4.1.3 Resultaten analyses samenhang wind op land en hernieuwbare energie	63
4.1.3.1 Samenhang score wind op land en hernieuwbare energie.....	64
4.1.3.2 Samenhang score output en score hernieuwbare energie	65
4.1.3.3 Samenhang score context, score wind op land en score hernieuwbare energie	67
4.1.3.4 Invloed inwoneraantal op de samenhang tussen de score op output en hernieuwbare energie.	68
4.1.3.5 Samenhang ontwikkeling output en ontwikkeling hernieuwbare energie	69
4.1.3.6 Invloed inwoneraantal op de samenhang tussen ontwikkeling output en ontwikkeling hernieuwbare energie.	70
4.1.4 Samenvatting samenhang energietransitie	72
4.2 Sociaal domein	73
4.2.1 Correlaties	73
.....	74
4.2.2 Spreiding scores input sociaal domein, voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters.	77
4.2.2.1 Input sociaal domein	77
4.2.2.2 Voorzieningen Jeugdwet	79
4.2.2.3 Schoolverlaters	82
4.2.2.4 Outliers	84
4.2.3 Analyses samenhang input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet.....	85
4.2.3.1 Samenhang score input sociaal domein en score voorzieningen Jeugdwet.	87
4.2.3.2 Variant 2: Samenhang score context, score input sociaal domein en score voorzieningen Jeugdwet.	88
4.2.3.3 Samenhang score outcome, score input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet.....	89
4.2.3.4 Invloed inwoneraantal op de samenhang tussen score input sociaal domein en score voorzieningen Jeugdwet.....	90
4.2.3.5 Invloed inkomen per huishouden op de samenhang tussen de score input sociaal domein en score voorzieningen Jeugdwet.	91
4.2.3.6 Invloed inwoneraantal op de samenhang tussen de score outcome en voorzieningen Jeugdwet.	92

4.2.3.7	Invloed inkomen per huishouden op de samenhang tussen score outcome en voorzieningen Jeugdwet.....	93
4.2.3.8	Samenhang ontwikkeling input sociaal domein en ontwikkeling voorzieningen Jeugdwet.....	94
4.2.3.9	Samenhang ontwikkeling outcome indicatoren en ontwikkeling voorzieningen Jeugdwet.....	94
4.2.4	Samenhang voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters.....	96
4.2.4.1	Samenhang score voorzieningen Jeugdwet en score schoolverlaters.	97
4.2.4.2	Samenhang score output en score schoolverlaters.	98
4.2.4.3	Samenhang score context en score schoolverlaters.....	99
4.2.4.4	De invloed van het inkomen per huishouden op de samenhang tussen de score output en score schoolverlaters.	100
4.2.4.5	Invloed inwoneraantal op de samenhang score output en score schoolverlaters	101
4.2.4.6	Invloed inkomen per huishouden op de samenhang tussen score context en score schoolverlaters.....	102
4.2.4.7	Invloed inwoneraantal op de samenhang tussen score context en score schoolverlaters.....	104
4.2.4.8	Samenhang ontwikkeling voorzieningen Jeugdwet en ontwikkeling schoolverlaters.....	105
4.2.4.9	Samenhang ontwikkeling output sociaal domein en ontwikkeling schoolverlaters.	105
4.2.5	Samenvatting samenhang sociaal domein.....	106
5.	Conclusie en discussie.....	111
5.1	Antwoord onderzoeksvraag.....	111
5.1.1	Antwoord sub vraag 1	111
5.1.2	Antwoord Sub vraag 2	112
5.1.3	Antwoord sub vraag 3.....	112
5.1.3.1	Conclusies energietransitie.....	113
5.1.3.2	Conclusies sociaal domein	114
5.1.4	Antwoord sub vraag 4.....	115
5.2	Hypotheses.....	117
5.2.1	Hypothese 1: Er is sprake van een positieve correlatie tussen input en output.	117
5.2.2	Hypotheses 2: Er is sprake van een correlatie tussen output en outcome passend bij de maatschappelijk gewenste doelbereiking.	117
5.2.3	Hypothese 3: Er is sprake van een correlatie tussen context en alle indicatoren... ..	118
5.3	Discussie	118
5.3.1	Bruikbaarheid model	118

5.4.2 Sterkte van het onderzoek.....	119
5.4 Eindconclusie.....	121
Referenties.....	123
Bijlagen	127
Bijlage 1. Verplichte beleidsindicatoren BBV	127
Bijlage 2 Dashboard	130
Bijlage 3 Operationalisering.....	131
Bijlage 4 Spreiding scores alle indicatoren	137

Overzicht tabellen

Tabel 1 Samenvatting van de samenhang tussen context, input, output en outcome.....	4
Tabel 2 Literatuuranalyse.....	20
Tabel 3 BBV indicatoren energietransitie	39
Tabel 4 BBV indicatoren sociaal domein.....	39
Tabel 5 Spreiding wind op land	58
Tabel 6 Spreiding score hernieuwbare energie	60
Tabel 7 Vergelijking outliers.....	62
Tabel 8 Uitkomsten regressie analyses samenhang wind op land en hernieuwbare energie ...	65
Tabel 9 Uitkomsten regressie analyses samenhang output en hernieuwbare energie.....	66
Tabel 10 Uitkomsten regressie analyse samenhang context en hernieuwbare energie	67
Tabel 11 Uitkomsten regressie analyse samenhang inwoneraantal, score outputindicatoren en score hernieuwbare energie	68
Tabel 12 Uitkomsten regressie analyses samenhang ontwikkeling outputindicatoren en ontwikkeling hernieuwbare energie	70
Tabel 13 Uitkomsten regressie analyse invloed inwoneraantal op de samenhang tussen de ontwikkeling outputindicatoren en de ontwikkeling hernieuwbare energie	71
Tabel 14 Spreiding score inputindicator budget sociaal domein	77
Tabel 15 Spreiding score voorzieningen Jeugdwet 2015-2018.....	80
Tabel 16 Verdeling en ontwikkeling scores Nederlandse gemeenten op de outcome indicator schoolverlaters 2014-2018.	82
Tabel 17 Outliers sociaal domein.....	84
Tabel 18 Uitkomsten regressie analyses samenhang input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet.....	87
Tabel 19 Uitkomsten regressie analyses samenhang score input sociaal domein, score contextindicatoren en score voorzieningen Jeugdwet 2018.....	88
Tabel 20 Uitkomsten regressie analyses samenhang score outcome indicatoren, score input sociaal domein en score voorzieningen Jeugdwet.....	89
Tabel 21 Uitkomsten regressie analyses invloed inwoneraantal op de samenhang tussen input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet.	90
Tabel 22 Uitkomsten regressie analyses invloed inkomen per huishouden op de samenhang tussen input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet.....	91
Tabel 23 Uitkomsten regressie analyses invloed inwoneraantal op samenhang outcome en voorzieningen Jeugdwet.....	92
Tabel 24 Uitkomsten regressie analyses invloed inkomen op samenhang outcome en voorzieningen Jeugdwet.....	93
Tabel 25 Uitkomsten regressie analyses verklaring ontwikkeling voorzieningen Jeugdwet door ontwikkeling input sociaal domein, context en outcome	94
Tabel 26 Uitkomsten regressie analyses verklaring ontwikkeling voorzieningen Jeugdwet door ontwikkeling input sociaal domein, context en outcome	95
Tabel 27 Uitkomsten regressie analyse samenhang voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters	98
Tabel 28 Uitkomsten regressie analyses samenhang score outputindicatoren en schoolverlaters	99
Tabel 29 Uitkomsten regressie analyse samenhang context en schoolverlaters	100
Tabel 30 Uitkomsten regressie analyse invloed inkomen per huishouden op samenhang output en schoolverlaters.....	101

Tabel 31 Invloed inwoneraantal op samenhang tussen output en schoolverlaters.....	102
Tabel 32 Uitkomsten regressie analyses invloed inkomen op samenhang context en schoolverlaters.....	103
Tabel 33 uitkomsten regressie analyses invloed inwoneraantal op samenhang context en schoolverlaters.....	104
Tabel 34 Uitkomsten regressie analyse samenhang ontwikkeling voorzieningen jeugdwet en ontwikkeling schoolverlaters.....	105
Tabel 35 Uitkomsten regressie analyses samenhang ontwikkeling output en ontwikkeling schoolverlaters.....	106
Tabel 36 Samenvatting conceptualisatie	112
Tabel 37 Samenvatting van de samenhang tussen context, input, output en outcome	113
Tabel 38 Vergelijking correlaties context en output	116

Overzicht figuren

Figuur 1 CITOO model	3
Figuur 2 Het CITOO Model.....	21
Figuur 3 Het Input-output-outcome model (IOO).....	25
Figuur 4 Dimensies van prestaties	26
Figuur 5 Program Logic Model.....	27
Figuur 6 Cybernetic System Model	28
Figuur 7 Input, throughput en output legitimiteit.....	29
Figuur 8 Conceptualisatie CITOO Model.....	33
Figuur 9 Opbouw bestuurskracht Nederlandse gemeenten.....	33
Figuur 10 Geoperationaliseerd CITOO model energietransitie	43
Figuur 11 Geoperationaliseerd CITOO Model sociaal domein	44
Figuur 12 Resultaten bivariate analyses samenhang prestatievariabelen energietransitie	55
Figuur 13 Grafische weergave spreiding score wind op land	58
Figuur 14 Grafische weergave spreiding ontwikkeling wind op land.....	59
Figuur 15 Grafische weergave spreiding score hernieuwbare energie.....	60
Figuur 16 Spreiding ontwikkeling hernieuwbare energie	61
Figuur 17 Scatterplot samenhang wind op land en hernieuwbare energie.....	63
Figuur 18 Scatterplot samenhang ontwikkeling wind op land en ontwikkeling hernieuwbare energie	64
Figuur 19 Samenhang hernieuwbare energie en outputindicatoren, gespecificeerd voor alle gemeenten, gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners en hoger dan gemiddeld aantal inwoners.....	72
Figuur 20 resultaten bivariate analyses samenhang sociaal domein	74
Figuur 22 Grafische weergave spreiding scores Nederlandse gemeenten op inputindicator budget sociaal domein 2018.....	78
Figuur 23 Grafische weergave spreiding scores Nederlandse gemeenten ontwikkeling budget sociaal domein 2017-2018	79
Figuur 24 Grafische weergave verdeling score voorzieningen Jeugdwet 2e kwartaal 2018. ..	81
Figuur 25 Grafische weergave spreiding scores Nederlandse gemeenten op ontwikkeling voorzieningen Jeugdwet 2015-2018.....	81
Figuur 26 Spreiding scores Nederlandse gemeenten op de outcome indicator schoolverlaters 2018.....	83
Figuur 27 Spreiding scores Nederlandse gemeenten op de indicator ontwikkeling schoolverlaters 2014-2018	83
Figuur 28 scatterplot Samenhang input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet 2018.....	86
Figuur 29 Scatterplot samenhang ontwikkeling input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet.....	86
Figuur 30 Scatterplot samenhang voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters	96
Figuur 31 Scatterplot samenhang ontwikkeling voorzieningen Jeugdwet en ontwikkeling schoolverlaters.....	97
Figuur 32 Samenvatting significante samenhang voorzieningen Jeugdwet, gesplitst op inwoneraantal: alle inwoneraantallen, lager dan gemiddeld en hoger dan gemiddeld.....	107
Figuur 33 Samenvatting significante samenhang voorzieningen Jeugdwet, gesplitst op inkomen huishouden: lager dan gemiddeld en hoger dan gemiddeld.	108
Figuur 34 Samenvatting significante samenhang schoolverlaters, gesplitst op aantal inwoners: alle inwoners, lager dan gemiddeld en hoger dan gemiddeld.	109

Figuur 35 Samenvatting significante samenhang schoolverlaters, gesplitst op inkomen huishouden: alle inwoners, lager dan gemiddeld en hoger dan gemiddeld.....	110
Figuur 36 cyclus input, output, outcome en context	119

1. Introductie

Een belangrijk vraagstuk in de publieke sector is hoe prestaties van publieke organisaties verbeterd kunnen worden. Deze vraag is actueel bij prestaties van Nederlandse gemeenten op het gebied van de energietransitie en de transitie van het sociale domein, twee grote actuele maatschappelijke vraagstukken. In dit onderzoek is op basis van bestaande theoretische public management modellen een concept ontwikkeld en geoperationaliseerd, waarna het met diverse data-analyses is gemeten. Deze inleiding heeft als doel het onderwerp toe te lichten en af te bakenen, het concept te introduceren en het onderzoek af te bakenen. De doelstelling van het onderzoek is een bijdrage leveren aan het verbeteren van prestaties in de publieke sector in het algemeen en specifiek voor de energietransitie en het sociale domein door de kennis te vergroten over de samenhang tussen prestatievariabelen van publieke organisaties in het algemeen en specifiek voor de energietransitie en de transitie in het sociale domein.

1.1 Aanleiding

De energietransitie en de transitie in het sociale domein dragen bij aan twee grote maatschappelijke vraagstukken, het verduurzamen van de energievoorziening en het bevorderen van de participatie en zelfredzaamheid van inwoners. Deze transitie vragen veel aandacht en inzet van gemeenten, het zijn twee actuele maatschappelijk vraagstukken in Nederland. De toename van de maatschappelijke aandacht voor deze maatschappelijke opgaven is terug te vinden in de toename van wetenschappelijk onderzoek naar de energietransitie en de transitie in het sociale domein. Wetenschappelijk onderzoek over prestaties van gemeenten op deze transitie richt zich bijvoorbeeld op financiën, het aantal uitstaande voorzieningen, de stand van zaken, evaluaties, oorzaak verkenningen of effectmetingen (Bruggink, 2009; Buys et al., 2019; Caminada, 2017; CBS, 2019; Cohen, 2017; Daalhuizen et al., 2019; Hofs, 2017; Hoppe et al., 2016; Kooiman et al., 2016; Ministerie VWS, 2017; Nusselder et al., 2017; Ooms et al., 2017; Rug, 2018; Roorda et al., 2015; Schilder et al., 2016; Toolsema en Allers, 2018; van Doorne-Huiskes, 2015; VNG, 2019; Vrooman et al., 2014). De prestaties van Nederlandse gemeenten op deze twee beleidsthema's passen in de bredere context van prestaties van publieke organisaties in het algemeen.

Theoretische modellen over prestaties van publieke organisaties hebben als overeenkomst dat in de modellen sprake is van ingezette middelen, de resultaten die met deze middelen worden bereikt, een proces tussen de ingezette middelen en het resultaat, en gevolgen van het resultaat, waarbij deze over het algemeen benoemd worden als de variabelen input, throughput, output en outcome, bijvoorbeeld het IOO model dat bestaat uit input, output en outcome (Boyne, 2002; Poister, et al., 2014; Schmidt, 2013; Scott, 1987; Walker et al., 2010). Daarnaast wordt in literatuur aandacht besteedt aan het belang van externe samenwerking voor prestaties van publieke organisaties (Poister et al., 2014; Pfeffer en Salancik, 2003; Schmidt, 2013; Walker et al., 2010) en het belang van de context van publieke organisaties voor prestaties (Pfeffer en Salancik, 2003; Van Kan et al., 2014; Walker et al., 2010). Een model waarin de variabelen input, throughput, output, outcome, context en externe samenwerking zijn gecombineerd is tijdens het literatuuronderzoek niet gevonden. Daarmee is het wetenschappelijk gat het gemis van een theoretisch model waarin input, throughput, output, outcome, context en de externe omgeving van publieke organisaties samenhangen. Dit gat is ingevuld in dit onderzoek door op basis van de overeenkomsten

Variabelen:

Input: Ingezetten middelen

Throughput: Proces

Output: Resultaten

Outcome: Impact

Context: Achtergrondfactoren

bestaande modellen te combineren tot een nieuw model, namelijk het CITOO Model (context, input, throughput, output en outcome).

Dit model is geconceptualiseerd en geoperationaliseerd voor twee specifieke beleidsthema's namelijk de energietransitie en de transitie in het sociale domein. Deze twee thema's zijn gekozen op basis van de verschillen in kenmerken. Er zijn inhoudelijk verschillen, de wettelijke verantwoordelijkheden van gemeenten verschillen en de afhankelijkheidsrelatie met inwoners verschilt. Daarnaast zijn het ook twee grote actuele maatschappelijke opgaven waar gemeenten voor staan, waarmee het onderzoek aansluit bij de actualiteit.

Het geoperationaliseerde model is getest door gebruik te maken van data van Nederlandse gemeenten over de energietransitie en de transitie in het sociale domein. De samenhang met throughput is niet getest. De doelstelling van het onderzoek is een bijdrage leveren aan het vergroten van de kennis over de samenhang van de genoemde variabelen bij prestaties van publieke organisaties in het algemeen. Daarnaast draagt het onderzoek bij aan het vergroten van de kennis over de samenhang van prestatievariabelen op twee specifieke beleidsopgaven in Nederland, namelijk de energietransitie en de transitie in het sociale domein.

1.2 Het onderwerp

Nederlandse gemeenten zijn verantwoordelijk voor een breed takenpakket en het realiseren van diverse maatschappelijke doelen in een dynamische omgeving. Het takenpakket bestaat bijvoorbeeld uit het bijhouden van de basisregistratie personen, uitgifte officiële documenten, inkomensondersteuning, uitvoeren diverse landelijke wetten, bestemmingsplannen opstellen, onderhoud en inrichting van de openbare ruimte, toezicht op woningbouw en het realiseren van bereikbaarheid (Rijksoverheid, 2019). De bestuurlijke verhoudingen in Nederland veranderen, er is sprake van politieke vernieuwing en het takenpakket van gemeenten breidt uit (Schaap, 2015, p44, p153, p159). Veranderingen bij gemeenten worden aangegeven met verschillende termen zoals decentralisatie, transitie en transformatie. Decentralisatie wordt verbonden aan veranderingen in het takenpakket van gemeenten, bijvoorbeeld de decentralisatie van taken in het sociale domein, waarbij het rijk de taken formeel heeft overgedragen aan gemeenten. Decentralisatie is een ontwikkeling die al langere tijd plaatsvindt bij gemeenten, sinds 1980 wordt er door het Rijk ingezet op decentralisaties. De argumenten voor decentralisatie zijn: 1. Democratie: burger en bestuur dichtbij elkaar. 2. Bureaucratie: verminderen overregulering. 3. Nabijheid: toegankelijkheid verbeteren. 4. Efficiënt en effectief: De doelmatigheid en doeltreffendheid wordt verbeterd door kleinschaligheid (Schaap, 2015, p27: p154: p156). Het is niet altijd bekend of een decentralisatie bijdraagt aan de gewenste voordelen, zoals het verbeteren van efficiency en effectiviteit, het verminderen bureaucratie en het verbeteren van de nabijheid. Wel is geconstateerd dat de financiële ruimte beperkt is en de mate van beleidsvrijheid minder is dan

Decentralisatie:

Het formeel overdragen van taken en bevoegdheden van het Rijk naar gemeenten (Schaap, 2015).

Transitie:

Verandering (Van Dale, 2019).

Transformatie:

Omvorming, gedaantewisseling (Van Dale, 2019)

Vernieuwing naar integrale en vraaggerichte aanpak (Rijksoverheid, 2017).

verwacht. De decentralisaties dragen bij aan de druk op de bestuurskracht van gemeenten. Er is weerstand tegen decentralisaties omdat de meerwaarde van de beleidsvrijheid niet opweegt tegen de verzwaring van de taak (Schaap, 2015, p160). Transitie wordt in verschillende beleidsvelden gebruikt als term om verandering aan te geven. Voorbeelden van transities binnen gemeentelijke beleidsthema's zijn de transitie in het sociaal domein, de energietransitie, de transitie naar een circulaire economie, de transitie naar aardgasloos, de invoering van de omgevingswet als transitie, van burgerparticipatie naar overheidsparticipatie als transitie en de digitale transitie. Transformatie is een term die met name in het sociale domein wordt gebruikt om een verandering in het sociale domein te beschrijven. Het Rijk beschrijft transformatie in het sociaal domein als vernieuwing naar een integrale en vraaggerichte aanpak (Rijksoverheid, 2017). Integraliteit, het leggen van verbindingen tussen verschillende beleidsterreinen en preventie zijn daarbij de kernbegrippen. De termen decentralisatie, transitie en transformatie worden vaak door elkaar gebruikt. In het sociale domein wordt met transitie vaak de decentralisatie, oftewel overdracht, van taken bedoeld en met transformatie de inhoudelijke wijziging naar integraal en preventief beleid. In de energietransitie wordt vooral gewerkt met de term transitie om de verandering aan te geven. De definitie van de term transitie en transformatie en de mate van verandering waar deze definitie voor staat, kan verschillen per beleidsveld, waarbij voor dit onderzoek met name de concrete verandering op het gebied van de energietransitie en de transitie in het sociale domein relevant is.

De energietransitie bestaat uit het toewerken naar een CO₂ arme energievoorziening. Dit houdt in dat het gebruik van fossiele brandstoffen wordt verminderd door over te stappen op duurzame energiebronnen. De energietransitie heeft de afgelopen jaren steeds meer aandacht gekregen, bijvoorbeeld in het Nederlandse klimaatakkoord (Klimaatakkoord, 2019). De energietransitie is ingezet om klimaatverandering tegen te gaan, minder afhankelijk te zijn van fossiele brandstoffen en de afhankelijkheid van internationale energieleveranciers te verminderen (Rijksoverheid, 2019). Gemeenten zijn partner bij regionale akkoorden en leggen daarmee vast wat hun bijdrage zal zijn aan de energietransitie, wat ook onderdeel is van hun wettelijke verantwoordelijkheid. Daarnaast hebben gemeenten een eigen ambitieniveau vastgesteld en zijn ze al enige jaren bezig met de uitvoering van deze lokale ambitie (Ministerie van economische zaken, 2016). Naar de energietransitie is veel onderzoek uitgevoerd, bijvoorbeeld naar de huidige resultaten (Rotmans, 2011), waarom onderdelen van de transitie nog niet lukken (Hoppe, 2011) en naar de rol van gemeenten bij de energietransitie (Hoppe, 2016). Ook is er onderzoek uitgevoerd naar verklaringen voor verschillen in energieverbruik (Buys et al., 2019; CBS, 2019; Schilder et al., 2016; VNG, 2019).

De transitie in het sociale domein bestaat uit de in 2015 gedecentraliseerde taken van het rijk naar gemeenten, concreet de taken in de Jeugdwet, Wmo 2015 en de Participatiewet. Deze decentralisatie heeft consequenties voor gemeenten, namelijk een verbreding van de maatschappelijke opgave, een uitbreiding van de financiële verantwoordelijkheid, met minder beschikbare middelen oftewel een bezuiniging, het vergroten van de uitvoeringsopdracht voor ambtenaren zoals beleidsvorming en dienstverlening, een toename van samenwerking met inwoners, zorgaanbieders en tussen gemeenten in de regio, en een grotere politiek bestuurlijke opgave in sturing en controle. Deze decentralisatie wordt vaak transitie genoemd. Naar de transitie in het sociaal domein is evaluatieonderzoek uitgevoerd in opdracht van het ministerie. Daarnaast zijn er diverse onderzoeken naar effecten op voorzieningen ingezet vanuit het sociaal

domein zoals sociale wijkteams (De Waal, 2016) en de uitvoering van de Wmo 2015 (De Draak et al., 2018). Ook is er onderzoek naar verschillen in input (Toolsema en Allers, 2018) en verschillen in output en outcome (Cohen, 2017; Daalhuizen et al., 2019; Hofs, 2017; Ministerie VWS, 2016; Ooms et al., 2017; Rug, 2018; SCP, 2004; Vrooman et al., 2014).

De energietransitie en de transitie in het sociale domein zijn niet alleen inhoudelijk verschillend, ook zijn er verschillen in systeemkenmerken, bijvoorbeeld verschillen in budget, het wel of niet aanwezig zijn van een budgetplafond, de rol van gemeenten en de afhankelijkheidsrelatie met inwoners. Deze verschillen zijn hieronder verder toegelicht:

- Het sociaal domein kent een open einde regeling, oftewel er is geen budgettair plafond waardoor er niet alleen samenhang is tussen input en output, maar ook tussen output en input. Voor de energietransitie is er geen open einde regeling wettelijk vastgelegd.
- Het budget voor het sociale domein werd voorheen door het rijk bepaald op basis van achtergrondfactoren, het budget voor de energietransitie is een vrije keuze van gemeenten. De gemeentebegroting bestaat voor een fors deel uit het budget sociaal domein, waarmee de gemeente met financiële middelen kan sturen op resultaten. Bij de energietransitie heeft de gemeente ook een wettelijke taak, alleen is deze niet zo uitgebreid vastgelegd als bij het sociale domein. Er is geen sprake van een fors budget dat is overgedragen vanuit het Rijk naar gemeenten.
- Het takenpakket voor het sociale domein is wettelijk vastgelegd, de taken zijn formeel overgedragen. Gemeenten bepalen hun eigen visie, beleid en uitvoering binnen de landelijke kaders. Daarmee hebben gemeenten direct invloed op de output van het sociale domein, de dienstverlening aan inwoners. Voor de energietransitie zijn er wel doelstellingen vastgelegd in het klimaatakkoord en bepalen gemeenten zelf hoe zij deze doelstelling willen bereiken.
- De afhankelijkheidsrelatie met inwoners is verschillend. In het sociale domein komen inwoners bij de gemeente met een ondersteuningsvraag en de gemeente bepaalt het type ondersteuning, de kwaliteit en de kwantiteit. Inwoners zijn afhankelijk van de gemeente voor het wel of niet ontvangen van ondersteuning en het type ondersteuning. Voor de energietransitie kunnen inwoners zelf de keuze maken om maatregelen te treffen. De gemeente heeft daarbij een ambitie en is afhankelijk van inwoners, bedrijven, corporaties, burgerinitiatieven en maatschappelijke partners voor het realiseren van deze doelstelling.
- De rol van de gemeente verschilt tussen de energietransitie en de transitie in het sociale domein. Bij de energietransitie is dit vooral een faciliterende en stimulerende rol, in het sociale domein een financierende, bepalende en controlerende rol.

Deze twee transitieën zijn gekozen voor dit onderzoek doordat zij verschillen in kenmerken op het gebied van budget, rol, verantwoordelijkheid, en afhankelijkheidsrelatie. Deze verschillen kunnen consequenties hebben voor de samenhang tussen context, input, output en outcome. Voor het sociale domein geldt dat het op basis van de kenmerken mogelijk is dat de richting van de samenhang tussen variabelen dubbel kan zijn, dus niet alleen tussen input en output, ook tussen output en input, en niet alleen tussen output en outcome, ook tussen outcome en output. In dit onderzoek wordt de samenhang tussen de prestatievariabelen vergeleken van beide transitieën om daarmee conclusies te kunnen trekken over de overeenkomsten en verschillen in samenhang tussen twee transitieën met verschillende systeemkenmerken.

Publieke organisaties verschillen van private organisaties door het type dienstverlening, de bekostiging, omstandigheden en doelstellingen. Een belangrijk kenmerk van een publieke organisatie is dat zij publieke diensten leveren (Walker et al., 2010). Publieke dienstverlening die direct en indirect bekostigd wordt door inwoners, voor inwoners en steeds vaker wordt geleverd met inwoners. De externe omstandigheden van een publieke organisatie verschillen van die van een private organisatie door meer complexiteit, de organisatie is makkelijker te beïnvloeden, instabiliteit door politieke invloed en de afwezigheid van concurrentie. Ook gelden er andere doelstellingen in de publieke sector zoals betrouwbaarheid en gelijkheid. Dit zorgt voor de kenmerken meer bureaucratie en een lagere autonomie van managers (Boyne, 2002). De overheid is een voorbeeld van een publieke organisatie die publieke diensten levert. Het takenpakket van de overheid wisselt per land en per bestuurslaag.

Nederlandse publieke organisaties zijn ingericht volgens regels die zijn vastgelegd in de grondwet, provinciewet en gemeentewet, waarbij deze inrichting is gebaseerd op de ideeën van Thorbecke (Schaap, 2010, p 13-14). In Nederland bestaan het publieke bestuur uit de bestuurslagen Rijksoverheid, de Provincie, Gemeenten en Waterschappen (Schaap, 2015, p11). Het bestuur is georganiseerd als een gedecentraliseerde eenheidsstaat, waarbij ieder bestuursorgaan zijn eigen verantwoordelijkheden en autonomie kent. De landelijk overheid geeft op hoofdlijnen richting (Schaap, 2015, p15-17). Gemeenten is een term die op verschillende manier geïnterpreteerd kan worden namelijk bestuursorgaan, gemeenschap of grondgebied (Schaap, 2015, p1). In dit onderzoek wordt met gemeenten het bestuursorgaan gemeente bedoeld. De kenmerken van een gemeente als bestuursorgaan zijn: 1. Jurisdictie over een bepaald gebied. 2. Ondergeschikt aan hogere autoriteit in het gebied. 3. Democratisch gelegitimeerd. 4. Recht om belasting te heffen. 5. Open huishouding. 6. Fysiek meest nabije overheidsorgaan (Schaap, 2015, p1). Per 1 januari 2019 telt Nederland 355 gemeenten. Deze verschillen van elkaar in inwoneraantal, oppervlakte, ligging, verstedelijking en cultuur (Schaap, 2015, p6-8). De bestuurlijke inrichting van de gemeenten is uniform en bij de taaktoebedeling wordt gestreefd naar uniformiteit. Gemeenten zijn autonoom in de wijze waarop zij taken uitvoeren en op welke wijze de financiële middelen besteed worden (Schaap, 2015, p17-21). Alhoewel de inrichting en het takenpakket redelijk gelijk is tussen gemeenten, zijn er veel verschillen te vinden tussen gemeenten op het gebied van kenmerken van inwoners, kenmerken van de gemeente, kenmerken van de gemeentelijke organisatie en de wijze waarop zij hun taken uitvoeren. Daarmee zijn er dus ook verschillen in de prestaties op diverse beleidsterreinen.

Nederlandse gemeenten:

In 2019 had de kleinste gemeente 936 inwoners en de grootste 862965 inwoners.

De bevolkingsdichtheid in 2019 ligt tussen 4 inwoners en 5481 inwoners per km².

De beschikbare financiële middelen liggen tussen € 1608,- en € 7171,- per inwoner.

Prestaties van publieke organisaties zijn niet eenduidig gedefinieerd. Wat goede prestaties zijn, hoe deze zijn opgebouwd, hoe deze gemeten worden en wat verklaringen zijn voor verschillen in prestaties kan op basis van verschillende theorieën en modellen beschreven en beoordeeld worden. Prestaties van publieke organisaties is een onderzoeksonderwerp dat vanuit verschillende disciplines wordt onderzocht zoals rechtsmatigheidsonderzoeken, organisatiekundige onderzoeken en bestuurskundige onderzoeken. Een korte inventarisatie van literatuur op het gebied van prestaties van publieke organisaties levert de informatie in tabel 2 op.

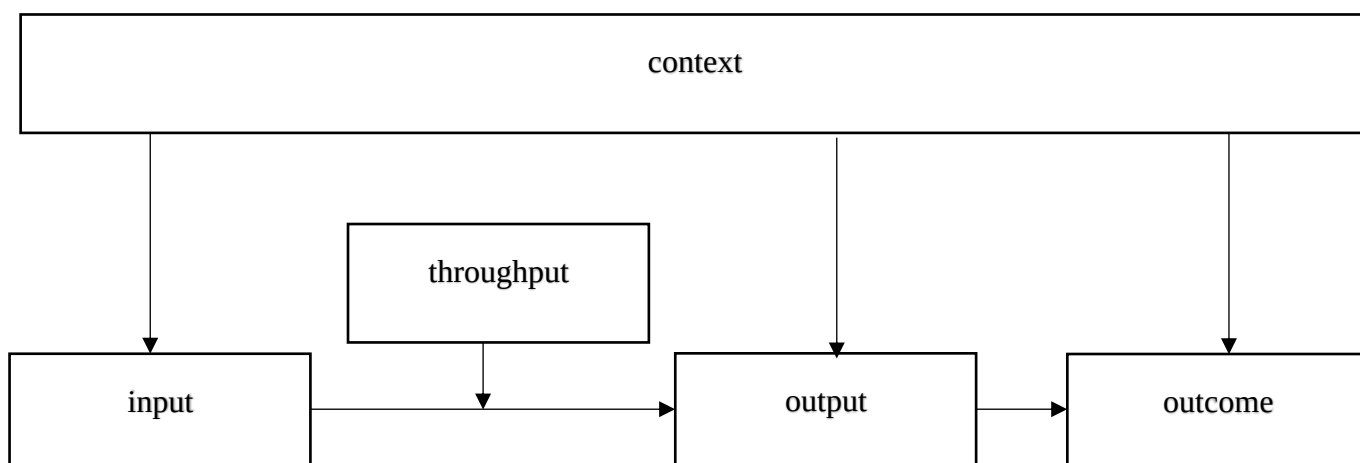
Tabel 2 Literatuuranalyse

Nr.	Perspectief	Hoofterm	Variabelen	Literatuur
1	Legitimiteit	Democratie	Input, throughput en output. Deze zijn gerelateerd aan effectiviteit, responsiviteit, betrouwbaarheid, transparantie en efficiency.	Schmidt, 2013
2	Bestuurskracht	Kwaliteit van bestuur	Uitvoeringscapaciteit, besliscapaciteit, verantwoordingscapaciteit. Taakzwaarte en hulpbronnen.	Boogers et al., 2009 Van Kan et al., 2014
3	Doelbereiking	Effectmeting	Evaluatie onderzoek	Hoogerwerf en Herweijer, 2003
4	Tevredenheid	Stakeholders	Inwonertevredenheid, klanttevredenheid, medewerkerstevredenheid	Walker, Boyne, Brewer, 2010
5	Management van prestaties	Sturing op publieke organisaties	Efficiency and effectiviteit, Input, output, outcome, throughput, context	Walker, Boyne, Brewer, 2010
6	Externe samenwerking	Bronafhankelijkheid	Externe omgeving, sociale context, controle, management omgeving.	Pfeffer en Salancik, 2003

Deze inventarisatie gaat vanuit verschillende perspectieven in op prestaties van publieke organisaties, waarbij er verschillen en overeenkomsten zijn. De variabelen zijn op te delen in bedrijfsmatige variabelen zoals efficiency en effectiviteit (Walker et al., 2010, p8), kwaliteitsindicatoren zoals transparantie, tevredenheid en impact (Walker et al., 2010, p9) en procesmatig indicatoren zoals de externe samenwerking (Schmidt, 2013). Impact is de Engelse term die staat voor de gevolgen van het beleid. In de publieke sector wordt dit vaak aangeduid als de maatschappelijke effecten. Om verwarring te voorkomen over het begrip effecten wordt in dit onderzoek de Engelse term outcome gehanteerd.

Belangrijke overeenkomst in de diverse modellen is dat er vanuit wordt gegaan dat er middelen worden ingezet, deze via een proces worden omgezet naar resultaten en dat dit leidt tot een gevolg. Het gaat dan vaak om de termen input, throughput, outcome en output (Boyne, 2002; Schmidt, 2013; Walker et al., 2010; Ook is er in de modellen aandacht voor de externe omgeving (Salancik en Pfeffer, 2003; Schmidt, 2013; Walker et al., 2003) en de context van publieke organisaties (Pfeffer en Salancik, 2003; Van Kan et al., 2014). Omdat de variabelen input, throughput, output en outcome zo nadrukkelijk aanwezig zijn in de literatuur is ervan uitgegaan dat dit sterke variabelen zijn, welke gebruikt kunnen worden voor het onderzoeken van verschillen in prestaties. De externe omgeving is ook een variabele die regelmatig benoemd wordt. In dit onderzoek wordt er dan ook vanuit gegaan dat de externe omgeving van belang is voor prestaties van publieke organisaties. De externe omgeving in dit onderzoek onderdeel van throughput, het proces. De invloed van context van een publieke organisaties op prestaties is onderbouwd in het artikel van Van Kan (2014). Daarmee is aangetoond dat context samenhangt met input, output en outcome. Het concept is dan ook opgebouwd uit context, input, throughput, output en outcome. De samenhang die wordt aangenomen tussen deze variabelen is gebaseerd op de overeenkomsten in de bestaande modellen. Dit is uitgewerkt in het hoofdconcept dat is weergegeven in figuur 2. Het concept wordt verder toegelicht in het theoretisch kader.

Figuur 2 Het CITOO Model

De variabelen en de wijze waarop deze geconceptualiseerd zijn voor de energietransitie en de transitie in het sociale domein is uitgewerkt in onderstaand kader, waarbij de volledige uitwerking is beschreven in het theoretisch kader.

Introductie kernvariabelen en indicatoren prestaties Nederlandse gemeenten energietransitie en transitie sociaal domein:

Context: Objectieve achtergrondfactoren van publieke organisaties, zoals de kenmerken van inwoners, de kenmerken van een gemeente en de kenmerken van een organisatie.

De in dit onderzoek gemeten indicatoren hebben betrekking op kenmerken van inwoners zoals gezondheid, levensverwachting en inkomen en kenmerken van gemeenten zoals inwoneraantal en bevolkingsdichtheid.

Input: De ingezette middelen zoals geld, formatie en informatie.

De in dit onderzoek gemeten indicatoren zijn de algemene ingezette financiële middelen per inwoner en de lasten per beleidsterrein.

Throughput: De interne en externe processen tussen input en output bestaand uit interne processen, externe processen en de tevredenheid over deze processen.

In dit onderzoek is throughput niet gemeten omdat er geen valide indicator is gevonden die openbaar beschikbaar is voor alle gemeenten.

Output: De behaalde resultaten bestaand uit kwantiteit en kwaliteit

De gemeten indicatoren hebben betrekking op de kwantiteit van de voorzieningen zoals aantal Jeugdwet, Wmo en participatiewetvoorzieningen en aantal en vermogen duurzame aansluitingen, wind op land en zonnepanelen.

Outcome: De impact van de inzet uitgedrukt in maatschappelijke doelindicatoren.

De gemeten indicatoren zijn de mate van duurzame opwekking, duurzaamheidsbalans en maatschappelijke indicatoren zoals eenzaamheid, armoede, schoolverlaters, zelfstandig wonende ouderen en werkloosheid.

1.3 Afbakening onderzoek

Onderzoeksobject zijn Nederlandse gemeenten, specifiek de prestaties van Nederlandse gemeenten op het gebied van de energietransitie en de transitie in het sociaal domein in de periode tussen 2014 en 2018. Er wordt verkend wat de samenhang is tussen outcome en context, input, throughput en output, op het gebied van de energietransitie en de transitie in het sociale domein. Deze variabelen zijn in het theoretisch kader verder geconceptualiseerd en geoperationaliseerd. Er wordt gebruik gemaakt van data die openbaar beschikbaar is gesteld via de site www.waarstaatjegemeente.nl, waarbij de beschikbaarheid van de data leidend is voor de operationalisering van het concept. Op deze site is data beschikbaar van de 355 Nederlandse gemeenten uit verschillende bronnen zoals CBS, de monitor Sociaal Domein, Klimaatmonitor en de duurzaamheidsbalans. Met behulp van statistische data-analyses wordt de samenhang gemeten tussen de indicatoren. De samenhang is gemeten per kalenderjaar en over een periode. Er zijn diverse alternatieve verklaringen voor verschillen in prestaties, zoals feitelijke verschillen tussen inwoners, gemeenten en de gemeentelijke organisatie. Verschillen in prestaties worden dan ook niet alleen verklaard door de hoeveelheid geld per inwoner op specifieke beleidsterreinen en het aantal ingezette voorzieningen in dat beleidsterrein. Ook van invloed kan bijvoorbeeld zijn de hoeveelheid algemene middelen per inwoner, de welvaart van inwoners, hun sociale sterkte, de ligging van een gemeente, de complexiteit van opgaven, de hoeveelheid buitengebied, kwaliteit van de organisatie, bestuurskracht, beschikbare formatie of de mate van netwerken. Van Kan et al. (2014) beschrijft dit als feitelijke verschillen van Nederlandse gemeenten ondanks formele gelijkheid, waarbij dit is onderzocht in relatie tot de bestuurskracht van gemeenten. Het gaat dan om bijvoorbeeld stad versus platteland, sociale verschillen, fysieke kenmerken, de organisatie, samenwerking, de mate van eigen uitvoering, centrum of randgemeenten en groeiontwikkelingen. Als onderscheid wordt aangebracht de welvaartskenmerken van inwoners, de mate van centrumfunctie en het aantal kernen.

In deze thesis is getracht deze alternatieve verklaringen een plek te geven door algemene input toe te voegen en de variabele context. De algemene financiële middelen is toegevoegd als indicator bij input om de inputvariabele te verbreden. Andere feitelijke verschillen zoals benoemd door van Kan et al. (2014) zijn opgenomen in de conceptualisatie van de variabele context, waarbij deze is opgedeeld in kenmerken van inwoners, kenmerken van de gemeente en kenmerken van de organisatie. Uit praktische overweging worden niet alle mogelijke indicatoren behorend bij context gemeten. In dit onderzoek is gekozen om alleen een aantal indicatoren behorend bij kenmerken van inwoners en kenmerken van de gemeente te meten. In dit onderzoek wordt de samenhang verkend, niet het effect en ook niet de causale relatie. Er wordt dan ook geen uitspraak gedaan over of de ingezette middelen daadwerkelijk hebben geleid tot de output en de outcome. De beschreven afbakening heeft als doel de balans te vinden tussen de uitvoerbaarheid en generaliseerbaarheid van het onderzoek en het realiseren van de doelstelling van het onderzoek, een bijdrage leveren aan het inzicht over het verbeteren van prestaties van publieke organisaties.

1.4 Relevantie

De relevantie is op hoofdlijnen geïntroduceerd in de inleiding, namelijk het leveren van een bijdrage aan het verbeteren van prestaties van publieke organisaties door de kennis over de samenhang tussen prestatievariabelen te vergroten. Het verbeteren van prestaties is een vraagstuk dat wetenschappelijk en maatschappelijk speelt, met als specifieke Nederlands voorbeeld de energietransitie en de transitie in het sociale domein, twee actuele maatschappelijke vraagstukken. Er is dan ook behoefte aan inzicht over wat prestaties kan verbeteren, oftewel inzicht in de samenhang tussen prestatie variabelen. De relevantie is verder uitgewerkt in de wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie.

Wetenschappelijke relevantie van het onderzoek bestaat uit het vergroten van kennis over prestaties van publieke organisaties in het algemeen en specifieke kennis op de beleidsterreinen energietransitie en de transitie in het sociale domein. Er is een gat in kennis over het totaal aan mogelijke verklaringen voor verschillen in prestaties. Zoals in de aanleiding beschreven ontbreekt er een volledig model voor het verklaren van verschillen. In dit onderzoek getracht het wetenschappelijke gat gedeeltelijk in te vullen met een model dat de samenhang weergeeft tussen een aantal prestatievariabelen, waarbij context en externe samenwerking als throughput aanvullend zijn op de bestaande modellen.

Dit sluit aan bij de toenemende aandacht voor externe samenwerking en de toenemende kennis die er is over de samenhang tussen kenmerken van inwoners, kenmerken van de gemeente en kenmerken van de organisatie op prestaties. Door het model niet alleen theoretisch uit te werken maar ook te testen met data van Nederlandse gemeenten op het gebied van de energietransitie en de transitie van het sociale domein, ontstaat inzicht in de werking van het model. Daarbij wordt de verbinding gelegd tussen theorie en praktijk. Ook ontstaat daarmee inzicht in overeenkomsten en verschillen in samenhang tussen twee verschillende transitie. Er zijn diverse onderzoeken uitgevoerd naar deze twee transitie zoals evaluatieonderzoek en effectonderzoeken. Ook is er onderzoek uitgevoerd naar de achterliggende maatschappelijke vraagstukken zoals armoede, eenzaamheid, en verduurzaming. Door twee beleidsterreinen te onderzoeken en de beschikbare data van alle gemeenten te gebruiken kunnen de uitkomsten van het onderzoek generaliseerd worden naar publieke organisaties in het algemeen.

De maatschappelijke relevantie is gerelateerd aan de gekozen inhoudelijke thema's. De energietransitie en de transitie in het sociale domein hebben betrekking op actuele maatschappelijke opgaven voor gemeenten zoals is toegelicht in de inleiding. De relevante vraag voor gemeenten is aan welke "knoppen" zij kunnen draaien om de transitie te versnellen. En hoe zij hun middelen zo effectief en efficiënt mogelijk in kunnen zetten. In het sociale domein is de beperktheid van financiële middelen een vraagstuk. Dit onderzoek meet of er een samenhang is tussen de ingezette financiële middelen, het aantal voorzieningen in het sociaal domein. Ook wordt onderzocht of er een samenhang tussen de ingezette voorzieningen en de maatschappelijke doelbereiking. Daarmee wordt het inzicht vergroot over de mogelijke "knoppen" waar aan gedraaid kan worden. De "knoppen" die in dit onderzoek worden onderzocht zijn de context van gemeenten, de ingezette financiële middelen, de behaalde resultaten en de aanwezige maatschappelijke problematiek. Deze uitkomst is maatschappelijk relevant omdat het aantoont of er wel of niet een samenhang is tussen ingezette middelen, de behaalde resultaten en de mate van doelbereiking. Dit onderzoek geeft inzicht in de samenhang tussen variabelen en daarmee inzicht in indicatoren die kunnen bijdragen aan het verbeteren van prestaties in het sociale domein en de energietransitie. Dit is maatschappelijk relevant

gezien de uitdaging van gemeenten om de beperkte beschikbare middelen zo effectief en efficiënt mogelijk in te zetten om daarmee een maximaal resultaat te behalen. De essentie van de wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie is dat het bijdraagt aan de doelstelling van dit onderzoek, een bijdrage leveren aan het verbeteren van prestaties van publieke organisatie.

1.5 De onderzoeksvraag

In dit onderzoek wordt antwoord gegeven op de volgende onderzoeksvraag en sub vragen:

Onderzoeksvraag:	
<i>In welke mate hangen verschillen in de outcome van Nederlandse gemeenten, op het gebied van de energietransitie en de transitie sociaal domein, samen met verschillen in de context, input, throughput en output van gemeenten?</i>	
Sub onderzoeksvragen:	
1.	Op welke wijze wordt de context, input, throughput, output en outcome van gemeenten op het gebied van de transitie in het sociale domein en de energietransitie gedefinieerd en inzichtelijk gemaakt? Deze vraag wordt beantwoord in hoofdstuk 2.
2.	Wat is de context, input, output en outcome van gemeenten op het gebied van de transitie in het sociale domein en de energietransitie? Deze vraag wordt beantwoord in hoofdstuk 2 en 4.
3.	In welke mate hangt het verschil in context, input, en output samen met verschillen in outcome tussen gemeenten? Deze vraag wordt beantwoord in hoofdstuk 4 en 5.
4.	Welke verschillen zijn er waar te nemen in het antwoord op vragen (2) en (3) tussen de gebieden van energietransitie en transitie in het sociale domein? Deze vraag wordt beantwoord in hoofdstuk 5.

Het beantwoorden van deze vragen draagt bij aan het inzicht over de samenhang tussen prestatievariabelen in het algemeen en specifiek op het gebied van de energietransitie en de transitie in het sociale domein.

1.6 Leeswijzer

Onderstaande leeswijzer geeft inzicht in de opbouw van het uitgevoerde onderzoek.

Het onderzoek begint met in hoofdstuk 1 de introductie van het onderwerp, het concept en de onderzoeksvragen. In hoofdstuk 2 wordt het onderwerp verder theoretisch uitgewerkt, waarbij de overeenkomsten tussen bestaande modellen gebruikt zijn voor de conceptualisatie en operationalisering. De methodiek is uitgewerkt in hoofdstuk 3. In hoofdstuk 4 worden de resultaten weergegeven. In hoofdstuk 5 wordt afgesloten met de conclusie waarin antwoord wordt gegeven op alle onderzoeksvragen en conclusies worden getrokken over de drie hypothesen.

2. Theoretisch kader

Het concept en de operationalisering zijn gebaseerd op wetenschappelijke literatuur om de reproduceerbaarheid en generaliseerbaarheid te vergroten en daarmee een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van het onderzoek. Door gebruik te maken van algemene theorieën is het mogelijk de resultaten van de analyse naar de samenhang tussen prestatiesvariabelen van Nederlandse gemeenten op het gebied van de energietransitie en de transitie in het sociale domein te generaliseren naar prestaties van publieke organisaties in het algemeen. In het theoretische kader worden een aantal modellen vergeleken, wat leidt tot een conclusie over prestatievariabelen en de samenhang tussen deze variabelen. Dit is uitgewerkt naar een concept en een operationalisering, op basis van Nederlandse prestatie indicatoren, voor de energietransitie en de transitie in het sociale domein. Het hoofdstuk sluit af met de hypothesen en de afbakening van het onderzoek.

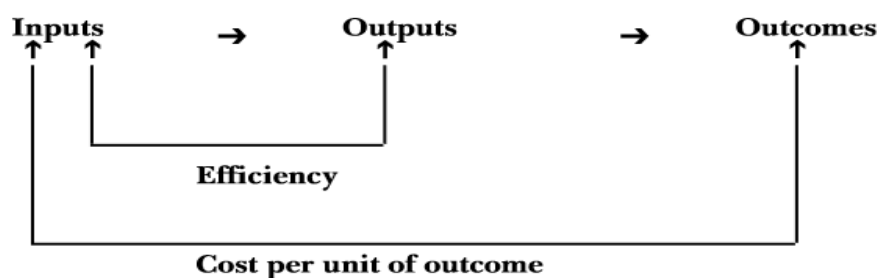
2.1 Theoretische modellen voor het verklaren van verschillen in prestaties.

Het vakgebied management van prestaties van publieke organisaties geeft inzicht in verklaringen voor verschillen in prestaties van publieke organisaties met een aantal modellen. Er is onderscheid in modellen die bestaan uit input, output en outcome en modellen die bestaan uit input, throughput en outcome. Prestaties kunnen daarnaast ook samenhangen met de externe omgeving en de context van publieke organisaties. De genoemde modellen en literatuur worden toegelicht en vergeleken. Deze vergelijking sluit af met een conclusie over welke variabelen wordt gebruikt voor de conceptualisatie en hoe deze geconceptualiseerd worden. Vervolgens wordt het concept geoperationaliseerd in de volgende paragraaf.

2.1.1. Samenhang input, output en outcome

Modellen die bestaan uit input, output en outcome zijn het IOO Model van Boyne (2002) en het Program Logic Model van Poister et al. (2015). Het IOO model van Boyne (2002) bestaat uit input, output en outcome. Volgens Boyne bestaat input uit kosten, output uit de kwaliteit en kwantiteit van de dienstverlening en outcome uit de effectiviteit van de dienstverlening en de brede gevolgen van de dienstverlening, oftewel de impact. De impact kan daarbij positief en negatief zijn. Naar dit model is verwezen door Walker et al. (2010, p9) en in deze verwijzing wordt inzicht gegeven in voorbeelden van impact zoals gelijkheid en eerlijkheid van de dienstverlening. Er is aandacht voor efficiency, de samenhang tussen input en output, zoals ook zichtbaar is in onderstaand model. In figuur 3 is het IOO Model van Boyne weergegeven.

Figuur 3 Het Input-output-outcome model (IOO)

Bron: Boyne (2002)

Het IOO model is verder uitgewerkt door Boyne in verschillende prestatiedimensies van publieke organisaties zoals is weergegeven in figuur 4.

Figuur 4 Dimensies van prestaties

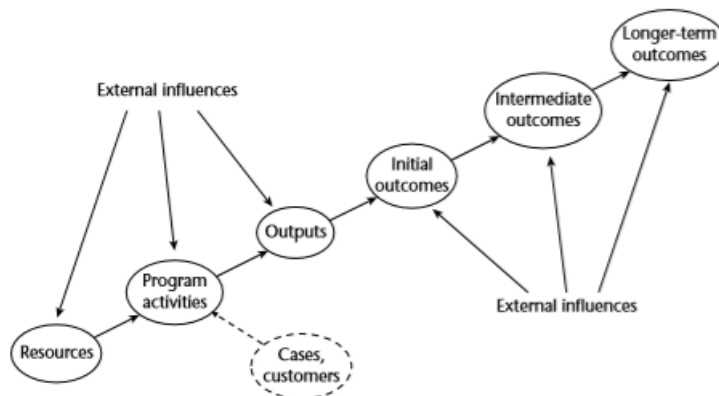
<i>Outputs</i>	Quantity
	Quality
<i>Efficiency</i>	Cost per unit of output
<i>Service outcomes</i>	Formal effectiveness
	Impact
	Equity
	Cost per unit of service outcome
<i>Responsiveness</i>	Consumer satisfaction
	Citizen satisfaction
	Staff satisfaction
	Cost per unit of responsiveness
<i>Democratic outcomes</i>	Probity
	Participation
	Accountability
	Cost per unit of democratic outcome

Bron: Boyne (2002)

Deze uitwerking is een verdere conceptualisering van het IOO Model. De output bevat kwaliteit en kwantiteit. Efficiency, de samenhang tussen input en output, bestaat uit de kosten per stuk output. De beschrijving van de outcome bestaat uit drie onderdelen namelijk de uitkomsten dienstverlening, de responsiviteit en de democratische uitkomsten. Het IOO model laat zien dat de outcome van publieke organisaties groter is dan alleen de uitkomsten van de dienstverlening. Ook andere publieke waarden zoals participatie, eerlijkheid en gelijkheid zijn belangrijk. De essentiële variabelen in het IOO Model zijn input, output en outcome, waarbij deze geconceptualiseerd zijn voor een publieke organisaties door ook maatschappelijke waarden mee te nemen in de uitwerking. Het model geeft daarmee inzicht in de prestatievariabelen, de samenhang tussen deze variabelen en een mogelijke conceptualisatie.

Een ander model dat bestaat uit input, output en outcome is het program logic model van Poister et al. (2015). Dit model heeft betrekking op programma's van publieke organisaties en is verder uitgewerkt in bronnen, activiteiten, resultaten, de eerste uitkomsten, de tussentijdse uitkomsten en de lange termijn uitkomsten. Daarbij heeft de externe omgeving invloed op alle variabelen in het model. De variabelen in het program logic model zijn verder uitgewerkt door Poister et al. (2015). De bronnen van een publieke organisaties bestaat uit personeel, psychische faciliteiten, materiaal en apparatuur en contract diensten. De activiteiten bestaan over het algemeen uit het handhaven van wet- en regelgeving of uit het leveren van diensten. Ook Poister maakt een onderscheid tussen output en outcome en licht daarbij toe dat dit een essentieel onderscheid is. De output gaat over wat een programma doet en outcome gaat over de effectiviteit van het programma. Output zelf heeft weinig waarde maar is essentieel omdat met output het gewenste effect wordt gerealiseerd. In figuur 5 is het program logic model weergegeven.

Figuur 5 Program Logic Model

Bron: Poister et al., 2015

De output resultaten zijn volgens Poister niet alleen een gevolg van de programma activiteiten, er is veel externe invloed op het resultaat. Output bestaat uit de hoeveelheid werk, het volume van de activiteiten, waarbij Poister met name het kwantitatieve aspect van output benoemd. De outcome bestaat uit de uitkomsten, wat daarmee de criteria zijn die inzicht geven in de effectiviteit van programma's.

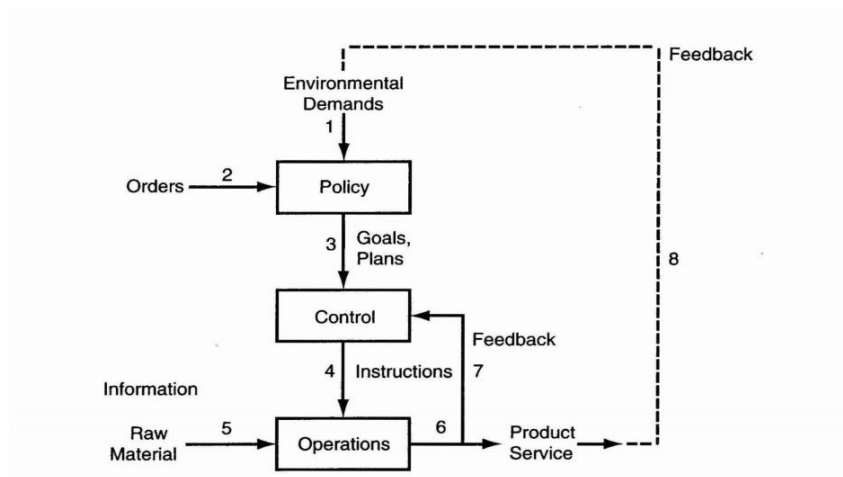
De overeenkomst tussen het IOO model en het Program Logic Model is dat beide bestaan uit input, output en outcome, waarbij beiden aannemen dat er sprake is van een causale relatie tussen de variabelen in deze volgorde. Poister et al. (2015) gebruikt voor het onderscheid tussen output en outcome andere bewoordingen dan Boyne (2002). Het verschil tussen de modellen is de conceptualisatie. Outcome wordt door Poister het resultaat genoemd en nadrukkelijk verbonden aan de impact en effectiviteit van het programma. Boyne noemt output de resultaten. Door de uitwerking van beiden te vergelijken kan gesteld worden dat Boyne en Poister beiden met outcome de impact bedoelen en met output de geleverde diensten. Poister maakt gebruik van 3 outcome variabelen waarbij Boyne er 1 gebruikt. Een ander verschil tussen beide uitwerkingen is de mate van conceptualisatie van outcome. Waarbij Boyne dit verder heeft uitgewerkt in inhoudelijke onderdelen zoals service outcome, responsiviteit en democratische waarden, is dit door Poister uitgewerkt over de tijd door gebruik te maken van de termen directe outcome, tussentijdse outcome en lange termijn outcome. De modellen zijn niet tegengesteld aan elkaar, maar juist een aanvulling op elkaar. Het Program Logic model van Poister et al. kan worden gezien als een concretere uitwerking op programmaniveau van het IOO Model van Boyne.

2.1.2 Samenhang input, throughput en output

Voorbeelden van de modellen die bestaan uit input, throughput en output zijn het cybernetic system model (Scott, 1987) en de uitwerking van Schmidt (2013) van het concept legitimiteit. Het cybernetic system model bestaat uit de variabelen input, throughput en outcome. Het model gaat ervan uit dat organisaties een open systeem zijn. Met een open systeem wordt bedoeld dat een organisatie zelf in staat is om middelen van de omgeving om te zetten in de organisatie. De

open systeem theorie hecht waarde aan de interactie met de externe omgeving als mogelijke verklaring voor succes. In het cybernetic model van Scott (1987) wordt informatie, ruw materiaal en eisen van de omgeving worden gezien als de input. Het beleid, de controle en de operationele vertaling als de throughput en de producten als output. Het model is weergegeven in figuur 6.

Figuur 6 Cybernetic System Model

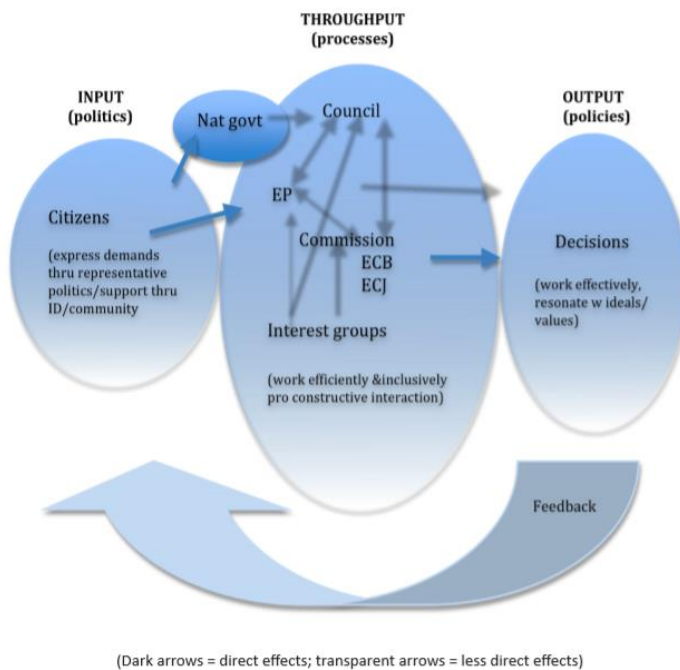

Bron: Scott, 1987

Het cybernetic model geeft aandacht aan het proces tussen input en output, in tegenstelling tot het IOO model. Een ander verschil tussen beide modellen is dat het IOO model kosten als input benoemd terwijl het cybernetic model de externe eisen als input benoemd. Het cybernetic model hecht daarmee waarde aan de externe omgeving aan het begin van het proces, terwijl de externe omgeving in het IOO model bij outcome en dus aan het einde van het proces aan de orde komt bij bijvoorbeeld klanttevredenheid, inwonerstevredenheid en participatie. Het cybernetic model is relevant voor publieke organisaties omdat het vanuit een procesmatig perspectief inzicht geeft in prestatievariabelen en samenhang hiertussen. De essentiële variabelen van het cybernetic system model zijn input, throughput en outcome. Het model is relevant voor dit onderzoek omdat het inzicht geeft in mogelijke prestatievariabelen, de samenhang tussen deze variabelen en de conceptualisatie hiervan. Opvallend daarbij is het belang dat wordt gehecht aan de externe omgeving en het cyclische karakter van het model. Het cybernetic system model wordt gebruikt om concrete hypotheses te testen bijvoorbeeld door van den Bekerom et al. (2017). Daarbij wordt aangetoond dat er een correlatie is tussen throughput en output.

De samenhang tussen input, throughput en output wordt bevestigd in de door Schmidt (2013) uitgewerkte conceptualisatie van legitimiteit in de context van de EU. Deze uitwerking bevat de variabelen input, throughput en output legitimiteit zoals weergegeven in figuur 7.

Figuur 7 Input, throughput en output legitimiteit

Bron: Schmidt, 2013

Volgens Schmidt (2013) wordt input geleverd door de inwoners en bestaat deze uit de participatie door en representatie van inwoners. Throughput is het resultaat met de inwoners en bestaat uit betrouwbaarheid, transparantie en efficiency. Output is het resultaat voor de inwoners en bestaat uit de effectiviteit van het beleid. Schmidt werkt daarbij het begrip throughput verder uit en legt de nadruk op de kwaliteit van de samenwerking met de inwoners en daarmee de samenwerking met de externe omgeving. Throughput is de zwarte doos van het politieke systeem, tussen input en output. De uitwerking van Schmidt van input, throughput en output sluit aan bij de eerder beschreven samenhang tussen input, throughput en output in het cybernetic system model.

Ondanks de verschillen in context van het cybernetic system model en de uitwerking van legitimiteit wordt uitgegaan van dezelfde samenhang tussen input, throughput en output, oftewel er is sprake van een generieke samenhang tussen de variabelen. De conceptualisatie van input, throughput en output verschilt in de uitwerking door Schmidt en Scott en is dus specifiek en contextafhankelijk. De input van Schmidt is verbonden aan de democratische legitimiteit en bestaat uit de participatie en representatie van inwoners. Input bestaat uit de eisen van de omgeving in het cybernetic model. Overeenkomst is dat beide betrekking hebben op de participatie van de omgeving. Ook is er een overeenkomst met het resource dependency model, de representatie van inwoners heeft een verband met de bronnen van inwoners en de democratisch gekozen personen. Inwoners hebben een stem en daarmee een bron die gewenst is door politieke partijen. Politieke partijen hebben na de verkiezingen een zetel en daarmee macht over besluitvorming, een bron waarvan anderen afhankelijk zijn. De conceptualisatie van throughput van Schmidt bestaat uit de formele besluitvormingsprocessen, externe processen met stakeholders en de informele externe processen. Deze vertoont overeenkomsten met de uitwerking van throughput in het cybernetic model, waar ook aandacht is voor de interne processen. Ook heeft dit overeenkomsten met het resource dependency model waarin aandacht

is de omgeving van organisaties. Het verschil tussen de eerder genoemde modellen en de uitwerking van throughput legitimiteit is de uitwerking van throughput als extern proces, waarbij throughput in het cybernetic model vooral intern georiënteerd is.

2.1.3 Invloed externe omgeving

De invloed van de externe omgeving komt terug in de resource dependency theorie van Pfeffer en Salancik (2003), in het cybernetic system model (Boyne, 2002) en in de throughput legitimiteit van Schmidt (2003). Ook wordt de invloed van de externe omgeving in andere literatuur onderschreven (van den Bekerom et al., 2017; Schalk et al., 2009; Walker et al., 2010, p127-128). De externe omgeving van een organisatie is een centraal thema in de resource dependency theory van Pfeffer en Salancik (2003). Deze theorie geeft inzicht in de afhankelijkheid van organisaties van externe bronnen zoals geld, personeel, wetgeving en informatie. De resource dependency theorie bestaat uit een aantal uitgangspunten zoals organisaties zijn afhankelijk van bronnen, organisaties zijn daarmee afhankelijk van de externe omgeving voor de beschikbaarheid van deze bronnen, de eigenaar van bron heeft macht en de afhankelijkheidsrelatie van bronnen bepaald de machtsverhouding tussen organisaties. De resource dependency theorie bevestigt net zoals het cybernetic model en het IOO model dat de externe omgeving van een organisatie invloed heeft op prestaties van organisaties. In de resource dependency theorie ligt de nadruk op bronnen, een term die overeenkomsten heeft met de variabele input in het IOO model en de variabele input bestaand uit externe wensen in het cybernetic model. Deze theorie is relevant voor publieke organisaties omdat het inzicht geeft in de machtsverhoudingen tussen publieke organisaties en hun omgeving. Ook geeft deze theorie meer inzicht in de input van een organisatie, waarbij de uitwerking van bronnen breder is dan alleen kosten zoals opgenomen in het IOO model. De resource dependency theorie is relevant voor dit onderzoek omdat het inzicht geeft in het belang van externe samenwerking en een bredere conceptualisering van input. Het belang van de samenwerking met de externe omgeving en de invloed die deze samenwerking heeft op prestaties van publieke organisaties wordt breed onderschreven (van den Bekerom et al., 2017; Schalk et al., 2009; Pfeffer en Salancik, 2003; Walker et al., 2010, p127-128).

2.1.4 Invloed context

Het belang van context wordt onderschreven in de literatuur (Pfeffer en Salancik, 2003; Van Kan et al., 2014; Walker et al., 2010). Een uitwerking van context van Nederlandse gemeenten is die van Van Kan et al. (2014). Deze benoemd achtergrondfactoren in relatie tot taakzwaarte, hulpmiddelen en bestuurskracht. Daarmee wordt inzicht gegeven in diverse objectieve achtergrondfactoren van gemeenten. Het gaat dan bijvoorbeeld om kenmerken zoals stad of platteland, sociale achtergrond inwoners, fysieke achtergrond gemeenten, centrumgemeente of niet, de ambtelijke organisatie, zelf doen, samenwerken of laten doen, demografische ontwikkelingen en ligging. Objectieve achtergrondfactoren worden ook gebruikt door de rijksoverheid om te bepalen hoe de middelen uit het gemeentefonds verdeeld worden over de gemeenten (Rijksoverheid, 2019). Daarbij wordt rekening gehouden met een divers aantal factoren zoals de sociaal economische positie van inwoners, de fysieke opbouw van een gemeente, het type inwoners, adressendichtheid en het economisch klimaat. Context kan daarmee worden gezien als een variabele die inzicht geeft in de feitelijke omgeving van een gemeente. De factoren zoals genomen door van Kan et al. (2014) kunnen gelabeld worden als kenmerken van inwoners, kenmerken van de gemeente en kenmerken van de organisatie. Dit is de conceptualisatie die gebruikt zal worden in dit onderzoek.

2.1.5 Vergelijking modellen en conclusie

Overeenkomst tussen de modellen is dat ervan uit wordt gegaan dat prestaties van publieke organisaties worden geleverd door middelen in te zetten, dit met een proces om te zetten naar resultaten, en deze resultaten leiden tot maatschappelijke doelbereiking. De termen input, throughput, output en outcome worden gebruikt om deze onderdelen te beschrijven. Daarnaast is een overeenkomst dat er aandacht is voor het belang van de externe omgeving en context van een publieke organisatie. Op basis van de vergelijking van deze modellen is ervan uitgegaan dat de essentiële variabelen voor het in kaart brengen van prestaties van een publieke organisatie zijn de input, throughput, output en outcome, context en de externe omgeving. Het zijn de termen die vaak genoemd worden in artikelen die veel geciteerd zijn waardoor is aangenomen dat dit de sterke variabelen zijn. Verschil tussen de modellen is te vinden in de wijze waarop deze variabelen geconceptualiseerd zijn. Ook is er een verschil in de wijze waar de invloed van de externe omgeving wordt geplaatst in een model. Dit is als input in het cybernetic system model, als throughput in de uitwerking van legitimiteit en als onderdeel van output en outcome in het IOO Model. De volgende stap is dat de variabelen context, input, throughput, output, outcome en de invloed externe omgeving verwerkt moeten worden naar een concept en operationalisering. Voor input, throughput, output en outcome wordt de samenhang tussen deze variabelen weergegeven in deze volgorde in de eerder beschreven modellen. Blijft over de keuze over de plek en conceptualisatie van de externe omgeving en context. Op basis van de beschreven literatuur bestaat deze keuze uit externe invloed als input, throughput of output. Er is voor gekozen om input te verbinden aan de ingezette bron en dus niet aan de externe invloed. In dit onderzoek hangt de invloed van de externe omgeving samen met het proces tussen input en output, gelijk aan de uitwerking van Schmidt (2013). De variabele context komt in verschillende onderzoeken terug als variabele die invloed heeft op prestaties. Er moet een keuze gemaakt worden waar context wordt geplaatst in een conceptueel model. Er wordt in deze literatuur niet expliciet een correlatie gelegd tussen context en input, output of outcome. De gebruikte literatuur verbindt de context variabelen aan de bronnen waar een gemeente over kan beschikken oftewel input, de taakzwaarte oftewel output, en bestuurskracht van een gemeente. Dit heeft daarmee ook invloed in de uiteindelijke prestaties, oftewel de outcome van gemeenten. Om de kennis te vergroten van de invloed van context op prestaties wordt context als variabele toegevoegd aan het concept waarbij ervan uit wordt gegaan dat er sprake is van een samenhang tussen context, input, output en outcome. Door het uitvoeren van data-analyses zal duidelijk worden wat de samenhang is. De variabele input wordt genoemd in het IOO model, het program logic model, het cybernetic model, de uitwerking van legitimiteit en als bron in de resource dependency theorie. De conceptualisatie is verschillend en bestaat uit kosten, bronnen zoals geld, personeel, informatie, wetgeving, eisen externe omgeving, en de participatie en representatie van inwoners. Dit is op te delen in input als externe invloed of input als bron. Doorredenerend vanuit de resource dependency theorie kan gesteld worden dat bronnen en externe invloed gelijk zijn aangezien iedere bron uiteindelijk een externe afkomst heeft en de eigenaar van de externe bron de machtsrelatie bepaald. In dit model wordt input gerelateerd aan de ingezette bronnen. De variabele output wordt beschreven in het IOO model, het program logic model en het cybernetic model, waarbij output in de genoemde modellen het gevolg is van input. Overeenkomst is dat output het directe gevolg is van input, waarbij er verschil is of het proces tussen input en output wel of niet inzichtelijk is gemaakt. De conceptualisering van output bestaat uit kwantiteit en kwaliteit van de dienstverlening (IOO), de producten (cybernetic model) en de effectiviteit van besluiten (legitimiteit). De variabele outcome wordt beschreven in het IOO model en het program logic model. De brede conceptualisatie in het IOO model is

overgenomen in het concept van dit onderzoek. Deze conceptualisatie van outcome heeft niet alleen aandacht voor de directe gevolgen van de producten, maar ook voor publieke waarden.

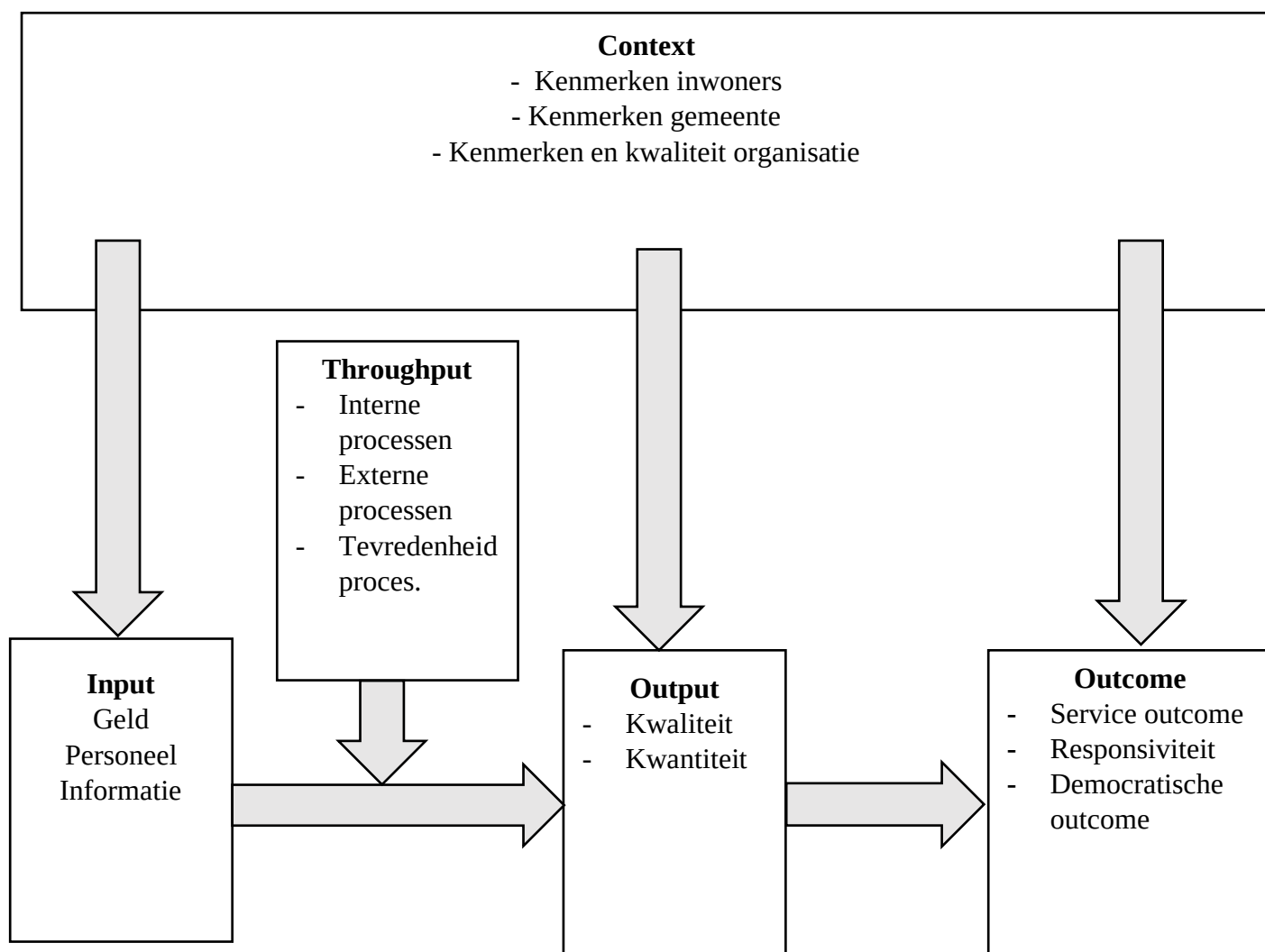
De vergelijking van de modellen heeft opgeleverd dat er zicht is op de prestatievariabelen namelijk context, input, throughput, output en outcome, waarbij de externe omgeving onderdeel is van de variabele throughput. Daarnaast is er onderbouwd een keuze gemaakt over de conceptualisatie van deze variabelen op hoofdlijnen. De conceptualisatie wordt verder uitgewerkt in de volgende paragraaf.

2.2 Het concept

De kernvariabelen, context, input, throughput, output en outcome zijn verder uitgewerkt in de conceptualisatie van dit model als schakel tussen de theoretische verkenning en de uiteindelijke operationalisering van het model zodat er een data-analyse kan worden uitgevoerd. In figuur 1 in de inleiding is het theoretisch concept van dit onderzoek weergegeven. Dit is verder geconceptualiseerd in figuur 8, de conceptualisatie.

De samenhang tussen de variabelen in het model is gebaseerd op de samenhang in de diverse beschreven modellen. De samenhang tussen input, output en outcome is gebaseerd op het IOO model, de samenhang van throughput op input en output is gebaseerd op het cybernetic system model, de uitwerking van legitimiteit door Schmidt (2013) en de resource dependency theorie van Pfeffer en Salancik (2003). De samenhang van context met input, output en outcome is gebaseerd op de aandacht voor context factoren zoals beschreven door Walker et al. (2010) en Van Kan et al. (2014). De conceptualisatie van de variabelen is gebaseerd op de conceptualisaties van de diverse beschreven modellen en zal per variabele worden verantwoord onder figuur 8.

Figuur 8 Conceptualisatie CITOO Model

Context is gebaseerd op de achtergrondfactoren en hulpbronnen zoals beschreven door van Kan et al. (2014), welke zijn weergegeven in figuur 9.

Figuur 9 Opbouw bestuurskracht Nederlandse gemeenten

<u>Achtergronden:</u> Welvaart inwoners Kernen Centrumfunctie Inwoners aantal Demo. perspectief Provincie	<u>Taakwaarte:</u>	centrumvoorzieningen beroep op sociale zekerheid voorzieningen in kernen	<u>Bestuurskracht</u> van type van gemeenten in vergelijking tot het Nederlands gemeentelijk gemiddelde
	<u>Hulpbronnen:</u>	Burgerkracht Politieke betrokkenheid Budget per inwoner Schuld per inwoner Verantwoordingskracht Ambtenarenkracht Samenwerkingskracht	

Bron: Van Kan et al., 2014

De door van Kan benoemde indicatoren kunnen gelabeld worden als kenmerken van een gemeente, kenmerken van inwoners en kenmerken van de organisatie. Er is vanuit gegaan dat context samenhangt met alle variabelen. Dit kan worden onderbouwd doordat de rijksoverheid (2019) bepaalt op basis van de context welke financiële middelen beschikbaar worden gesteld aan welke gemeente. Daarmee heeft de context van Nederlandse gemeenten een direct verband met de input. Door van Kan et al. (2014) wordt context gerelateerd aan taakzwaarte, hulpbronnen en bestuurskracht. De achtergrond van gemeenten heeft in deze tabel een verband met input bijvoorbeeld het budget per inwoner, de output zoals het aantal voorzieningen, en outcome zoals burgerkracht. Dit is overgenomen in het CITOO model door context te verbinden aan input, output en outcome.

Context: Objectieve achtergrondfactoren van publieke organisaties, zoals de kenmerken van inwoners, de kenmerken van de gemeente en de kenmerken van de organisatie. Context hangt samen met input, output en outcome.

Input is geconceptualiseerd als de ingezette middelen zoals geld, formatie en informatie. Er zijn verschillende conceptualisaties van input in de literatuur. Dit kan zijn de kosten van productie zoals kosten van personeel, faciliteiten en equipment (Walker et al., 2010, p8), of als ingezette bronnen zoals geld of personeel (Poister et al. 2015; Walker et al., 2015). Bronnen bestaan in de resource dependency theory uit financieel, psychische en informatieve bronnen (Pfeffer en Salancik, 2003). De uitwerking van Pfeffer en Salancik sluit aan bij conceptualisaties van input als extern netwerken zoals beschreven door Van Bekerom et al. (2017). Het externe netwerken kan naar buiten, naar boven en op gelijk niveau netwerken zijn (Van Bekerom et al. 2017). In dit onderzoek wordt nadrukkelijk aandacht besteedt aan de waarde van externe contacten van managers en het positieve effect daarvan op prestaties. Daarbij wordt een verband gelegd tussen intern netwerken en de absorptie van externe wensen in de organisatie. De externe wensen worden daarbij gerelateerd aan het begrip input. Input kan daarnaast ook bestaan uit de participatie door en representativiteit van de mensen bij de conceptualisatie gerelateerd aan legitimiteit (Schmidt, 2010). De verschillen in conceptualisatie zijn op te splitsen in input als bron of input als activiteit. De activiteit externe samenwerking, waaronder netwerken, is in dit onderzoek verbonden aan throughput, de externe processen, wat in de volgende paragraaf verder is uitgewerkt. In dit onderzoek wordt de nadruk gelegd op input als bron en wordt aangesloten bij de uitwerking van Walker et al. (2010) en Poister et al., (2015).

Input bestaat uit de ingezette middelen zoals geld, formatie en informatie. Input hangt samen met output, context en throughput.

Throughput wordt in dit onderzoek geconceptualiseerd als de interne processen, de externe processen en de tevredenheid over deze processen. Throughput heeft betrekking op het proces tussen input en output. De termen Throughput, Transformatie en Proces worden gebruikt voor dit proces. Het komt terug in modellen zoals het cybernetic system model dat bestaat uit input, throughput en output. Dit proces kan intern of extern worden gedefinieerd. Katz en Kahn (1978) relateren throughput aan de interne organisatieprocessen. Het betreft de structuren, systemen

en procedures van de organisatie wat de nadruk legt op de interne processen. Zij besteden ook aandacht aan de omgeving. Zij beschrijven open systeem organisaties die de energie van de maatschappij transformeren naar producten in de maatschappij. Het onderscheid wordt gemaakt tussen gesloten systeem organisaties die intern georiënteerd zijn en geen aandacht hebben voor de omgeving, en open systeem organisaties die eigen bronnen hebben maar ook bronnen delen met andere open systeem organisaties in hun omgeving. Een andere uitwerking van throughput als intern proces is Van Bekerom et al. (2017). Zij hebben onderzocht wat de relatie van throughput, in de vorm van intern netwerken van managers, is op prestaties. In dit onderzoek wordt toegelicht op welke wijze er genetwerkt kan worden, naar boven, naar beneden of zijwaarts. Ook voor throughput als extern proces zijn argumenten. In Nederland is het steeds gebruikelijker dat het productieproces van publieke organisaties niet alleen intern is, de samenwerking met inwoners en maatschappelijke partners wordt steeds belangrijker. Instrumenten die daarvoor gehanteerd worden zijn interactieve beleidsvorming, de doe democratie, referenda, interactief bestuur en de ladder van burgerparticipatie (Schaap, 2010). Deze externe oriëntatie is ook terug te vinden in literatuur. Schmidt (2010) brengt de term throughput in verband met legitimiteit en beschrijft input legitimiteit, throughput legitimiteit en output legitimiteit. Throughput legitimiteit bestaat volgens Schmidt uit het proces met de mensen. De importantie van het externe proces is wezenlijk onderdeel van de resource dependency theorie. Ondanks dat deze niet verbonden is aan een prestatievariabele zoals input, throughput, output of outcome geeft deze theorie inzicht in het belang van de omgeving van een organisatie en daarmee in de externe processen. Dit belang wordt ook bevestigd in het cybernetic system model. In dit model zijn de externe eisen de input. In dit onderzoek is ervoor gekozen de externe omgeving te verbinden aan de variabele throughput. De argumentatie hiervoor is dat de verschillende conceptualisaties van throughput laten zien dat het proces tussen input en output bestaat uit een interne en externe component. Daarmee wordt niet gesteld dat extern netwerken geen input kan zijn, output of outcome, in dit onderzoek is er voor gekozen om het te plaatsen onder throughput. Er kan een onderscheid worden gemaakt tussen tevredenheid over het proces en tevredenheid over het beleid (Walle en Kampen, 2002). Het beleid kan gerelateerd worden aan output, zoals tevredenheid over het wel of niet leveren van een voorziening, of outcome, de mate waarin de voorziening impact heeft. Walle en Kampen (2002) benoemen in hun dienstverleningsmodel vertrouwen in de onderheid en verwachtingen als onafhankelijke variabelen die van invloed zijn op tevredenheid in de publieke sector. Klanttevredenheid wordt door Boyne (2002) gerelateerd aan outcome als responsiviteit. De invloed van tevredenheid over het proces is daarmee geen onderdeel van outcome. Dit kan worden opgelost door throughput, het doorlopen proces, zo volledig mogelijk te conceptualiseren als het interne proces, het externe proces, en de waardering over het proces.

Throughput: De interne en externe processen tussen input en output en de tevredenheid over deze processen intern en extern. Throughput hangt samen met input en output.

Output zijn de behaalde resultaten van een organisatie, uitgedrukt in de geleverde kwaliteit en kwantiteit. Output is de directe productiviteit van een organisatie, welke kan bestaan uit kwaliteit en kwantiteit (Poister et al., 2015; Walker et al. 2010). Output kan ook worden beschreven als hoogwaardige openbare diensten en producten (Van den Bekerom et al., 2017). Output kan bestaan uit activiteiten of uit service resultaten (Walker et al., 2010). Zoals in de

vorige alinea over throughput aangegeven, kunnen externe processen ook verbonden worden aan de output variabele, wat hiermee wordt onderschreven door Walker. In de context van legitimiteit wordt output beschreven als de effectiviteit van het beleid voor de mensen (Schmidt, 2013). Interessant is het verschil tussen output en outcome. Output is het directe resultaat, waarbij outcome het gevolg is dat wordt veroorzaakt wordt door de output (Poister et al., 2015). Over het algemeen zal de samenhang tussen input en output sterker zijn dan de samenhang tussen output en outcome, doordat output het directe resultaat is van input en outcome het indirecte gevolg is van output. Output kan zijn de hoeveelheid werk die verzet is, of het volume dat is geproduceerd. Ook kan output soms bestaan uit het klantenbestand, of onderzochte casussen. De output van een organisatie wordt gebruikt om een organisatie te managen (Poister et al., 2015, Walker et al., 2010).

Poister et al. (2015) beschrijven een performance framework, het program logic model, dat bestaat uit: Bronnen → activiteiten → output → eerste outcome → gemiddelde outcome → lange termijn outcome. In dit model wordt nadrukkelijk onderscheid gemaakt tussen de activiteiten, de resultaten van deze activiteiten en gevolgen van deze resultaten. Daarmee is nog geen eenduidig antwoord gegeven op de vraag hoe output geconceptualiseerd kan worden. De conceptualisatie van Schmidt (2010) waarbij output als effectiviteit wordt beschreven, heeft vooral betrekking op de gevolgen van de resultaten, oftewel de outcome. Belangrijkste overeenkomst in deze beschreven uitwerkingen van output is het onderscheid tussen directe resultaten en de gevolgen van deze resultaten. De resultaten kunnen natuurlijk verschillen per beleidsterrein, afdeling of publieke organisatie. Dit kunnen diensten zijn, activiteiten, of producten. De conceptualisatie van output in dit onderzoek legt de nadruk op de directe resultaten en is als volgt geconceptualiseerd:

Output: De behaalde resultaten van een organisatie uitgedrukt in kwantiteit en kwaliteit. Output hangt samen met context, input, throughput en outcome.

Outcome van een organisatie bestaat uit de gevolgen van het beleid, wat op te splitsen is in publieke gevolgen, responsiviteit en democratische uitkomsten. De outcome van publieke organisaties zijn de gevolgen van de output, de resultaten. De outcome is de effectiviteit, inclusief de impact van het beleid (Walker et al., 2010) oftewel het gerealiseerde effect (Poister, et al. 2015). Daarbij wordt outcome verder verdeeld in drie onderdelen: service outcome, responsiviteit en democratische gevolgen. Service outcome bestaat volgens Boyne uit impact, effectiviteit en gelijkheid. Voor gemeenten geldt dat dat outcome kan worden gezien als de realisatie van maatschappelijke doelen. Het lokale bestuur is verantwoordelijk voor een aantal maatschappelijke opgaven. Prestaties van het lokale bestuur kunnen beoordeeld worden door inzichtelijk te maken of zij in staat zijn maatschappelijke doelen te realiseren. Evaluatie van maatschappelijke effecten is onderdeel van de beleidscyclus, een theorie over processtappen om tot goed beleid te komen. De cyclus bestaat uit agendavorming, beleidsvoorbereiding, beleidsbepaling, uitvoering van beleid, handhaven beleid en evalueren (Hoogerwerf en Herweijer, 2003, p174). Evaluaties kunnen intern of extern worden uitgevoerd en kennen

verschillende gradaties. Responsiviteit wordt door Boyne (2002) gesplitst in medewerkerstevredenheid, inwoner tevredenheid en klanttevredenheid. Ook in Nederland wordt er bij het inzichtelijk maken van prestaties aandacht besteedt aan tevredenheid. Onderzoek van Korsten (2008) verwijst naar “de staat van de gemeente” voor inzicht over prestaties van gemeenten. Hierin speelt het perspectief van inwoners een belangrijke rol, het meet de opvatting van inwoners op zes thema’s, namelijk kiezer, klant, onderdaan, partner, wijkbewoner en belastingbetaler. Het belang van burgertevredenheid is ook terug te vinden via www.waarstaatjegemeente.nl, waar de uitkosten van burgerpeilingen van diverse gemeenten gepubliceerd zijn. De democratische outcome heeft betrekking op democratische waarden betrouwbaarheid, mensenrechten, burgerrechten en eerlijkheid (Boyne, 2002). Centraal in de literatuur staat dat outcome betrekking heeft op de gevolgen oftewel impact van het beleid, het bereiken van maatschappelijke doelen. Op basis daarvan is de conceptualisatie van outcome als volgt:

Outcome: De gevolgen van het beleid, bestaande uit de publieke gevolgen, responsiviteit en democratische gevolgen. Outcome hangt samen met context en output.

Op basis van bovenstaande conceptualisatie wordt in de volgende paragraaf het concept geoperationaliseerd voor 2 concrete beleidsthema’s, de energietransitie en de transitie in het sociale domein.

2.3 Operationalisering

Het concept is geoperationaliseerd op het gebied van de energietransitie en de transitie in het sociale domein door gebruikt te maken van bestaande prestatie indicatoren. Het doel daarbij is een meetbare uitwerking te creëren op twee specifieke beleidsterreinen. Voor de uitwerking is Nederlandse literatuur gebruikt die inzicht geeft in de beschrijving van prestaties, zijn mogelijke indicatoren geïnventariseerd en is een afweging gemaakt voor de daadwerkelijke operationalisering.

2.3.1 Prestaties Nederlandse gemeenten

De vrijheid die gemeenten hebben bij het uitvoeren van taken is vastgelegd per taak (Schaap, 2010). De inrichting van gemeenten is gelijk, het takenpakket is gelijk, maar de wijze waarop taken worden uitgevoerd kunnen verschillen. Iedere gemeente heeft zijn eigen bestuur, met eigen politieke prioriteiten (Schaap, 2010, p33). Daarmee zijn er ook verschillen in de wijze waarop prestaties worden gedefinieerd en gemonitord. In dit onderzoek wordt gefocust op de definiëring van prestaties die voor alle gemeenten gelijk is. Nederlandse literatuur gebruikt verschillende variabelen voor het definiëren van prestaties zoals de inzet van middelen, de publieke diensten en de gerealiseerde doelstellingen ook wel maatschappelijke effecten genoemd (Kuhry et al., 2004). Ook wordt de term gemeentelijke output en outcome genoemd (Schaap, 2010, p104) of de term doelbereiking (Hoogerwerf en Herweijer, 2003, p180). Daarbij worden er gelijk aan de algemene literatuur over prestaties van publieke organisaties verbanden gelegd door de productiviteit en effectiviteit te onderzoeken (Kuhry et al., 2004). Prestaties worden gedefinieerd en onderzocht in beleidsevaluatie onderzoeken, waarbij het onderwerp kan zijn de inhoud, het proces en de effecten van het beleid (Hoogerwerf en Herweijer, 2003). Dit

wordt ook wel genoemd de effectiviteit van beleid (Schaap, 2010, p104). Een ander aspect is de beoordeling van de kwaliteit van dienstverlening (Schaap, 2010, p105). Deze beoordeling kan bestaan uit de waardering door burgers en ondernemers, de productkwaliteit, integriteit van het bestuur en rechtszekerheid van inwoners (Schaap, 2010, p105-110).

De begrippen en definiëring van prestaties in de Nederlandse literatuur sluit aan bij de algemene literatuur zoals het IOO model en de uitwerking daarvan (Boyne, 2002). Een ontwikkeling in Nederland bij het definiëren van prestaties is de verschuiving van inspanningsgerichtheid naar resultaatgerichtheid. Het resultaatgericht definiëren van prestaties van gemeenten kan door het maatschappelijke effect centraal te zetten, oftewel de outcome/ impact van het gevoerde beleid. Het inspanningsgericht definiëren van prestaties kan door de geleverde dienstverlening zoals beleidsinzet, ingezette voorzieningen of ondersteuning centraal te zetten. Prestaties van Nederlandse gemeenten worden op beide manieren gedefinieerd. In het sociale domein is een ontwikkeling zichtbaar naar resultaatgerichte inkoop- en sturingsmodellen (Peeters et al., 2013; Robben et al., 2016). Deze ontwikkeling is ook terug te vinden in het fysieke domein, waarbij het verbonden wordt aan maatschappelijk verantwoord inkopen (Kok en Zijp, 2017). Een andere ontwikkeling is de toename aan aandacht voor indicatoren, bijbehorende data en benchmarks van publieke organisaties. De site www.waarstaatjegemeente.nl is hier de concrete uitwerking van. Via www.waarstaatjegemeente.nl is er een breed palet aan indicatoren en data te vinden, geïnitieerd door het Rijk. Deze data zijn verdeeld in bouwen en wonen, openbare orde en veiligheid, bedrijvigheid en economie, werk en inkomen, onderwijs, jeugd en jeugdhulpverlening, gezondheid, gemeentelijke financiën, dienstverlening en digitalisering en energietransitie. Producten die geleverd worden zijn de burgerpeiling, ondernemerspeiling, het besluit begroting verantwoording, lokale monitor wonen, gemeentelijk monitor sociaal domein, zorggebruik en sustainable development goals. De data van gemeenten is te vergelijken op verschillende niveaus zoals Nederland, soortgelijke gemeenten, of specifiek gekozen gemeenten. Daarmee is de data beschikbaar om prestaties te vergelijken.

2.3.2 Inventarisatie indicatoren

Indicatoren over prestaties van Nederlandse gemeenten zijn te vinden via de site www.waarstaatjegemeente.nl. Daar worden indicatoren uit diverse onderzoeken gepresteerd. Er is een onderscheid te maken tussen verplichte en aanvullende indicatoren.

Verplichte indicatoren zijn de indicatoren die zijn vastgelegd in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten. Gemeenten zijn verplicht om jaarlijks een begroting en verantwoordingsstukken op te stellen. Ook is vastgelegd welke beleidsindicatoren op de verschillende domeinen moeten worden opgenomen in de begroting en verantwoording, zie voor de volledige lijst met indicatoren bijlage 1 (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2016). De beleidsindicatoren zijn ontwikkeld door raadpleging van de Vereniging Nederlandse Gemeenten, Kwaliteitsinstituut Nederlandse gemeenten en een aantal gemeenten. Belangrijke uitgangspunten bij het opstellen van de indicatoren was het mogelijk maken van sturen op maatschappelijke effecten en gebruik maken van bestaande bronnen die voor alle Nederlandse gemeenten beschikbaar zijn. De indicatoren die verplicht zijn voor de energietransitie en de transitie in het sociale domein worden in tabel 3 en tabel 4 weergegeven.

Tabel 3 BBV indicatoren energietransitie

Indicator	Eenheid	Bron
Hernieuwbare energie	%	RWS

Bron: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2016

Tabel 4 BBV indicatoren sociaal domein

Indicator	Eenheid	Bron
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	LISA
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21-jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	CBS
Achterstandsleerlingen	% 4 t/m 12-jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22-jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	CBS
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	CBS
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	CBS
Clënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	GMSD

Bron: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2016

Op verschillende beleidsterreinen worden aanvullende indicatoren gebruikt. In bijlage 2 is een overzicht van mogelijke aanvullende indicatoren op het gebied van de energietransitie en het sociale domein opgenomen. De Klimaatmonitor monitort voor het Rijk monitort het lokale en regionale klimaatbeleid (Rijksoverheid, 2019). De gegevens in de monitor zijn afkomstig van bestaande registraties van Rijk en bevat bijvoorbeeld informatie over het energieverbruik van woningen en bedrijven, duurzame energie installaties en de mate van duurzame opwekking per bron. Deze indicatoren geven inzicht in de output van het beleid, doordat ze de score weergeven op de kwantiteit van de behaalde resultaten. De gemeentelijke monitor Sociaal Domein is door het CBS en de Vereniging Nederlandse Gemeenten ontwikkeld. De monitor geeft inzicht in de effecten van het beleid en daarmee inzicht in welke mate doelen zijn behaald. CBS inventariseert de gegevens bij alle Nederlandse gemeenten, waarbij deelname vrijwillig is. Daarnaast zijn er indicatoren en bijbehorende data beschikbaar over de gezondheid, levensverwachting, het zorggebruik van inwoners, de gezondheid van de fysieke omgeving en het gedrag van inwoners. De klimaatmonitor en de monitor sociaal domein zijn monitoren die belangrijke indicatoren weergegeven die relevant zijn voor dit onderzoek. De indicatoren zijn in de dashboards niet verbonden aan variabelen zoals context, input, throughput, output en outcome. In de volgende paragraaf wordt de afweging die gemaakt is voor de operationalisering verantwoord.

2.3.3. Afweging indicatoren

Er is een veelheid van indicatoren beschikbaar om prestaties van gemeenten mee te vergelijken. In dit onderzoek is getracht op basis van literatuur, publieke informatie en intuïtie te operationaliseren zodat correlaties gemeten kunnen worden en de resultaten te generaliseren zijn naar prestaties van publieke organisaties in het algemeen. Daarbij is gestart met de keuze van de outcome indicatoren, daarna de output indicatoren, input indicatoren en als laatste de contextindicatoren. Throughput is niet geoperationaliseerd. Er is geen valide indicator gevonden waarbij de score van gemeenten openbaar toegankelijk is. De afweging van de keuze voor indicatoren is gemaakt op basis van een aantal uitgangspunten namelijk: 1. De indicator zo algemeen mogelijk. 2. Bij voorkeur een indicator die beschikbaar is voor de gehele periode tussen 2014-2018. 3. Als er geen directe indicator beschikbaar is dan wordt gekozen voor de minst slechte optie waarbij deze wordt onderbouwd. 4. Het onderzoek moet uitvoerbaar blijven dus niet alle indicatoren kunnen worden gemeten.

Op basis van deze uitgangspunten is er voor het sociale domein gekozen voor de outcome indicatoren eenzaamheid, armoede, zelfstandig wonen ouderen, werkloosheid en schoolverlaters, de outputindicatoren de kwantiteit van de voorzieningen per wet, en de inputindicator lasten sociaal domein. Hiermee wordt met een zo beperkt mogelijk aantal indicatoren een zo breed mogelijk inzicht gegeven in de variabelen. Voor de energietransitie is gekozen voor indicatoren die betrekking hebben op de energieopgave. De outcome indicatoren zijn de mate van hernieuwbare energie en de duurzaamheidsbalans, de outputindicatoren zijn energieverbruik woningen, aantal en vermogen duurzame aansluitingen, wind op land en zonnepanelen en de input van de energietransitie bestaat uit de indicator lasten voor volksgezondheid en milieu. Daarmee wordt ook met een beperkt aantal indicatoren een zo breed mogelijk inzicht gegeven in de variabelen.

Context bestaat in dit onderzoek uit de indicatoren aantal inwoners, bevolkingsdichtheid, inkomen per huishouden, gezondheid en levensverwachting. Deze afweging wordt hieronder verder toegelicht.

Outcome is geoperationaliseerd naar indicatoren die betrekking hebben op de service outcome, de algemene maatschappelijke doelbereikingsindicatoren. Op het gebied van duurzaamheid is dit de mate van hernieuwbare energie, aangezien dit het achterliggende doel is van de energietransitie, de indicator die ook door het Rijk wordt gebruikt om de doelbereiking te toetsen. Daarnaast is de duurzaamheidsbalans opgenomen, waarbij de score staat voor een eindscore op een breed pallet aan achterliggende indicatoren die door Telos verbonden zijn aan het thema duurzaamheid. Voor het sociaal domein gaat het om armoede, eenzaamheid, werkloosheid, schoolverlaters en het zelfstandig wonen van ouderen. Voor het sociale domein zijn er veel verschillende maatschappelijke doelbereikingsindicatoren te vinden, intuïtief is er gekozen voor indicatoren die een mogelijke correlatie hebben met meerdere wetten.

Output is geoperationaliseerd op basis van de kwantitatieve resultaten. Vanuit de BBV zijn er geen resultaatindicatoren voor de energietransitie, de enige indicator is daar het percentage hernieuwbare energie. De energietransitie bestaat uit een warmtevraagstuk en een energievraagstuk. In dit onderzoek is gekozen voor het energievraagstuk bestaand uit de hoeveelheid energieverbruik en de opwekking van nieuwe energie, waarbij de nadruk is gelegd op woningen in combinatie met de opwekking per energiebron. Indicatoren die betrekking hebben op de output van de energietransitie zijn het energieverbruik van woningen, het aantal duurzame aansluitingen bij woningen, het vermogen van deze aansluitingen, en het percentage van duurzame energieopwekking via windenergie of zonnepanelen. Met deze indicatoren wordt niet alleen zicht gegeven op de duurzame voorzieningen, maar ook op de energiebesparing. Het directe resultaat van het sociale domein kan gedefinieerd worden als het aantal uitstaande voorzieningen per wet. Dit zegt niets over hoe groot deze voorzieningen zijn, maar het geeft wel inzicht in het gebruik door inwoners. Deze indicatoren zijn onderdeel van de in de BBV voorgeschreven indicatoren.

Throughput is niet geoperationaliseerd. Het vinden van throughput indicatoren bij Nederlandse gemeenten op basis van de beschikbare data was lastig. De mate van samenwerking is te verbinden aan Sustainable Development Goal Samenwerkingsverbanden. Deze indicator is breder dan alleen het betrekken van inwoners bij keuzes, maar is als enige samenwerkingsgerichte indicator beschikbaar voor alle gemeenten. Deze indicator is niet valide om externe samenwerking van gemeenten te meten. Daarnaast is er een indicator beschikbaar over de mate van externe samenwerking in de burgerpeiling. Het aantal gemeenten dat deelneemt aan deze burgerpeiling wisselt per jaar en is minder dan 25% van de gemeenten. Daarmee is er geen valide indicator gevonden om throughput mee te testen.

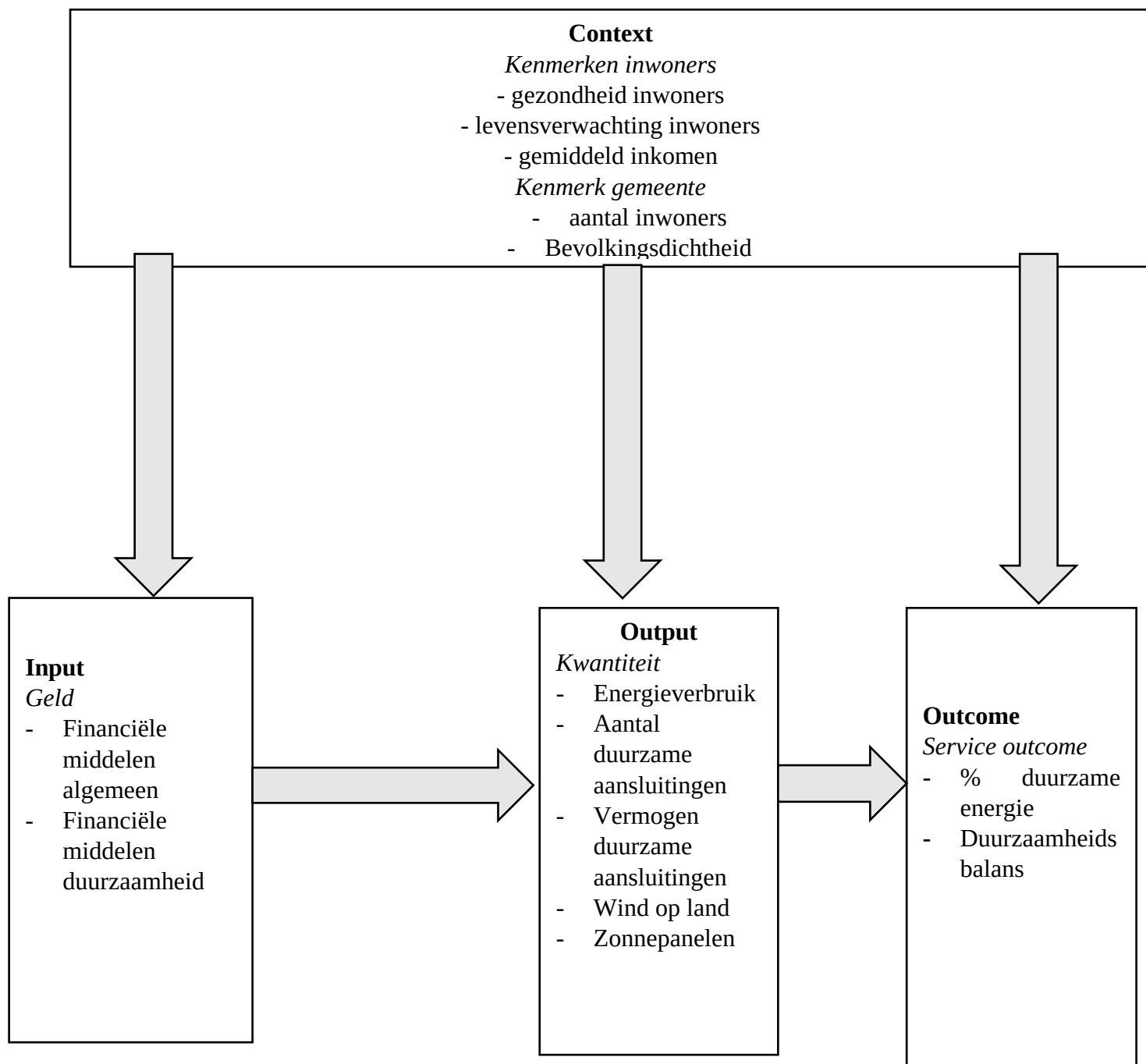
Input is geoperationaliseerd op basis van de indicatoren geld, personeel en informatie. De hoeveelheid geld die wordt ingezet is terug te vinden in de gemeentelijke financiën. Er is data beschikbaar over de algemene inkomsten en uitgaven per inwoner. Ook is er data beschikbaar over de lasten per programma zoals het sociaal domein, volksgezondheid en milieu, verkeer en vervoer, en economie. De financiële positie wordt uitgedrukt in de solvabiliteitsratio, het exploitatieresultaat en schulden. De gebruikte indicatoren hebben betrekking op de beschikbare middelen per inwoner algemeen, de beschikbare middelen voor het sociaal domein en de beschikbare middelen voor volksgezondheid en milieu. Er is geen indicator specifiek voor de input voor de energietransitie waardoor is gekozen voor het minst slechte alternatief, het budget voor volksgezondheid en milieu wat inhoudelijk raakvlakken heeft met de energietransitie.

Context is geoperationaliseerd met de indicatoren kenmerken inwoners, kenmerken gemeente en kenmerken organisatie. Via de databank is er informatie beschikbaar over kenmerken van inwoners, zoals hun inkomen, gezondheid en levensverwachting. Ook is er informatie beschikbaar over de kenmerken van de gemeente het aantal inwoners en de bevolkingsdichtheid. Kenmerken van de organisatie kunnen zijn de mate van digitalisering of de verkiezingsuitslag omdat dit inzicht geeft in de politieke aansturing van de organisatie. In de operationalisering van context is in dit onderzoek gefocust op kenmerken van inwoners, met de indicatoren gezondheid, levensverwachting en inkomen, en de kenmerken van de gemeente, middels de indicatoren aantal inwoners en bevolkingsdichtheid. Argument voor deze beperking is de uitvoerbaarheid van dit onderzoek waarbij intuïtief is gekozen voor deze specifieke indicatoren. Deze indicatoren geven op hoofdlijnen inzicht in verschillen tussen gemeenten en verschillen in de sociaal economische positie van inwoners. De discussie kan gevoerd worden of deze indicatoren betrekking hebben op context, output of outcome, dit is namelijk voor alle drie variabelen te onderbouwen. In dit onderzoek zijn andere indicatoren gekozen als outcome en output indicatoren en zijn deze sociaal economische indicatoren als context opgenomen.

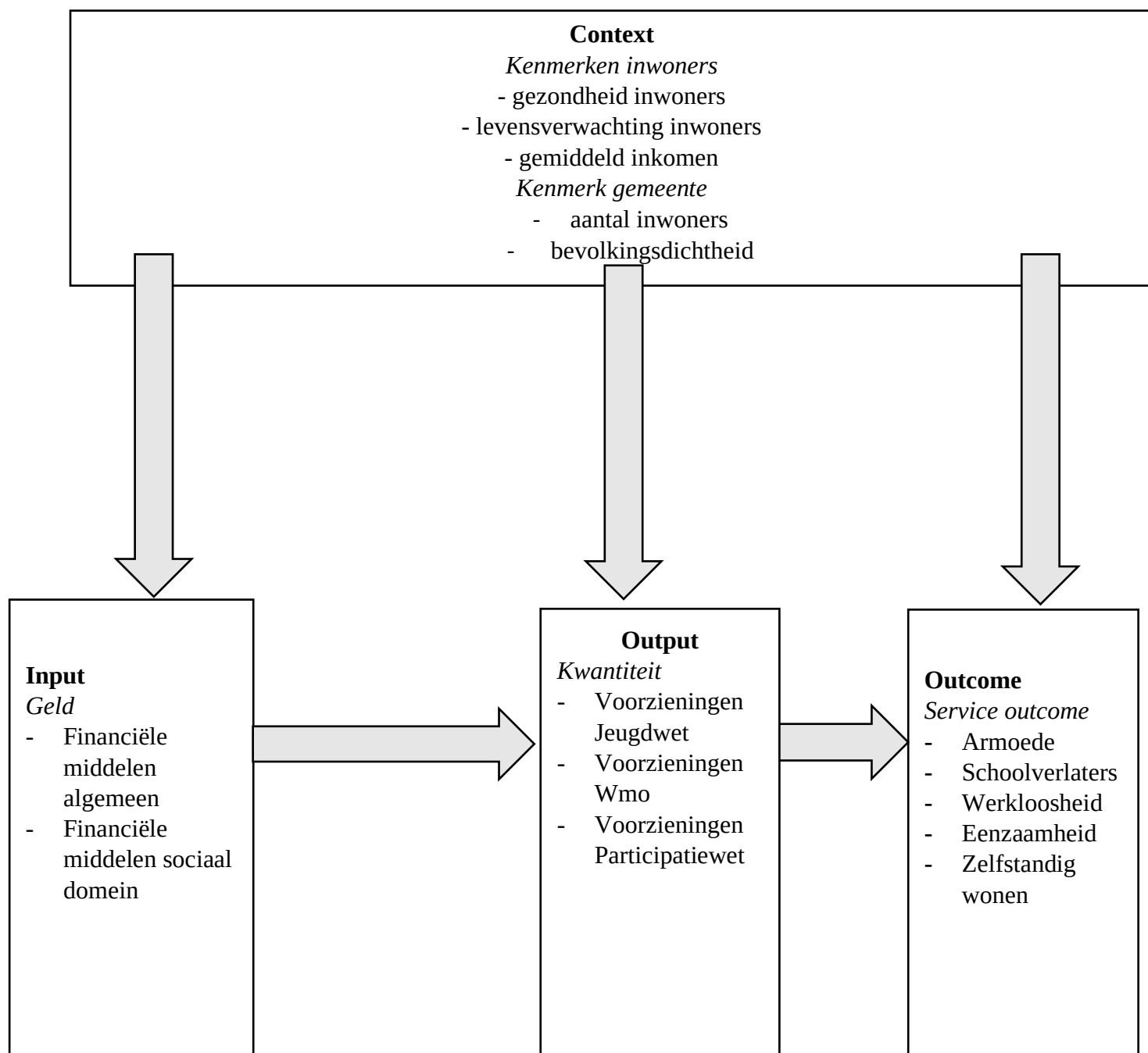
2.3.4 Geoperationaliseerd CITOO model

Deze operationalisering van het CITOO model is verwerkt naar twee geoperationaliseerde concepten voor prestaties van Nederlandse gemeenten op het gebied van de energietransitie en de transitie in het sociale domein in figuur 10 en 11. In dit model is de correlatie tussen input, output en throughput niet opgenomen, terwijl deze wel is opgenomen in het CITOO Model. De reden hiervoor is de uitvoerbaarheid en behapbaarheid van het onderzoek. In tabel 3 van de bijlage is de volledige operationalisering van de indicatoren opgenomen en toegelicht. De definities van de indicatoren zijn overgenomen van bestaande datasets waar naar wordt verwezen op www.waarstaatjegemeente.nl. Het volledige theoretische concept is niet geoperationaliseerd omdat de beschikbare data leidend was en de mate van uitvoerbaarheid van het onderzoek. Met dit onderzoek wordt inzichtelijk of onderdelen van het ontwikkelde theoretische model aanknopingspunten bevat om het volledige model te operationaliseren en te meten. Het model geeft inzicht in de verwachte samenhang tussen variabelen. In de volgende paragraaf wordt deze verwachte samenhang omgezet naar hypotheses.

Figuur 10 Geoperationaliseerd CITOO model energietransitie

Figuur 11 Geoperationaliseerd CITOO Model sociaal domein

2.4 Hypotheses

Het geoperationaliseerde CITOO model energietransitie en het CITOO model transitie sociaal domein geven inzicht in de mogelijke samenhang tussen de variabelen context, input, output en outcome. De richting van de samenhang in het model is zoals eerder beschreven over genomen van bestaande theoretische modellen. Er is een aanname gedaan over de gewenste outcome gebaseerd op de informatie van de Rijksoverheid zoals beschreven in het klimaatakkoord, de wetgeving in het sociale domein en de BBV Indicatoren, die bestaat uit dat de gewenste outcome is:

- Maximale participatie en zelfredzaamheid van inwoners, en daarvan afgeleid:
Zo min mogelijk armoede, een zo laag mogelijke werkloosheid, zo min mogelijk eenzaamheid en zo min mogelijk schoolverlaters.
- Een zo duurzaam mogelijke gemeente, en daarvan afgeleid zoveel mogelijk duurzaam opgewekte energie en een zo hoog mogelijk score op de duurzaamheidsbalans.

Op basis van de samenhang in het model zijn drie hypotheses opgesteld, die zullen worden gemeten namelijk:

1. *Er is sprake van een positieve correlatie tussen input en output.*
Zoals beschreven in het theoretisch kader wordt er in bestaande modellen, zoals het IOO model, vanuit gegaan dat er een positieve correlatie is tussen input en output.
2. *Er is sprake van een correlatie tussen output en outcome passend bij de maatschappelijk gewenste doelbereiking.*
Zoals beschreven in het theoretisch kader wordt er in bestaande modellen vanuit gegaan dat er een correlatie is tussen output en outcome, oftewel een toename van output leidt tot een toename van outcome. Bij een aantal outcome indicatoren wordt gestreefd naar een daling van de score, bijvoorbeeld armoede, schoolverlaters, werkloosheid, een negatieve correlatie, terwijl bij andere outcome indicatoren wordt gestreefd naar een positieve correlatie zoals hernieuwbare energie en de duurzaamheidsbalans. Dit onderscheid wordt ondervangen door in de hypothese op te nemen dat de correlatie passend is bij de maatschappelijk gewenste doelbereiking.
3. *Er is sprake van een correlatie tussen context en alle overige variabelen.*
Onderzoek naar bestuurskracht heeft laten zien dat context een correlatie heeft met veel andere indicatoren. Op basis daarvan wordt er in dit onderzoek van uitgegaan dat er een correlatie is tussen context en input, context en output, context en outcome.

Door deze hypotheses te testen kan antwoord worden gegeven op de onderzoeksvraag “*In welke mate hangen verschillen in de outcome van Nederlandse gemeenten, op het gebied van de energietransitie en de transitie sociaal domein, samen met verschillen in de context, input, throughput en output van gemeenten?*”.

2.5 Afbakening onderzoek

De afbakening van het onderzoek bestaat er uit dat het gebruik maakt van bestaande prestatiedata van gemeenten die openbaar toegankelijk is. Zoals eerder beschreven wordt niet het volledige concept getoetst om het uitvoerbaar te houden. De correlatie tussen indicatoren worden getoetst in hetzelfde kalenderjaar en over een periode. Als het niet lukt in hetzelfde kalenderjaar, dan wordt er gekozen voor een zo klein mogelijk verschil in kalenderjaren. Dit heeft als reden dat het toetsten van longitudinale verbanden veronderstelt dat er aantoonbaar causaliteit is in een bepaalde volgorde. Er is geen literatuuronderzoek uitgevoerd naar de causaliteit tussen indicatoren, de volgorde van deze causaliteit en de tijdsduur die dit met zich mee brengt. Om dit concreet te maken, er is niet onderzocht in de literatuur of het budget voor het sociale domein een directe causale relatie heeft met het voorzieningenniveau in hetzelfde jaar, of dat er overlap is naar voorzieningen in het volgende kalenderjaar. Ook is niet onderzocht op de geleverde voorziening bijdraagt aan de maatschappelijke doelbereiking in hetzelfde jaar, of dit doel een jaar later wordt bereikt of dat er meerdere jaren verstrijken. Omdat het niet onderzocht is over welke tijdsperiode verbanden plaatsvinden is hier geen onderbouwde hypothese over op te stellen. In dit onderzoek wordt ook niet het effect van de inzet onderzocht. Wel zijn er hypothesen opgesteld die ervan uitgaan, op basis van de theoretische modellen, dat er samenhang is tussen de variabelen.

2.6 Antwoord sub vraag 1

Op basis van de uitgevoerde inventarisatie is het mogelijk antwoord te geven op sub vraag 1, zoals in het tekst vak hieronder beschreven.

Onderzoeksvraag

In welke mate hangen verschillen in de outcome van Nederlandse gemeenten, op het gebied van de energietransitie en de transitie sociaal domein, samen met verschillen in de context, input, throughput en output van gemeenten?

1. Op welke wijze wordt de context, input, throughput, output en outcome van gemeenten op het gebied van de transitie in het sociale domein en de energietransitie gedefinieerd en inzichtelijk gemaakt?

Antwoord: Indicatoren voor prestaties van Nederlandse gemeenten op diverse beleidsterreinen zijn terug te vinden via www.waarstaatjegemeente.nl. Daarbij kan er onderscheid worden gemaakt tussen verplichte indicatoren zoals vastgelegd in de BBV en aanvullende indicatoren in diverse monitoren. De indicatoren zijn verbonden aan de beleidsinhoudelijke thema's en niet verbonden aan variabelen zoals context, input, throughput, output en outcome. De verplichte indicatoren zijn ook terug te vinden in gemeentelijke planning en control documenten.

3. Methodiek

Met het verantwoorden van de methodiek wordt inzichtelijk op welke wijze de kwaliteit van het onderzoek is geborgd, het maakt het onderzoek reproduceerbaar en draagt bij aan de mogelijkheid om het te generaliseren. Het onderzoek verkent wat de samenhang is tussen verschillen in de outcome van gemeenten en context, input, output en outcome op het gebied van de energietransitie en de transitie in het sociale domein. Het onderzoek wordt uitgevoerd op basis van een generiek concept, waarmee de resultaten ook te generaliseren zijn naar prestaties van publieke organisaties in het algemeen. Met het uitvoeren van dit onderzoek worden de 3 hypothesen getoetst welke geformuleerd zijn in het theoretische kader.

3.1 Strategie en ontwerp

De conclusies in dit onderzoek zijn tot stand gekomen door een combinatie van kwantitatief en kwalitatief onderzoek. Er is literatuuronderzoek uitgevoerd, kwantitatieve data verzameld van alle Nederlandse gemeenten op een aantal indicatoren, data-analyses uitgevoerd in SPSS en de resultaten van deze analyses zijn geïnterpreteerd. Dit onderzoek toetst met feitelijke openbaar beschikbare informatie de samenhang tussen prestatievariabelen. Het is daarmee praktijkgericht onderzoek. Het onderzoek laat in de breedte zien of er samenhang is tussen context, input, output en outcome. De data is met deskresearch verzameld, waarbij er kwalitatieve en kwantitatieve data is verzameld. De onderzoeksvragen zijn beschrijvend en vergelijkend van aard, waardoor het onderzoek ook beschrijvend en vergelijkend zal zijn. Sub vraag 1, een beschrijvende vraag, is met deskresearch in de vorm van literatuuronderzoek beantwoord. Vraag 2, tevens een beschrijvende vraag, wordt ook met deskresearch beantwoord waarbij er gebruik wordt gemaakt van bestaande openbaar beschikbare informatie uit de databank www.waarstaatjegemeente.nl. Het antwoord op deze vraag bestaat uit een kwalitatief en kwantitatief gedeelte. Sub vraag 3, de vergelijkende vraag wordt beantwoord met de uitkomsten van data-analyses. Sub vraag 4, de vergelijking van de samenhang tussen de twee transities wordt uitgevoerd op basis van de resultaten van de data-analyse. Aangezien de data kwalitatief en kwantitatief is worden er verschillende methodieken ingezet om de verbanden inzichtelijk te maken. Het onderzoekontwerp is als volgt opgebouwd:

1	Literatuuronderzoek	Beantwoorden sub vraag 1 Het beantwoorden van de vraag wat context, input, throughput, output en outcome is, en hoe dit inzichtelijk wordt gemaakt.
2	Dataverzameling	Beantwoorden sub vraag 2 Landelijke data over indicatoren prestaties van gemeenten op het gebied van de energietransitie en de transitie in het sociale domein.
3	Interpretatie	Beantwoorden sub vraag 3 De samenhang onderzoeken op basis van de data-analyse en literatuuronderzoek.
4	Vergelijking	Beantwoorden sub vraag 4 Het vergelijken van de samenhang tussen de energietransitie en het sociale domein.

Caseselectie is niet aan de orde aangezien de data van alle gemeenten wordt onderzocht. Het is helaas niet mogelijk om van hetzelfde jaartal van alle gemeenten alle informatie op de

verschillende variabelen te vinden in de openbaar toegankelijke databanken. Daarom wordt gebruik gemaakt van data over diverse jaartallen vanuit verschillende bronnen tussen 2014 en 2018 zoals beschreven in de operationalisering. Noot daarbij is dat niet alle gemeenten alle data hebben aangeleverd op alle indicatoren, waardoor de populatiegrootte per analyse kan verschillen. Dit wordt veroorzaakt door missing values in de openbare dataset en dus niet door een caseselectie.

3.2 Dataverzameling

De kwalitatieve data die is verzameld voor het beantwoorden van de beschrijvende sub vraag betreft wetenschappelijke literatuur over prestaties. Ook zijn vakliteratuur en documenten van het Rijk verzameld om inzicht te krijgen in de wijze waarop gemeenten prestaties definiëren. De kwantitatieve data over prestaties wordt verzameld uit bestaande openbaar beschikbare informatie. De bron voor alle data is www.waarstaatjegemeente.nl, de website waarop indicatoren en data van anderen bronnen gepresenteerd worden. In de operationalisering is deze data verder beschreven en is de afweging verantwoord. De data via de website www.waarstaatjegemeente.nl is verzameld tussen juni 2019 en september 2019. In oktober is de verzamelde data gecheckt met de data op de website. Daarbij werd duidelijk dat de data die betrekking heeft op de energietransitie in het jaartal 2017 in de tussenliggende periode is bijgesteld. Concrete voorbeelden zijn een bijstelling van het aantal installaties voor een gemeente van 70,6 naar 70,8 per 1000 inwoners of van 49,4 naar 50,2. Daarmee werd duidelijk dat er met terugwerkende kracht wijzigingen in de data kunnen en zijn doorgevoerd. Ook werd bij deze check duidelijk dat de benaming van indicatoren gewijzigd is. Een voorbeeld daarvan is het huishoudinkomen, dat veranderd is naar huishoudinkomen doelgroep huursubsidie. Ook viel op dat een aantal percentages op een later moment zijn afgerond van 2 decimalen, naar hele getallen. Via de site wordt niet verantwoord dat er gewerkt wordt met verschillende versies of aanpassingen, en worden oudere versies van de data niet bewaard. In dit onderzoek is de data en de operationalisering van indicatoren gebruikt die verzameld is in de periode tussen juni en september 2019. Consequentie is dat er mogelijk een afwijking is van deze data over dezelfde periode als de data na september 2019 wordt uitgedraaid via de site www.waarstaatjegemeente.nl. Om dit onderzoek zo reproduceerbaar mogelijk te laten zijn is bij de bron de naam van de tabel op 17 oktober 2019 toegevoegd.

3.3 Data analyse

Hieronder staat beschreven op welke wijze antwoord wordt gegeven op de verschillende sub vragen.

1. *Op welke wijze wordt de context, input, throughput, output en outcome van gemeenten op het gebied van de transitie in het sociale domein en de energietransitie gedefinieerd en inzichtelijk gemaakt?*

Op deze vraag is in hoofdstuk 1 en 2 antwoord gegeven met een beschrijvende literatuuranalyse van wetenschappelijke literatuur, vakliteratuur en documenten van het rijk. Bij de literatuuranalyse is gebruikt gemaakt van de aangeboden literatuur tijdens de master. Deze literatuur heeft betrekking op netwerk governance, legitimiteit, public management en lokaal bestuur. De literatuur is geanalyseerd door deze te vergelijken en overeenkomsten te zoeken. In de analyse is de verbinding gelegd tussen de verschillende literatuur waarbij er gezocht is naar overeenkomsten in variabelen die betrekking hebben op prestaties van publieke organisaties. Deze analyse heeft ertoe geleid dat als variabelen zijn benoemd context, input, throughput, output en outcome. Deze variabelen zijn geconceptualiseerd op basis van dezelfde literatuur

wat heeft geleid tot een geconceptualiseerd context, input, throughput, output, outcome (CITOO) model. Het geconceptualiseerd model is geoperationaliseerd voor de prestaties van Nederlandse gemeenten op het gebied van de energietransitie en een geoperationaliseerd CITOO Model voor de transitie in het sociale domein. De afweging is gebaseerd op een inventarisatie van verplichte en vrijwillige indicatoren. Bij de operationalisering van concept naar concrete indicatoren voor de energietransitie en de transitie in het sociale domein is de beschikbare data leidend geweest, waarbij gestart is met de operationalisering van outcome, daarop volgend output, input en context. Daarbij zijn uitgangspunten gehanteerd voor het maken van een keuze uit de databank:

1. De voorkeur gaat uit naar een indicator op een zo algemeen mogelijk abstractieniveau.
2. Bij voorkeur een indicator die beschikbaar is voor de gehele periode tussen 2014-2018.
3. Als er geen beste indicator beschikbaar is dan wordt gekozen voor de minst slechte optie, waarbij deze keuze wordt onderbouwd.
4. Behapbare uitvoering van de toetsing door een scope aan te brengen.
5. De exacte formulering van de operationalisering is overgenomen uit de bron.

2. Wat is de context, input, output en outcome van gemeenten op het gebied van de transitie in het sociale domein en de energietransitie?

Er is deskresearch uitgevoerd waarbij er kwantitatieve data is verzameld door gebruikt te maken van de data beschikbaar via de website www.waarstaatjegemeente.nl. De data zijn verzameld van alle gemeenten in de periode 2014-2018 en ingevoerd in SPSS. In bijlage 4 is een tabel opgenomen waarin de spreiding van de scores op alle indicatoren over de beschikbare jaartallen is opgenomen.

Voor een aantal indicatoren die gebruikt zijn in de regressie analyses is een analyse naar de spreiding uitgevoerd, met behulp van SPSS. Voor de indicator wind op land is de data van niet alle gemeenten beschikbaar, de score van maximaal 108 gemeenten is bekend. Hierdoor is de populatie waarde (N in de tabellen) lager als er een samenhang met wind op land wordt gemeten. In hoofdstuk 4 is de spreiding opgenomen voor de indicatoren wind op land, hernieuwbare energie, input sociaal domein, voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters. Daarbij is literatuur gebruikt om eventuele verschillen op deze indicatoren te verklaren. Hiermee kan antwoord worden gegeven op de vraag of er verschillen zijn in scores tussen gemeenten op de indicatoren wind op land, hernieuwbare energie, input sociaal domein, voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters. Daarnaast zijn de ontwikkelingsscores van gemeenten op deze indicatoren toegevoegd aan de dataset, waarbij ook de spreiding van de ontwikkeling met een scatterplot inzichtelijk is gemaakt.

De spreiding van de scores in hoofdstuk 4 bestaat uit het gemiddelde, de standaarddeviatie, het maximale verschil en de ontwikkeling van de scores. Het gemiddelde is een centrale indicator (Babbie, 2010, p428), die inzicht geeft in de score op indicatoren. Hetzelfde geldt voor de standaarddeviatie (Babbie, 2010, p431). Het belang van de mate van de standaarddeviatie is beschreven in het model van Babbie dat aangeeft dat er sprake is van een hoge of lage standaarddeviatie (2010, p. 431-432). Uitgangspunt van een normale verdeling is dat 99,9 % van de scores ligt tussen het gemiddelde en drie keer de standaarddeviatie (Babbie, 2010, p. 205).

In dit onderzoek wordt als outlier gehanteerd een waarde hoger dan het gemiddelde plus of min drie keer de standaarddeviatie. De outliers worden verantwoord in hoofdstuk 4. De outliers zijn

op basis van deze uitgevoerde analyse verwijderd uit de dataset voorafgaand aan het uitvoeren van de regressie analyses.

3. *In welke mate hangt het verschil in context, input, en output samen met verschillen in outcome tussen gemeenten?*

Deze vraag wordt beantwoord met verschillende analyses op basis van kwantitatief onderzoek, namelijk bivariate analyses en regressie analyses. Voor het sociale domein is informatie over de eerste en tweede helft van een jaar beschikbaar. Voor de analyses is steeds de data in het 2^e kwartaal gebruikt.

- Bivariate analyses met SPSS

Er zijn met SPSS bivariate analyses uitgevoerd naar correlaties tussen indicatoren zoals aangegeven in het geoperationaliseerde model. De bivariate analyse geeft inzicht in de correlatie tussen twee variabelen en heeft meestal een explorerend doel (Babbie, 2010, p436). Omdat er een reeks analyses is uitgevoerd is er een risico op kans kapitalisatie. De gevonden samenhang is dusdanig dat deze niet alleen door kans kapitalisatie zou kunnen worden verklaard. Op correlatieniveau bestaat het resultaat uit de correlatie coëfficiënt, welke is berekend met een bivariate correlatie analyse in SPSS. Het doel van deze analyse is te verkennen in welke mate context, input, output en outcome met elkaar samenhangen. De uitkomsten van de bivariate analyse zijn samengevat in een totaal overzicht per transitie. Daarbij is gebruik gemaakt van de meest recente data per indicator. De beschikbaarheid van de data is opgenomen in de operationalisering welke te vinden is in de bijlage.

- Regressie analyses met SPSS.

De samenhang tussen input, output en outcome is verder onderzocht door 3 correlaties nader te analyseren, namelijk de samenhang tussen wind op land en hernieuwbare energie, de samenhang tussen input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet, en de samenhang tussen voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters. De samenhang tussen wind op land en hernieuwbare energie is gekozen omdat dit een correlatie is waarvan de literatuur aangeeft dat er sprake is van een causale relatie in de richting zoals verwacht wordt in dit onderzoek. Een nadere analyse van deze samenhang vergroot het inzicht in de samenhang tussen output en outcome. De samenhang tussen voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters vergroot ook het inzicht in de samenhang tussen output en outcome. Op grond van artikel 2.1 Jeugdwet (Ministerie VWS, 2019) zijn de voorzieningen Jeugdwet onder andere gericht op het voorkomen van problemen bij opgroeien en het versterken van de eigen mogelijkheden van jeugdigen. Het is daarmee aannemelijk dat schoolverlaters causaal samenhangt met de voorzieningen Jeugdwet, omdat het behalen van een startkwalificatie een bijdraagt aan zelfredzaamheid en het voorkomen van opgroei problemen. De input Sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet vergroot het inzicht over de samenhang tussen input en output. Voor deze samenhang is gekozen omdat het op basis van de literatuur aannemelijk is dat er sprake is van een causaal verband tussen input sociaal domein en de voorzieningen. Zoals in de introductie vermeld kan er in het sociale domein sprake zijn van een samenhang tussen input en output en tussen output en input.

De samenhang tussen de bovengenoemde variabelen is met regressie analyses onderzocht, waarvoor SPSS is gebruikt. Daarbij is gestart met de analyse van de wind op land en hernieuwbare energie, waarna ook andere varianten zijn onderzocht zoals de samenhang

met de andere outputindicatoren, contextindicatoren door deze toe te voegen als onafhankelijke variabelen. Ook is de invloed van het inwoneraantal op deze samenhang onderzocht door de dataset te splitsen in hoger en lager dan gemiddeld aantal inwoners, welke berekend is op basis van de dataset zonder outliers. De samenhang tussen input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet is onderzocht, waarna ook andere varianten zijn getoetst zoals de samenhang van voorzieningen Jeugdwet met context en outcome. De invloed van het inwoneraantal en het inkomen per huishouden is getoetst door de dataset te splitsen in hoger en lager dan gemiddeld. De samenhang tussen voorzieningen Jeugdwet is onderzocht met behulp van regressie analyses, waarna ook andere varianten zijn getoetst zoals de samenhang van schoolverlaters met output en context. Ook hierbij is de invloed van het inwoneraantal en het inkomen per huishouden onderzocht door de dataset te splitsen. De uitkomsten van de verschillende regressie analyses zijn weergegeven in hoofdstuk 4 in verschillende tabellen, waarbij per tabel wordt aangegeven op welke periode de analyse betrekking heeft. Als uitkomsten zijn de niet gestandaardiseerde Beta waarden opgenomen.

Ook is onderzocht of er sprake is van samenhang tussen de verandering van de variabelen. Dit is onderzocht door te analyseren wat de samenhang is tussen de ontwikkeling van wind op land en de ontwikkeling van hernieuwbare energie, de ontwikkeling van de input sociaal domein en de ontwikkeling van voorzieningen jeugdwet en de ontwikkeling van voorzieningen Jeugdwet en de ontwikkeling van schoolverlaters. Deze samenhang is berekend met behulp van SPSS, waarbij er een kolom is toegevoegd in SPSS waarin het verschil tussen het meest recente en minst recente jaar is opgenomen per bovengenoemde indicator.

4. Welke verschillen zijn er waar te nemen in het antwoord op vragen (2) en (3) tussen de gebieden van energietransitie en transitie in het sociale domein?

Het antwoord op deze vraag wordt beantwoord door de resultaten van de analyses zoals hierboven toegelicht met elkaar te vergelijken. Deze worden verwerkt in een tabel waarin een samenvatting is opgenomen van de bivariate analyse het aantal en de sterkte van de correlaties zijn opgenomen en de verklaarde covariantie, waarna er conclusies worden getrokken over de overeenkomsten en verschillen.

De gebruikte afkortingen en symbolen in het hoofdstuk 4 resultaten zijn:

- M= gemiddelde
- N= populatie
- p= significantie
- R= correlatiecoëfficiënt
- R²= determinatiecoëfficiënt oftewel verklaarde variantie
- R²a= gecorrigeerde determinatiecoëfficiënt oftewel verklaarde variantie
- α = constante
- β = regressiecoëfficiënt, niet gestandaardiseerd

3.4 Validiteit en betrouwbaarheid

De validiteit van dit onderzoek kan kritisch worden beoordeeld op een aantal indicatoren. Waar mogelijk zijn minimaal twee indicatoren worden gebruikt per variabele om daarmee breed inzicht te krijgen in de variabelen en de validiteit van het onderzoek te versterken. De

inhoudelijke validiteit wordt in de tabel operationalisering per indicator toegelicht in de bijlage. De inhoudelijke conceptualisering bestaat uit indicatoren die gebruikt worden in landelijke dashboards over prestaties van gemeenten op deze twee inhoudelijke beleidsterreinen, daarmee sluit het aan bij prestaties van gemeenten zoals gemeten door de rijksoverheid. Het doel van het onderzoek is om te verkennen wat de samenhang is tussen prestatievariabelen. Het is niet het doel om causaliteit aan te tonen, of uitgebreide input en outputmetingen uit te voeren. Er zijn wel een aantal kritische opmerkingen te maken bij de operationalisering van een aantal variabelen en daarmee dus ook de validiteit van aantal indicatoren, namelijk de duurzaamheidsbalans, inzet einde armoede en input energietransitie.

Er is data beschikbaar op de indicator kinderen in armoede voor twee jaren. Om toch zicht te krijgen is de indicator inzet op einde armoede toegevoegd. De indicator inzet einde armoede is een Sustainable Development Goal die internationaal gebruikt wordt, wat een eindscore geeft op een aantal achterliggende brede indicatoren. Middels de data-analyse zal helder worden welke indicator de sterkste correlaties heeft met de andere variabelen. Een andere indicator die een kritische noot verdiend is de indicator budget volksgezondheid en milieu, als operationalisering van de input energietransitie. Zoals toegelicht is er geen indicator beschikbaar die alleen data bevat over de input van gemeenten op het gebied van de energietransitie. Ook is er geen indicator beschikbaar voor duurzaamheid. Voordat duurzaamheid een thema werd, heette dit beleidsveld milieu. Dat maakt de lasten voor milieu de minst slechte optie en zelfs de enige indicator die eventueel inzicht kan bieden in de input van gemeenten op het gebied van de energietransitie. Er is niet onderzocht wat gemeenten precies opnemen onder het budget volksgezondheid en milieu, waardoor de achterliggende inhoudelijke lasten kunnen wisselen per gemeenten. Bij gebrek aan betere alternatieven is er dus wel gebruik gemaakt van de indicator budget volksgezondheid en milieu om inzicht te krijgen in de input van de energietransitie. De indicator algemene financiële middelen is toegevoegd als input indicator zodat er twee inputindicatoren zijn voor de variabele input. Als laatste kan de validiteit van de variabele duurzaamheidsbalans in relatie tot de energietransitie kritisch worden beoordeeld. De duurzaamheidsbalans is een eindscore van veel achterliggende indicatoren die betrekking hebben op ecologie, economie en sociaal cultureel kapitaal. Daarmee is het een indicator die niet alleen inzicht geeft in de outcome van de energietransitie. De wens is minimaal twee indicatoren te gebruiken per variabele waardoor ook de duurzaamheidsbalans is toegevoegd als indicator om de outcome van de energietransitie te meten. Voor al deze indicatoren geldt dat de data-analyse zichtbaar zal maken in welke mate deze indicatoren samenhangen met de andere variabelen zoals weergegeven in het CITOO model.

De betrouwbaarheid van dit onderzoek is gewaarborgd door zoveel mogelijk gebruik te maken van bestaande data. Onderzoek kan altijd kritisch worden beoordeeld op de betrouwbaarheid, de onderzoeker bepaald in grote mate de interpretaties en conclusies. Om dit te ondervangen wordt er gebruik gemaakt van bestaande landelijke data die verzameld is door betrouwbare partijen zoals het CBS, de VNG en Telos. Zoals eerder beschreven is in oktober 2019 geconstateerd dat achteraf data is aangepast voor een aantal indicatoren, bijvoorbeeld de data van output indicatoren op het gebied van de energietransitie in 2017. Voor zover gecontroleerd betreffen dit kleine aanpassingen. In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van de data die verzameld is tussen juni en september 2019. Dat houdt in dat een reproductie van dit onderzoek na september 2019 kan leiden tot andere resultaten. De betrouwbaarheid van de data is geborgd door gebruik te maken van eerder verzamelde betrouwbare data, en de betrouwbaarheid van de interpretatie is geborgd door de data te verwerken in SPSS en de interpretatiecriteria zoveel

mogelijk vooraf vast te leggen. Ethiek en integriteitstoetsing is niet van toepassing omdat er geen nieuwe data wordt gecreëerd.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten weergegeven van de statistische analyses, waarmee de samenhang is onderzocht tussen de variabelen context, input, output en outcome op het gebied van de energietransitie en het sociale domein. Voor beide transitieën is met bivariate analyses onderzocht wat de samenhang is tussen context, input, output en outcome. Vervolgens is er een nader onderzoek uitgevoerd met behulp van regressie analyses naar de samenhang tussen hernieuwbare energie en wind op land, waarbij ook de overige outputindicatoren en context is betrokken bij deze analyses. Voor het sociale domein zijn er regressie analyses uitgevoerd naar de samenhang tussen input, output, outcome en context door de samenhang te onderzoeken tussen de indicatoren input sociaal domein, voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters. Deze verbanden zijn gekozen omdat op basis van de literatuur kan worden aangenomen dat er sprake is van een causaal verband tussen de indicatoren die nader onderzocht worden (CBS, 2018; Hofs, 2017; Rug, 2018; Vrooman et al., 2017).

Met de beschreven resultaten kan in de conclusies de onderzoeksvraag *“In welke mate hangen verschillen in de outcome van Nederlandse gemeenten, op het gebied van de energietransitie en de transitie sociaal domein, samen met verschillen in de context, input, throughput en output van gemeenten?”* worden beantwoord.

4.1 Energietransitie

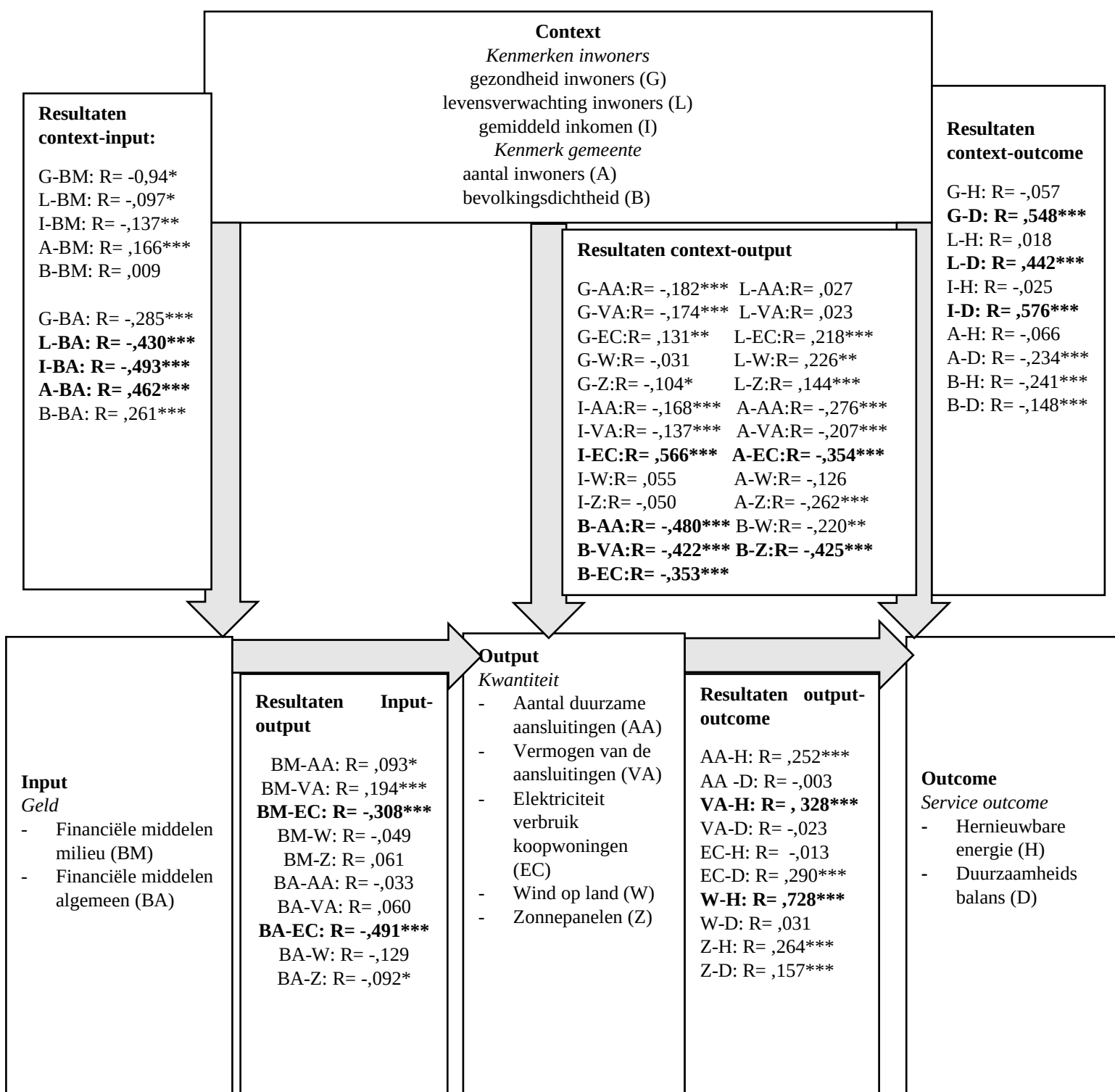
In deze paragraaf worden de resultaten weergegeven van de statistische analyses die zijn uitgevoerd op het gebied van de energietransitie. De uitgevoerde analyses zijn bivariate analyses naar de samenhang zoals weergegeven in het geoperationaliseerde CITO model energietransitie en regressie analyses naar de samenhang tussen de outcome indicatoren hernieuwbare energie, de outputindicatoren, de contextindicatoren en de invloed van het inwoneraantal op deze samenhang. Daarbij is ook onderzocht in welke mate de ontwikkeling van hernieuwbare energie samenhangt met de ontwikkeling van de outputindicatoren. Met de uitkomsten van deze statistische analyses ontstaat het inzicht in de samenhang waarmee in hoofdstuk 5 sub vraag 3 en 4 en de onderzoeksvraag kan worden beantwoord.

4.1.1 Correlaties

In figuur 12 zijn de uitkomsten weergegeven van de uitgevoerde bivariate analyses naar de samenhang tussen de variabelen en daarbij behorende indicatoren zoals weergegeven in het CITO Model. De meest recente data per indicator is gebruikt bij het uitvoeren van de analyse.

Figuur 12 Resultaten bivariate analyses samenhang prestatievariabelen energietransitie

In onderstaand schema zijn de correlaties weergegeven, waarbij de correlaties sterker dan $R = 0,300$ zijn dikgedrukt. Significantie: ***= $<0,01$; **= $<0,05$; *= $<0,10$.

Bovenstaand schema met resultaten geeft inzicht in de samenhang tussen context, input, output en outcome van de energietransitie. Op basis van het overzicht kan worden geconstateerd dat er sprake is van een samenhang tussen de variabelen doordat er sprake is van geconstateerde correlaties tussen een aantal indicatoren.

Samenhang tussen output en outcome

Er is sprake van 2 significante correlaties tussen output en outcome uit de 10 gemeten correlaties, met een minimale sterkte van $R = < ,300$. Het betreft een lage significante correlatie tussen de outputindicatoren vermogen installaties en hernieuwbare energie ($R = ,328$) en een sterke significante correlatie tussen wind op land en hernieuwbare energie ($R = ,728$). Het resultaat van de bivariate analyses naar de samenhang tussen output en outcome is dat er sprake is van een samenhang welke bestaat uit 1 lage correlatie en 1 sterke correlatie van de 10 gemeten verbanden.

Samenhang tussen input en output

Er is sprake van 2 significante correlaties tussen input en output van de 10 gemeten correlaties, met minimale sterkte van $R = < ,300$. Er is een significante lage correlaties tussen budget milieu en algemene financiële middelen ($R = -,308$). Ook is er sprake van een lage significante correlatie tussen het budget milieu en het elektriciteitsverbruik ($R = -,491$). Het resultaat van de bivariate analyses naar de samenhang tussen input en output is dat er sprake is van een samenhang welke bestaat uit 2 lage correlaties van de 10 gemeten verbanden.

Samenhang tussen context en outcome

Er is sprake van 3 significante correlaties tussen context en outcome van de 10 gemeten correlaties, met een minimale sterkte van $R = < ,300$. Gezondheid heeft een middelsterke significante correlatie met de duurzaamheidsbalans ($R = ,548$). Inkomen per huishouden heeft een middelsterke significante correlatie met de duurzaamheidsbalans ($R = ,576$). Levensverwachting heeft een lage correlatie met de duurzaamheidsbalans ($R = ,442$). Het resultaat van de bivariate analyses naar de samenhang tussen context en outcome is dat er een samenhang is geconstateerd tussen deze variabelen welke bestaat uit 1 lage correlatie en 2 middelsterke correlatie van de 10 gemeten verbanden.

Samenhang tussen context en output

Er is sprake van 6 significante correlaties tussen context en output van de 25 gemeten correlaties, met een minimale sterkte van $R = > ,300$. Bevolkingsdichtheid heeft een lage significante correlatie met het aantal duurzame aansluitingen ($R = ,480$), het vermogen van de duurzame aansluitingen ($R = ,422$), het elektriciteitsverbruik ($R = ,353$) en zonnepanelen ($R = ,425$). Het inkomen per huishouden heeft een middelsterke significante correlatie met elektriciteitsverbruik ($R = ,566$). Het aantal inwoners een lage significante correlatie met het elektriciteitsverbruik ($R = ,353$). Het resultaat van de bivariate analyses naar de samenhang tussen context en output is dat er een samenhang is geconstateerd tussen deze variabelen, welke bestaat uit 5 lage correlaties en 1 middelsterke correlatie van de 25 gemeten verbanden.

Samenhang tussen context en input

Er is sprake van 3 significante correlaties tussen context en input van de 10 gemeten correlaties, met een minimale sterkte van $R = > ,300$. Dit zijn de correlatie tussen de inputindicator algemene financiële middelen en de contextindicatoren levensverwachting ($R = -,430$), inkomen per huishouden ($R = -,493$) en het aantal inwoners ($R = ,462$). Er zijn geen significante correlaties

tussen de contextindicatoren en het budget milieu geconstateerd. Het resultaat van de bivariate analyses naar de samenhang tussen context en input is dat er een samenhang is geconstateerd tussen deze variabelen, welke bestaat uit een lage significante correlatie in 3 van de 10 gemeten verbanden.

Om de samenhang zoals weergegeven in het model verder te onderzoeken wordt één verband verder onderzocht. Daarbij is gekozen voor de samenhang tussen wind op land en hernieuwbare energie. Deze keuze is gebaseerd op de aanwezigheid van een causaal verband op basis van literatuur (Buys et al., 2019; CBS, 2019; Rijksoverheid, 2018), het niet ter discussie staat van de richting van de samenhang, de validiteit van de indicatoren, en dat de indicator hernieuwbare energie vanuit de BBV is aangemerkt als outcome indicator. Deze nadere analyse bestaat uit de analyse van de spreiding van de score van Nederlandse gemeenten op deze indicatoren en regressie analyses naar de samenhang tussen de outputindicatoren en hernieuwbare energie, de samenhang tussen de ontwikkeling van hernieuwbare energie en de ontwikkeling van de outputindicatoren. Daarbij is onderzocht of een hoger of lager dan gemiddeld aantal inwoners van een gemeente invloed heeft op de samenhang tussen output en outcome.

4.1.2 Spreiding scores wind op land en hernieuwbare energie

De scores van Nederlandse gemeenten op wind op land en hernieuwbare energie wordt nader geanalyseerd op het gemiddelde, de standaarddeviatie, de ontwikkeling van het gemiddelde en de standaarddeviatie en outliers waarbij SPSS is gebruikt om deze waarden te berekenen. In paragraaf 4.1.3 wordt de samenhang tussen deze indicatoren uitgewerkt met de uitkomsten van regressie analyses, waarbij de outliers, zoals geconstateerd in deze paragraaf, zijn verwijderd uit de dataset.

4.1.2.1 Wind op land

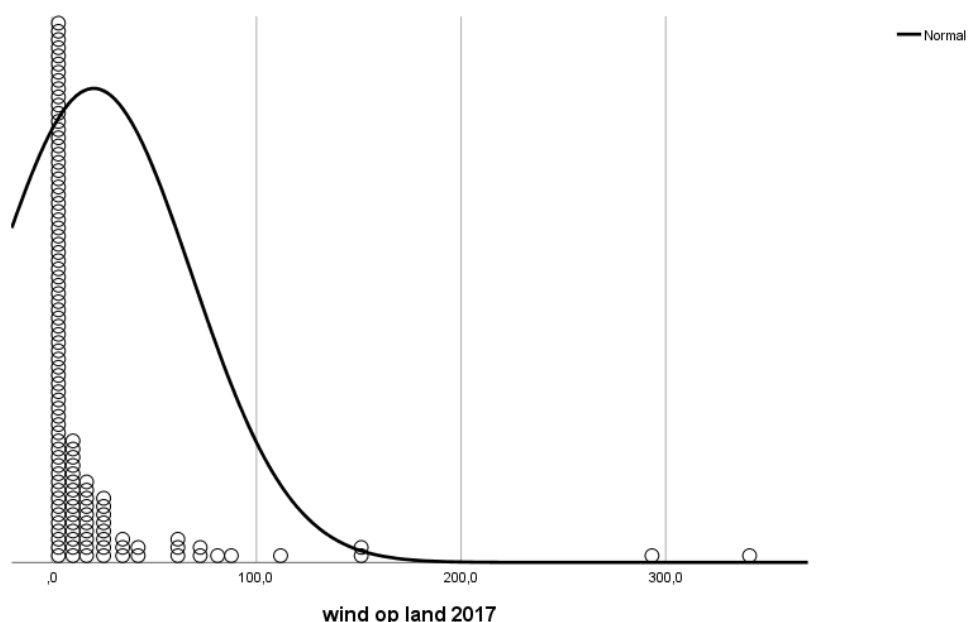
Wind op land is een output indicator die gedefinieerd is als het percentage hernieuwbare elektriciteit, opgewekt via wind op land. In tabel 5 zijn de spreiding en ontwikkeling van de scores van Nederlandse gemeenten op de indicator wind op land weergegeven. Voor een groot aantal gemeenten is geen data beschikbaar op de indicator wind op land via www.waarstaatjegemeente.nl. Hierdoor is de N waarde lager op deze indicator dan op de andere indicatoren.

Tabel 5 Spreiding wind op land

Wind op land	N	Minimum	Maximum	gemiddelde	standaard deviatie	Maximale verschil	Ontwikkeling gemiddelde t.o.v. vorige jaar %	ontwikkeling standaard deviatie t.o.v. vorig jaar %
Wind op land 2014	106	0,00	352,90	18,74	44,25	352,90		
Wind op land 2015	108	0,00	372,10	21,61	47,36	372,10	15,31	7,02
Wind op land 2016	117	0,00	315,50	19,54	43,94	315,50	-9,58	-7,22
Wind op land 2017	116	0,00	341,00	20,48	47,98	341,00	4,81	9,20
Ontwikkeling 2014-2017				9,28	8,43			

Op basis van de waarden in bovenstaande tabel kan worden geconstateerd dat er sprake is van verschillen tussen gemeenten op de indicator wind op land: Het maximale verschil in de score van gemeenten in het jaartal 2017 is 341% ten opzichte van het gemiddelde 20,48%. In onderstaande grafische weergave, figuur 13, is de verdeling van de scores van Nederlandse gemeenten op de indicator wind op land weergegeven.

Figuur 13 Grafische weergave spreiding score wind op land

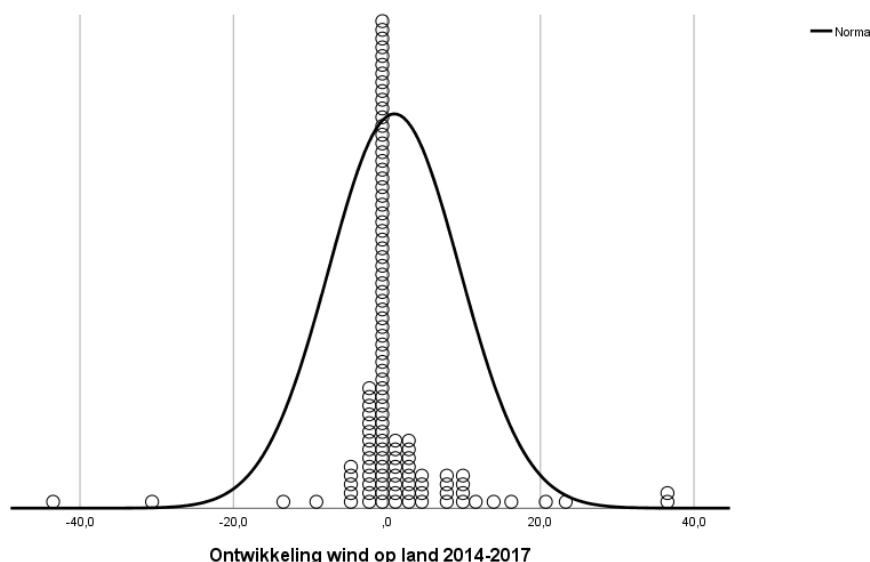

Deze grafische weergave maakt duidelijk dat er sprake is van een scheve verdeling, het merendeel van de gemeenten heeft een score onder 50% wind op land. Daarnaast is zichtbaar dat er 2 outlier scorende gemeenten zijn welke een hoog percentage wind op land scoren. Deze verschillen kunnen verklaard worden door de geografische ligging van gemeenten (Buys et al., 2019; CBS, 2019). Het CBS constateert dat windmolens vooral in de kustprovincie zijn geplaatst omdat daar meer wind is en Buys constateert dat de verschillen van geografische

ligging zichtbaar zijn in de verdeling van windmolens en hun opbrengst over de verschillende provincies. In dit onderzoek is geografische ligging niet opgenomen als indicator.

Tabel 4 laat ook zien dat de score van Nederlandse gemeenten op de indicator wind op land zich in de periode tussen 2014 en 2017 heeft ontwikkeld: Het gemiddelde percentage wind op land is gestegen met 9,28% en de standaarddeviatie is in deze periode toegenomen met 8,43%. In onderstaande grafische weergave, figuur 14, is de verdeling van de score van Nederlandse gemeenten op de ontwikkeling van wind op land in 2017 weergegeven.

Figuur 14 Grafische weergave spreiding ontwikkeling wind op land

Deze weergave maakt duidelijk dat er sprake is van een normale verdeling van de scores, het merendeel van de gemeenten scoort tussen een daling van 20% en een stijging van 20% wind op land. Ook wordt zichtbaar dat er een aantal outliers zijn die fors dalen of fors stijgen in het % wind op land. Een verklaring voor deze daling kan liggen in de aanwezigheid van verouderde windmolens (Rijksoverheid, 2019) en fluctuaties van het weer (CBS, 2018).

Samengevat, op basis van bovenstaande informatie kan worden geconstateerd dat er sprake is van verschillen tussen gemeenten in de score op de indicator wind op land en de ontwikkeling van wind op land, waarbij er theoretisch een verklaring is voor deze verschillen, namelijk de geografische ligging van gemeenten. Gemiddeld is de hoeveelheid wind op land in de periode tussen 2014 en 2017 gestegen in de richting die gewenst is vanuit de ambitie van de energietransitie.

4.1.2.2 Hernieuwbare energie

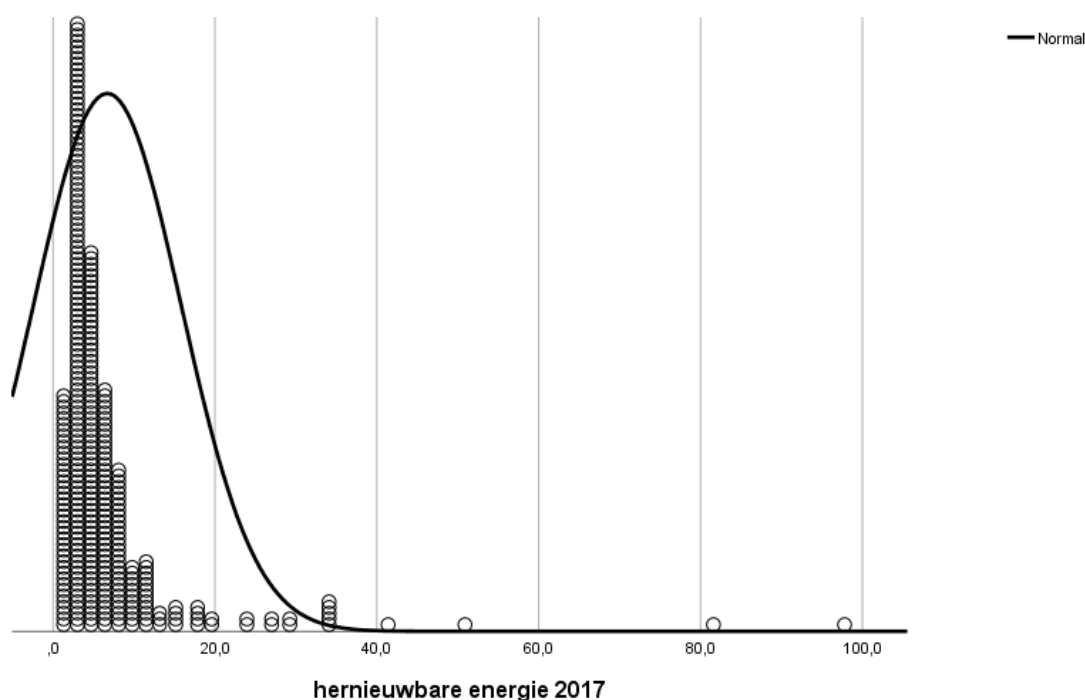
Hernieuwbare energie is gedefinieerd als schone, duurzame en onuitputtelijke energie die het leefmilieu niet schaadt. Voorbeelden zijn windenergie, zonne-energie, biomassa, waterkracht en geothermische energie. In tabel 6 wordt weergegeven wat de score van Nederlandse gemeenten is op het gebied van hernieuwbare energie.

Tabel 6 Spreiding score hernieuwbare energie

Hernieuwbare energie	N	Minimum	Maximum	gemiddelde	standaard deviatie	verschil minimum en maximum	ontwikkeling t.o.v. vorige jaar %	ontwikkeling standaard deviatie t.o.v. vorig jaar %	ontwikkeling 2014-2017
Hernieuwbare Energie 2014	326	1,00	102,60	5,93	8,76	101,60			
Hernieuwbare Energie 2015	342	0,60	106,40	5,97	8,15	105,80	0,69	-6,95	
Hernieuwbare energie 2016	347	0,50	91,50	5,92	7,62	91,00	-0,86	-6,51	
Hernieuwbare Energie 2017	334	0,50	97,80	6,70	9,13	97,30	13,10	19,76	
Gemiddelde									12,90
Standaarddeviatie									4,17

Op basis van de waarden in bovenstaande tabel kan worden geconstateerd dat er sprake is van verschillen tussen gemeenten op de indicator hernieuwbare energie: Het maximale verschil in de score van gemeenten in het jaartal 2017 is 97,3 % ten opzichte van het gemiddelde 6,7 % en de standaarddeviatie is 9,13 %. In onderstaande grafische weergave, figuur 15, is de spreiding van de scores van Nederlandse gemeenten op de indicator hernieuwbare energie weergegeven.

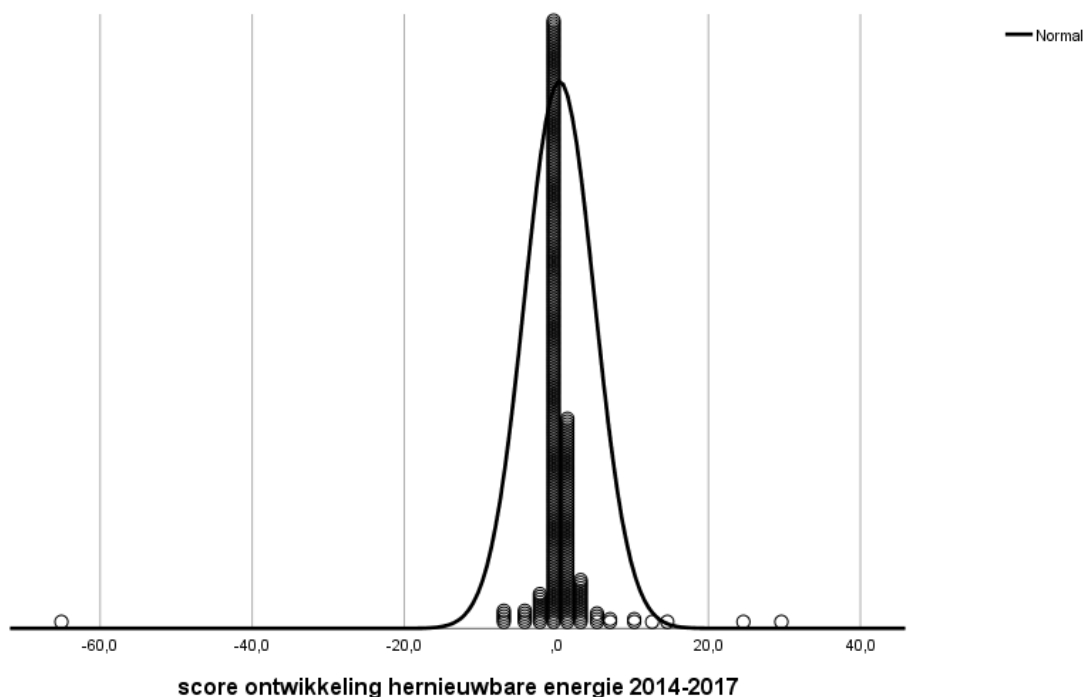
Figuur 15 Grafische weergave spreiding score hernieuwbare energie

Deze grafische weergave maakt duidelijk dat er sprake is van een scheve verdeling, het merendeel van de gemeenten een score heeft onder 20% hernieuwbare energie. Daarnaast is zichtbaar dat er 4 outlier scorende gemeenten zijn welke een hoog percentage hernieuwbare energie scoren. Verschillen in hernieuwbare energie kunnen naast de verschillen in output theoretisch verklaard worden door verschillen in beleid en uitvoering van gemeenten. Er zijn verschillen in de aanpak van gemeenten bij het uitvoeren van de energietransitie. Er wordt in regio's gewerkt aan regionale energie strategieën (VNG, 2019). Uit de stand van zaken wind en zon blijkt dat er duidelijke verschillen zijn tussen regio's wat er tot nu toe is gerealiseerd en wat er gepland is op het gebied van zonne-energie en windenergie.

De score van Nederlandse gemeenten heeft zich ontwikkeld in de periode tussen 2014 en 2017. Het gemiddelde is toegenomen met 12,9% en de standaarddeviatie is toegenomen met 4,17%. In figuur 16 is de verdeling van scores van Nederlandse gemeenten op de indicator ontwikkeling hernieuwbare energie 2014-2017 weergegeven.

Figuur 16 Spreiding ontwikkeling hernieuwbare energie

Deze weergave maakt duidelijk dat er sprake is van een normale verdeling van de scores, het merendeel van de gemeenten scoort tussen een daling van 20% en een stijging van 20% ontwikkeling hernieuwbare energie. Ook wordt zichtbaar dat er een aantal outliers zijn die fors dalen of fors stijgen in het % wind op land. Een theoretische verklaring voor de verschillen kan zijn productiedalingen in diverse duurzame energiebronnen zoals biomassa en warmteproductie van afvalbedrijven (CBS, 2018).

Samengevat, op basis van bovenstaande informatie kan worden geconstateerd dat er sprake is van verschillen tussen gemeenten in de score op de indicator hernieuwbare energie en de ontwikkeling van hernieuwbare energie, waarbij er theoretisch een verklaring is voor deze verschillen, namelijk verschillen in duurzame energieopwekkingsbronnen, verschillen in beleid en uitvoering, en verschillen in productieontwikkeling. Gemiddeld is de hoeveelheid hernieuwbare energie in de periode tussen 2014 en 2017 gestegen in de richting die gewenst is vanuit de ambitie van de energietransitie.

4.1.2.3 Outliers

De bovenstaande beschrijving van de scores op wind op land en hernieuwbare energie maakt duidelijk dat er sprake is van een aantal outliers, die een waarde scoren hoger of lager dan het gemiddelde en 3 keer standaarddeviatie, op de indicatoren wind op land en hernieuwbare energie. Deze outliers zijn verwijderd uit de dataset die gebruikt is voor het uitvoeren van de regressie analyses vanwege de invloed die de outliers hebben op de uitkomsten. In tabel 7 zijn de outliers en hun score op wind op land, ontwikkeling wind op land, hernieuwbare energie en ontwikkeling hernieuwbare energie opgenomen.

Tabel 7 Vergelijking outliers

	O1	O2	O3	O4	O5	O6	O7	O8	O9	O10
Wind op land 2017	-	148	13,8	-	58,5	293,3*	341*	74,4	154,4	111,8
Ontwikkeling wind op land	-	0,3	7,7	-	10,6	272,8*	-11,9	-43,5*	-30,6*	36,6*
Hernieuwbare energie 2017	33,6	34,8*	50,9*	18,6	81,6*	41,4*	97,8*	11,1	33,5	15
Ontwikkeling hernieuwbare Energie	29,6*	-0,8	3,6	-65,1*	42,3*	34,9*	-4,8	-0,5	-2,1	0,7

Noot: Outliers energietransitie: *= outlier. Er zijn 10 gemeenten die een score hebben die als outlier gedefinieerd is (Outlier = $M + 3s$. Concrete uitwerking: ontwikkeling wind op land = $< -24,639$ of $> 26,5693$; wind op land = $> 164,42$; hernieuwbare energie 2017 = $> 34,08$; ontwikkeling hernieuwbare energie = $< -15,5957$ of $> 16,88$).
O1 = Berkelland, O2 = Dronten, O3=Duiven, O4= Geertruidenberg, O5=Harlingen, O6=Noordoostpolder, O7= Zeewolde, O8= Reimerswaal (hernieuwbare energie 2016), O9 = Noord beverland, 10=Hollands Kroon

Het overzicht van de outliers laat zien dat de helft van de outlier scorende gemeenten een daling van de ontwikkeling van hernieuwbare energie scoort. Een hoge score op wind op land of hernieuwbare energie kan dan ook samenhangen met een daling van het percentage over de afgelopen 4 jaar. Mogelijke verklaringen zijn zoals eerder toegelicht, verschillen in de duurzame energiebronnen, verschillen in beleid en uitvoering, verschillen in productieontwikkeling en verschillen in geografische ligging. Het is niet onderzocht of er sprake is van samenhang tussen deze mogelijke verklaringen.

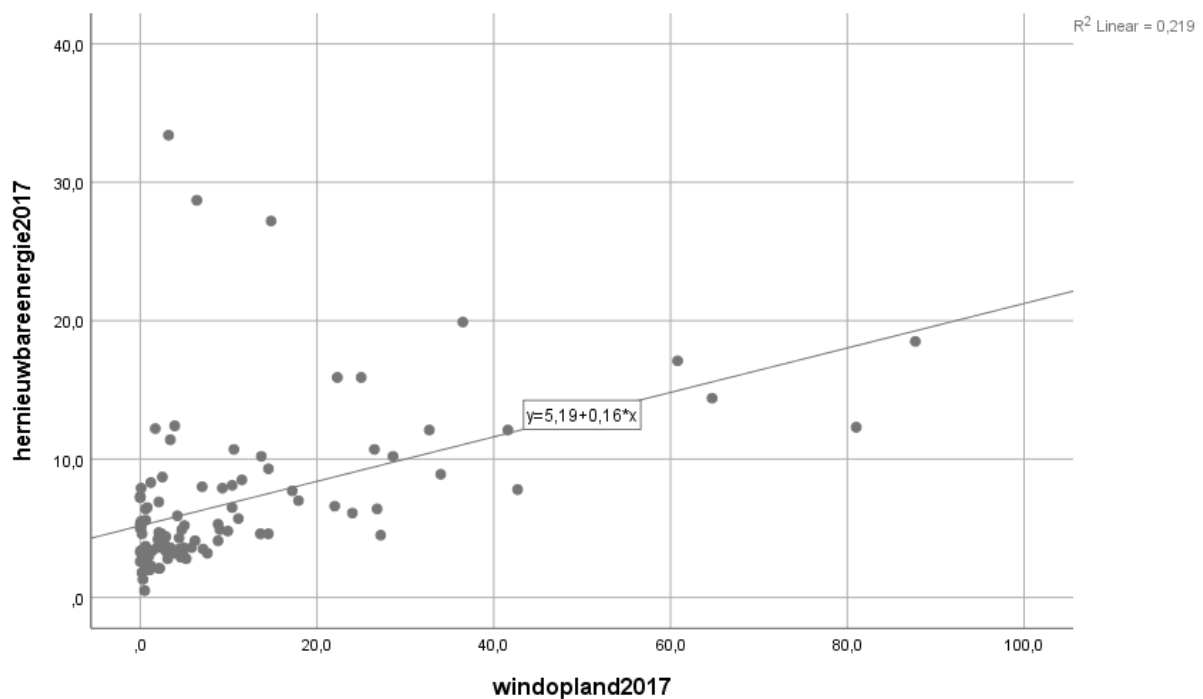
4.1.3 Resultaten analyses samenhang wind op land en hernieuwbare energie

Hernieuwbare energie kan op basis van het model worden verklaard door context en output. Dit is getoetst met regressie analyses waarbij er meerdere varianten zijn getoetst namelijk:

1. Samenhang score wind op land en score hernieuwbare energie.
2. Samenhang score output en score hernieuwbare energie.
3. Samenhang score context, score wind op land en score hernieuwbare energie.
4. Invloed inwoneraantal op de samenhang tussen score output en score hernieuwbare energie.
5. Samenhang ontwikkeling output en ontwikkeling hernieuwbare energie.
6. Invloed inwoneraantal op samenhang ontwikkeling output en ontwikkeling hernieuwbare energie.

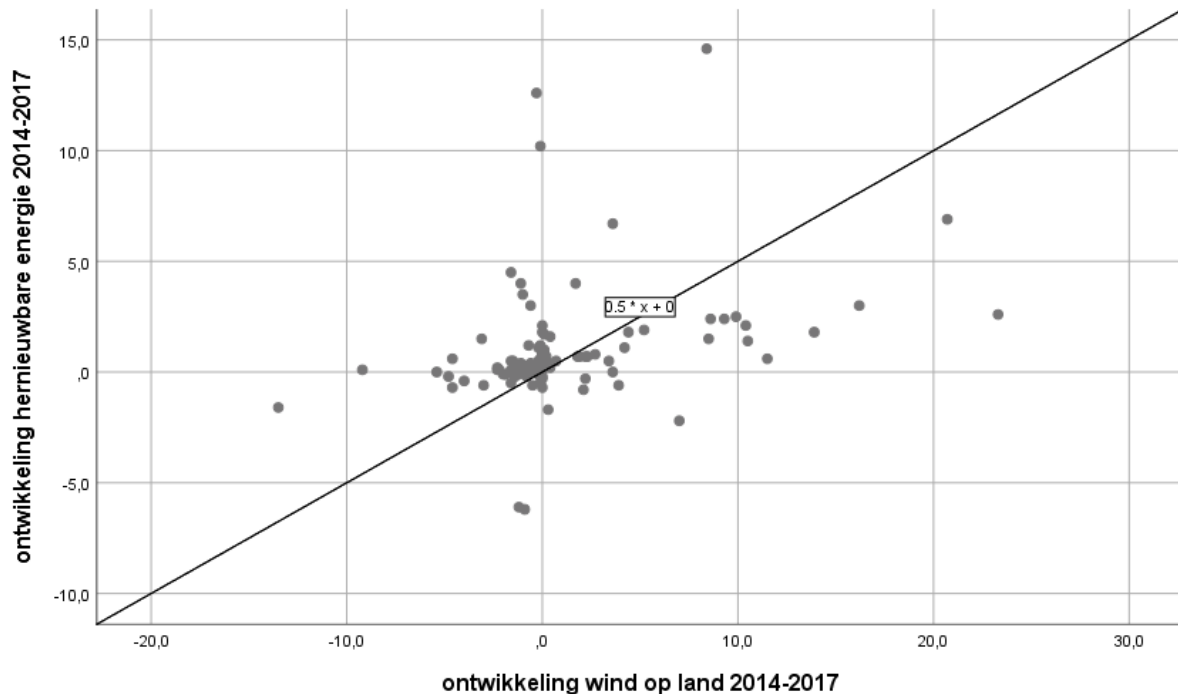
Met deze varianten wordt de samenhang tussen output en outcome in hetzelfde kalenderjaar onderzocht en de samenhang tussen de ontwikkeling in de periode tussen 2014 en 2017. Met de resultaten van de analyses op deze varianten ontstaat het inzicht in de samenhang tussen context, output en hernieuwbare energie. Voor 2 varianten is de samenhang hieronder weergegeven in een scatterplot, figuur 17. Deze scatterplot maakt zichtbaar dat er een lineair verband is tussen wind op land en hernieuwbare energie. Het merendeel van de gemeente scoort onder de 10% hernieuwbare energie en onder 20% wind op land.

Figuur 17 Scatterplot samenhang wind op land en hernieuwbare energie

Het verband tussen de ontwikkeling van wind op land in de periode tussen 2014 en 2017 en de ontwikkeling van hernieuwbare energie in dezelfde periode is weergegeven in de scatterplot in figuur 18. Deze scatterplot maakt zichtbaar dat er een lineair verband is tussen de ontwikkeling van wind op land en de ontwikkeling van hernieuwbare energie. Het merendeel van de gemeenten scoort een ontwikkeling tussen 0 en 5% stijging van hernieuwbare energie, en een ontwikkeling van wind op land tussen -10% en +10%.

Figuur 18 Scatterplot samenhang ontwikkeling wind op land en ontwikkeling hernieuwbare energie

De zes varianten worden hieronder achtereenvolgend behandeld door de resultaten van de regressie analyses weer te geven in een tabel en deze resultaten te interpreteren. In paragraaf 4.1.4 volgt een samenvatting van deze resultaten, waarna in hoofdstuk 4 antwoord wordt gegeven op de sub vraag 3 “In welke mate hangt het verschil in context, input, en output samen met verschillen in outcome tussen gemeenten?”.

4.1.3.1 Samenhang score wind op land en hernieuwbare energie.

Er is onderzocht of er sprake is van samenhang tussen de outputindicator wind op land en hernieuwbare energie met regressie analyses in de periode tussen 2014 en 2017. Daarbij is per kalenderjaar getoetst wat de samenhang is tussen wind op land en hernieuwbare energie zodat inzichtelijk wordt of er veranderingen in samenhang tussen 2014 en 2017. Deze uitkomsten zullen later vergeleken worden met de analyses waarbij er onafhankelijke variabelen zijn toegevoegd zoals de overige outputindicatoren en de contextindicatoren. In tabel 8 de uitkomsten van de analyses naar de samenhang tussen wind op land en hernieuwbare energie.

Tabel 8 Uitkomsten regressie analyses samenhang wind op land en hernieuwbare energie

	2017	2016	2015	2014
Wind op land	0,161***	0,169***	0,161***	0,139***
Constante	5,185	4,345***	4,562***	4,206***
R ²	0,219***	0,332***	0,323***	0,328***
N	99	107	98	89

Noot: * $p < 0,10$ ** $p < 0,05$ *** $p < 0,01$

De uitkomsten van de regressie analyse zijn:

- Er is sprake van een significante samenhang tussen wind op land en hernieuwbare energie in de jaartallen 2014, 2015, 2016 en 2017.
- De verklaarde variantie, van wind op land en hernieuwbare energie, is afgenomen van 32,8% in 2014 naar 21,9% in 2017.
- De voorspelde toename door wind op land is toegenomen van $\beta = 0,139$ in 2014 naar $\beta = 0,161$ in 2017.
- De significante constante is toegenomen van $\alpha = 4,206$ in 2014 naar $\alpha = 4,345$ in 2016. In 2017 was er geen sprake van een significante constante.

4.1.3.2 Samenhang score output en score hernieuwbare energie

Er is onderzocht wat de samenhang is tussen alle outputindicatoren en hernieuwbare energie met behulp van regressie analyses in de periode tussen 2014 en 2017. Daarbij is per kalenderjaar getoetst wat de samenhang is tussen de score op de outputindicatoren en de score op hernieuwbare energie. Deze uitkomsten zullen worden vergeleken met de uitkomst van variant 1, waarbij alleen wind op land is getoetst als onafhankelijke variabele. In tabel 9 de uitkomsten van de analyses naar de samenhang tussen wind op land en hernieuwbare energie.

Tabel 9 Uitkomsten regressie analyses samenhang output en hernieuwbare energie

	2017	2016	2015	2014
Wind op land	0,140***	0,155***	0,130***	0,131***
Zonnepanelen	0,586	0,465	-1,329**	-1,334
Vermogen installaties	0,011*	0,010***	0,061***	0,067***
Aantal installaties	-0,088**	-0,060	-0,117*	-0,138**
Elektriciteitsverbruik koopwoningen	0,001	0,001	-0,001	0,000
Constante	1,980	1,674	5,985	3,999
R ² a	0,252***	0,375***	0,400	0,389***
N	99	107	98	89

Noot: * $p < 0,10$ ** $p < 0,005$ *** $p < 0,001$

- Er is sprake van een significante samenhang tussen een aantal outputindicatoren en hernieuwbare energie in 2014, 2015, 2016 en 2017, namelijk wind op land, het vermogen van installaties en het aantal installaties.
- De verklaarde variantie, van de score op de outputindicatoren en de score op de outcome indicator hernieuwbare energie, is gedaald van 38,9% in 2014 naar 25,2% in 2017.
- Er is sprake van een significante samenhang tussen wind op land en hernieuwbare energie, waarbij wind op land een toename voorspelt. De voorspelde toename is gestegen van $\beta = 0,131$ in 2014 naar $\beta = 0,140$ in 2017.
- Er is sprake van een significante samenhang tussen het vermogen van installaties en hernieuwbare energie, waarbij het vermogen van installaties een toename voorspelt. De voorspelde toename is gedaald van $\beta = 0,067$ in 2014 naar $\beta = 0,011$ in 2017.
- Er is sprake van een significante samenhang tussen het aantal installaties en hernieuwbare energie, waarbij het aantal installaties een afname voorspelt. De voorspelde afname is gedaald van $\beta = -0,138$ in 2014 naar $\beta = -0,088$ in 2017.
- Er is geen sprake van een significante samenhang tussen het elektriciteitsverbruik en hernieuwbare energie en geen sprake van een significante constante.

Deze uitkomsten zijn vergeleken met de uitkomst van variant 1. De voorspelde toename van hernieuwbare energie door wind op land is in variant 1 in 2017 $\beta = 0,161$ ten opzichte van de voorspelde toename in model 2 in 2017 $\beta = 0,140$. De verklaarde covariantie van variant 1 (2017) is 21,9% ten opzichte van de verklaarde covariantie van variant 2, 25,2% (2017). Wind op land is de sterkste verklarende variabele met een verklaarde covariantie van 21,9%. Het vermogen van de installaties en het aantal installaties dragen bij aan een stijging van verklaarde variantie van 3,3%.

4.1.3.3 Samenhang score context, score wind op land en score hernieuwbare energie

Er is onderzocht wat de samenhang is context en hernieuwbare energie waarbij er 3 regressie analyses zijn uitgevoerd. De eerste analyse betreft de samenhang tussen context, wind op land en hernieuwbare energie, de tweede tussen context van alle Nederlandse gemeenten en hernieuwbare energie, en de derde tussen context van de gemeenten waarvoor de wind op land data beschikbaar is en hernieuwbare energie. De reden voor deze 3 analyses is dat niet voor alle gemeenten de data op de indicator wind op land beschikbaar is en hiermee inzichtelijk wordt of er verschillen zijn in de samenhang tussen context en hernieuwbare energie van alle gemeenten en de gemeenten waarvoor de wind op land data beschikbaar is. Deze uitkomsten zijn vergeleken met de uitkomst van variant 1, waarbij alleen wind op land is getoetst als onafhankelijke variabele en variant 2, waarbij de score op alle outputindicatoren is getoetst. In tabel 10 de uitkomsten van de analyses naar de samenhang tussen context, wind op land en hernieuwbare energie.

Tabel 10 Uitkomsten regressie analyse samenhang context en hernieuwbare energie

	Context en wind op land	Context alle gemeenten	Context data gemeenten wind op land
Wind op land	0,206***		
Inwoners	-9,338E-7	6,932E-6*	5,563E-6
Bevolkingsdichtheid	-0,001	-0,002***	-0,002***
Levensverwachting	-0,826	0,036	-0,042
Gezondheid	0,067	0,006	0,006
Inkomen per huishouden	-7,403 E-5	-8,541E-5	5,563E-6
Constante	73,344	7,107	10,832
R ² a	0,512***	0,104***	0,047*
N	106	322	99

Noot: * $p < 0,10$ ** $p < 0,05$ *** $p < 0,01$

R1: Samenhang context, wind op land en hernieuwbare energie 2017

R2: samenhang context en hernieuwbare energie 2017

- Er is sprake van een significante samenhang tussen de score op context indicatoren inwoneraantal en bevolkingsdichtheid, en de score op hernieuwbare energie, indien alleen context wordt getoetst als onafhankelijke variabele.
- De verklaarde variantie is 10,4% indien alle gemeenten worden getoetst en 4,7% als alleen de gemeenten waarvoor data beschikbaar is op de indicator wind op land worden getoetst.
- De verklaarde variantie is 51,2% indien wind op land en contextindicatoren worden getoetst als onafhankelijke variabelen.

- Er is sprake van een significante samenhang tussen bevolkingsdichtheid en hernieuwbare energie, waarbij bevolkingsdichtheid een afname van hernieuwbare energie voorspelt. De voorspelde afname is $\beta = -0,002$.
- Er is sprake van een significante samenhang tussen het aantal inwoners en hernieuwbare energie, waarbij het aantal inwoners een toename voorspelt. De voorspelde toename is $\beta = 0,6,932E-6$.
- De scores op de contextindicatoren hebben geen significante samenhang met de score op hernieuwbare energie als deze wordt getoetst in combinatie met wind op land.

De voorspelde toename met wind op land in variant 3, inclusief contextindicatoren ($\beta = 0,206$) is hoger dan in variant 1, als alleen wind op land ($\beta = 0,161$) en variant 2, alle outputindicatoren ($\beta = 0,140$). De verklaarde variantie van variant 3 (wind op land en context) is 51,2% en daarmee hoger dan de verklaarde variantie van variant 1 (wind op land) 21,9% en variant 2 (output) 25,2%.

4.1.3.4 Invloed inwoneraantal op de samenhang tussen de score op output en hernieuwbare energie.

Er is onderzocht wat de invloed van het inwoneraantal is op de samenhang is tussen alle outputindicatoren en hernieuwbare energie in het jaartal 2017 met regressie analyses. Daarbij is de dataset gesplitst in gemeenten met een lager en hoger dan gemiddeld aantal inwoners in 2017. Het gemiddelde aantal inwoners in 2017, dataset zonder een outlierscore, is 48.659. Deze uitkomsten zijn vergeleken met de uitkomst van variant 2 (output). In tabel 11 de uitkomsten van de analyses naar de invloed van een hoger of lager dan gemiddeld aantal inwoners op de samenhang tussen de score op de outputindicatoren en de score op hernieuwbare energie.

Tabel 11 Uitkomsten regressie analyse samenhang inwoneraantal, score outputindicatoren en score hernieuwbare energie

	<M	>M
Wind op land	0,118***	0,178***
Zonnepanelen	0,677	0,104
Vermogen installaties	0,011***	0,014
Aantal installaties	-0,082	-0,070
Elektriciteitsverbruik koopwoningen	-0,003	-0,003
Constante	-5,034	12,839
R ² a	0,272***	0,130***
N	59	40

Noot: * $p < 0,10$ ** $p < 0,05$ *** $p < 0,01$

<M Hernieuwbare energie en output energietransitie inwoneraantal lager dan gemiddeld (> M)

>M Hernieuwbare energie en output energietransitie inwoneraantal hoger dan gemiddeld (< M)

- Het aantal inwoners heeft invloed op de samenhang tussen output en hernieuwbare energie, welke zich uit in de mate van verklaarde covariantie, het aantal significante voorspellers en de hoogte van de voorspelde toename.
- De verklaarde covariantie is hoger in gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners namelijk 27,2% ten opzichte van gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners, 13,0%.
- Er is sprake van 2 significante voorspellers in gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners, namelijk wind op land en het vermogen van installaties, ten opzichte van 1 significante voorspeller van hernieuwbare energie in gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners, namelijk wind op land.
- De voorspelde toename van hernieuwbare energie door wind op land is hoger in gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners ($\beta = 0,178$) dan in gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners ($\beta = 0,118$).

De lage N waarde ten opzichte van de andere analyses kan worden verklaard doordat niet voor alle gemeenten de data beschikbaar is op de indicator wind op land. Deze uitkomsten zijn vergeleken met variant 2, waarbij de data van alle gemeenten is gebruikt. Voor alle gemeenten zijn er 3 significante voorspellers namelijk wind op land, het aantal installaties en het vermogen van de installaties en is de verklaarde covariantie 25,2%.

4.1.3.5 Samenhang ontwikkeling output en ontwikkeling hernieuwbare energie

Er is onderzocht wat de samenhang is tussen de ontwikkeling van de outputindicatoren en de ontwikkeling van hernieuwbare energie in de periode tussen 2014 en 2017 met behulp van een regressie analyse. In tabel 12 de uitkomsten van de analyse naar de samenhang tussen de ontwikkeling van de outputindicatoren en de ontwikkeling van hernieuwbare energie.

Tabel 12 Uitkomsten regressie analyses samenhang ontwikkeling outputindicatoren en ontwikkeling hernieuwbare energie

	Ontwikkeling 2014-2017
Wind op land	0,180***
Zonnepanelen	0,649***
Vermogen installaties	0,001
Aantal installaties	-0,048**
Elektriciteitsverbruik koopwoningen	0,003
Constante	1,339
R ² a	0,146***
N	109

Noot: * $p < 0,10$ ** $p < 0,05$ *** $p < 0,01$

Samenhang ontwikkeling output indicatoren 2014-2017 en ontwikkeling hernieuwbare energie 2014-2017.

- Er is sprake van een significante samenhang tussen de ontwikkeling van output en ontwikkeling van hernieuwbare energie welke bestaat uit de samenhang met de ontwikkeling van wind op land, zonnepanelen en het aantal installaties.
- De verklaarde variantie is 14,6%.
- De ontwikkeling van hernieuwbare energie kan het sterkste verklaard worden door de ontwikkeling van zonnepanelen ($\beta=0,649$).
- De ontwikkeling van wind op land is daarna de indicator die een sterke toename voorspelt van de ontwikkeling van hernieuwbare energie ($\beta=0,180$).
- De ontwikkeling van het aantal installaties voorspelt een daling van de ontwikkeling van hernieuwbare energie ($\beta=-0,048$).

4.1.3.6 Invloed inwoneraantal op de samenhang tussen ontwikkeling output en ontwikkeling hernieuwbare energie.

Er is onderzocht wat de invloed is van het inwoneraantal op de samenhang is tussen de ontwikkeling van de outputindicatoren en de ontwikkeling van hernieuwbare energie in de periode tussen 2014 en 2017 met behulp van regressie analyses. Het databestand is daarbij gesplitst in een hoger of lager dan gemiddeld aantal inwoners, waarbij het gemiddelde aantal inwoners van de gemeenten zonder een outlierscore is gebruikt, 48.659 inwoners. In tabel 13 de uitkomsten van de analyse naar de samenhang tussen de ontwikkeling van de outputindicatoren en de ontwikkeling van hernieuwbare energie en de invloed van het inwoneraantal op deze samenhang.

Tabel 13 Uitkomsten regressie analyse invloed inwoneraantal op de samenhang tussen de ontwikkeling outputindicatoren en de ontwikkeling hernieuwbare energie

	<M	>M
Wind op land	0,175***	0,219**
Zonnepanelen 2017	0,974***	-0,125
Vermogen installaties 2017	0,002	-0,001
Aantal installaties 2017	-0,066**	-0,014
Elektriciteitsverbruik koopwoningen 2017	0,005	0,001
Constante	1,322	1,530
R ² a	0,117	0,055
N	65	44

Noot: * $p < 0,10$ ** $p < 0,005$ *** $p < 0,001$

<M: Samenhang ontwikkeling outputindicatoren 2014-2017 en ontwikkeling hernieuwbare energie 2014-2017 inwoneraantal lager dan gemiddeld (<M).

>M: Samenhang ontwikkeling outputindicatoren 2014-2017 en ontwikkeling hernieuwbare energie 2014-2017 inwoneraantal hoger dan gemiddeld (>M).

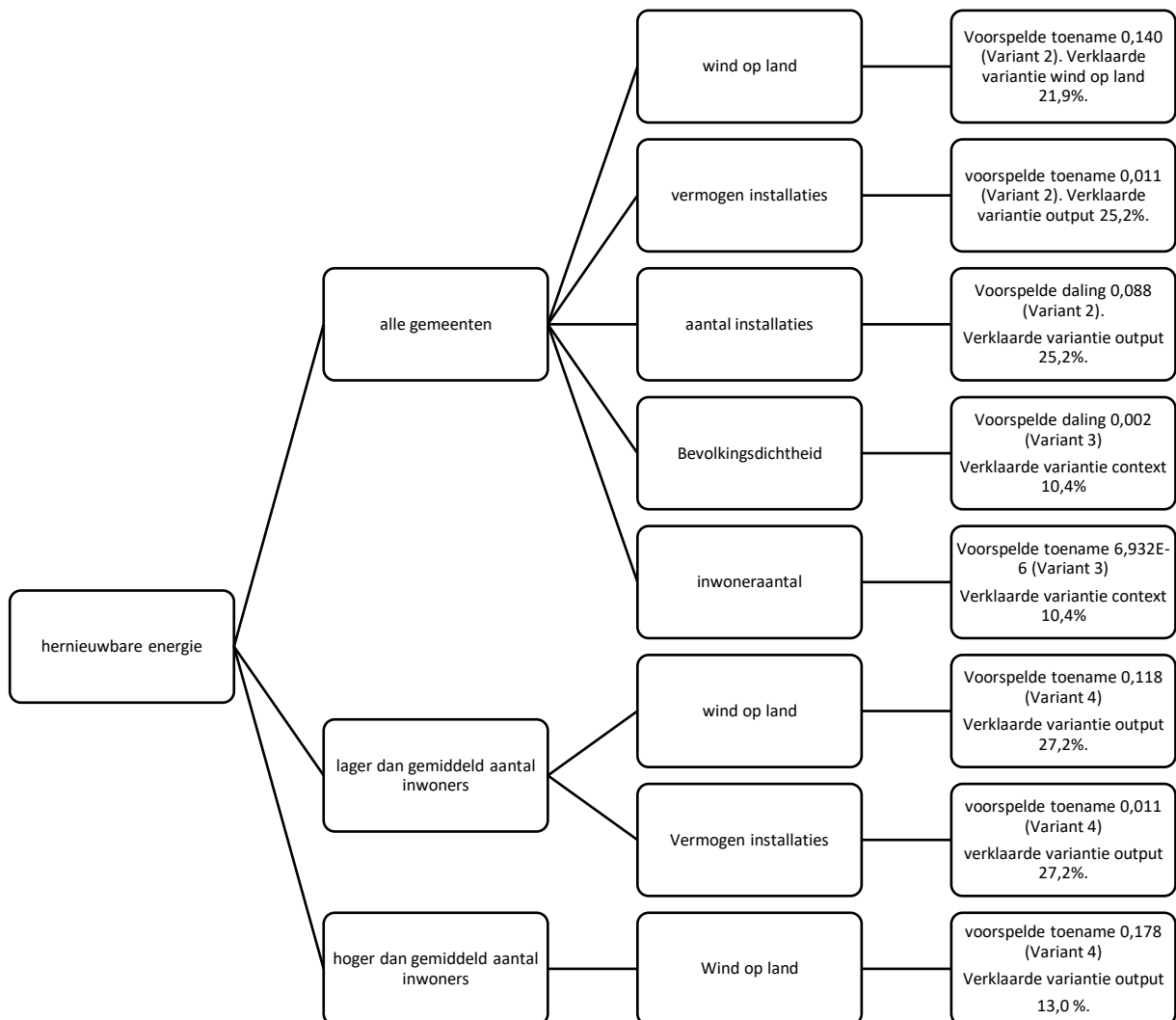
- Het aantal inwoners heeft invloed op de samenhang tussen de ontwikkeling van de outputindicatoren en de ontwikkeling van hernieuwbare energie, welke zich uit in het aantal significante voorspellers en de hoogte van de voorspelde toename.
- In gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners is de ontwikkeling van zonnepanelen de sterkste voorspeller van de ontwikkeling van hernieuwbare energie ($\beta = 0,974$). Daarna is wind op land een sterke voorspeller ($\beta = 0,175$) en het aantal installaties ($\beta = -0,066$).
- In gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners is alleen de ontwikkeling van wind op land een significante voorspeller van de ontwikkeling van hernieuwbare energie ($\beta = 0,219$).
- Er is geen sprake van een significante verklaarde variantie.

Deze uitkomsten zijn vergeleken met de uitkomsten van variant 5, waarbij de data van alle gemeenten is getoetst. De volgorde van de 3 significante voorspellers is gelijk aan de significante voorspellers bij gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners.

4.1.4 Samenvatting samenhang energietransitie

De resultaten van de analyses zijn samengevat in onderstaand schema, waarbij er onderscheid is gemaakt tussen de samenhang bij alle gemeenten, samenhang bij gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners en samenhang bij gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners. In onderstaande samenvatting zijn alleen de indicatoren opgenomen waarmee een significante samenhang is geconstateerd, waarbij de samenhang met context alleen voor alle gemeenten is getoetst. Deze samenvatting is schematisch weergegeven in figuur 19.

Figuur 19 Samenhang hernieuwbare energie en outputindicatoren, gespecificeerd voor alle gemeenten, gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners en hoger dan gemiddeld aantal inwoners

4.2 Sociaal domein

In deze paragraaf worden de resultaten weergegeven van de statistische analyses die zijn uitgevoerd naar de samenhang tussen context, input, output en outcome in het sociale domein. Dit zijn de uitkomsten van de bivariate analyses naar de samenhang zoals weergegeven in het geoperationaliseerde model. Daarnaast zijn de resultaten weergegeven van de regressie analyses naar de samenhang tussen:

- Input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet
- Voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters

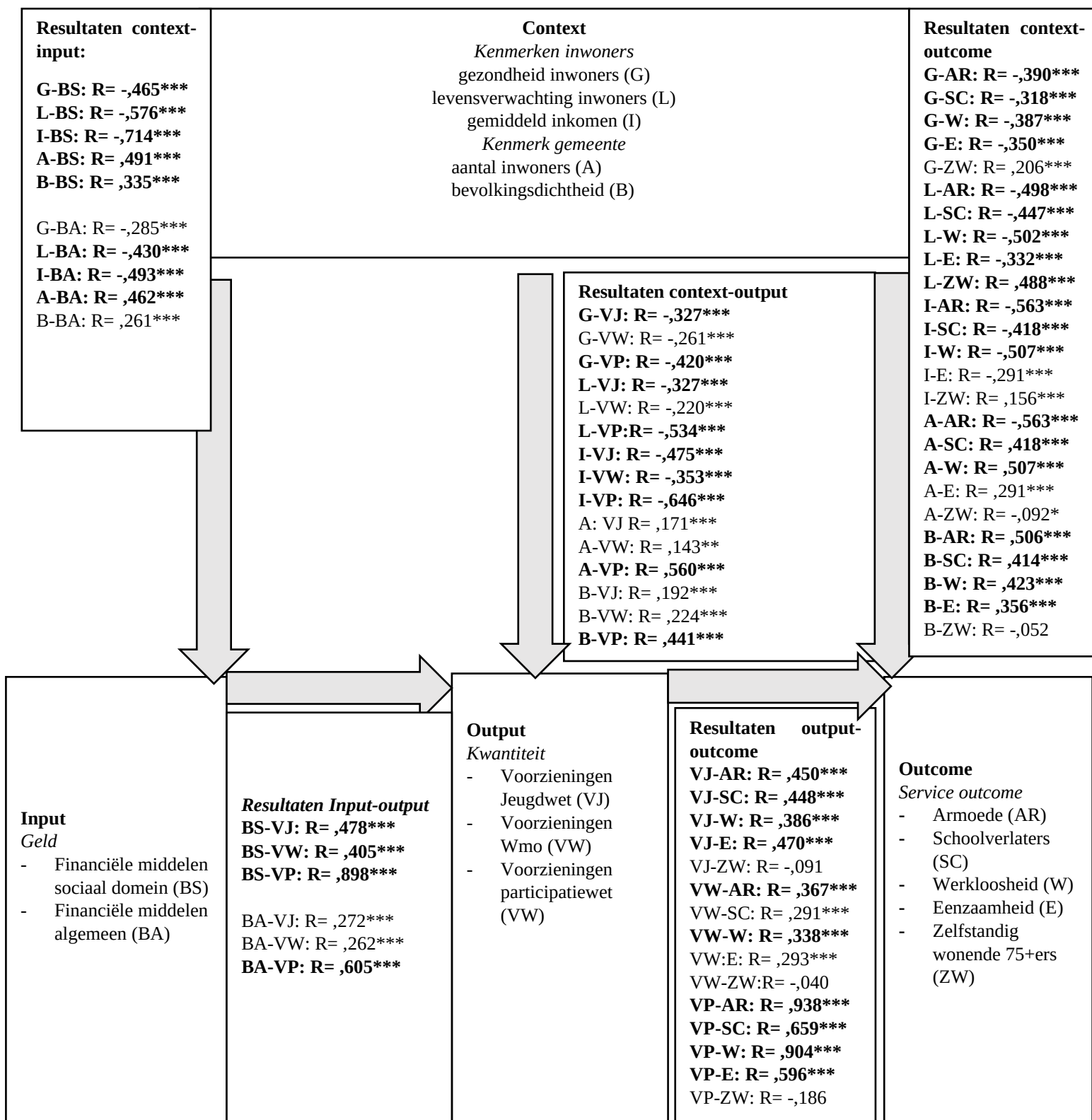
Daarbij is ook onderzocht wat de samenhang is van context met deze indicatoren en wat de invloed is van het inwoneraantal en het inkomen per huishouden op deze samenhang. Met de uitkomsten van de statistische analyses ontstaat inzicht in de samenhang tussen context, input, output en outcome op het gebied van het sociale domein, waarmee sub vraag 3 kan worden beantwoord.

4.2.1 Correlaties

In figuur 20 zijn de uitkomsten weergegeven van de uitgevoerde bivariate analyses naar de samenhang tussen de variabelen en de daarbij behorende indicatoren zoals weergegeven in het geoperationaliseerde CITOO Model. De meest recente data per indicator is gebruikt bij het uitvoeren van de analyse. Onderstaand schema met resultaten geeft inzicht in de samenhang tussen de prestatievariabelen. Op basis van onderstaand overzicht kan worden geconstateerd dat er sprake is van een samenhang tussen de variabelen doordat er sprake is van geconstateerde correlaties tussen een aantal indicatoren. In de eerste oogopslag wordt duidelijk dat er meer significante correlaties zijn tussen context, input, output en outcome in het sociaal domein dan bij de energietransitie. De samenhang tussen de variabelen wordt per verband onder het overzicht verder toegelicht.

Figuur 20 resultaten bivariate analyses samenhang sociaal domein

In onderstaand schema zijn de correlaties weergegeven, waarbij de correlaties sterker dan $R = 0,300$ zijn dikgedrukt. Significantie: ***= $<0,01$; **= $<0,05$; *= $<0,10$.

Samenhang context en input

Er is sprake van 8 significante correlaties tussen context en input van de 10 gemeten correlaties, met een minimale sterkte van $R \geq ,300$. Het budget sociaal domein heeft een sterke correlatie met inkomen huishouden ($R = ,714$), een middelsterke correlatie met levensverwachting ($R = ,576$) en lage correlatie met het aantal inwoners ($R = ,491$), gezondheid ($R = ,465$) en bevolkingsdichtheid ($R = ,335$). De algemene financiële middelen heeft een lage correlatie met inkomen huishouden ($R = ,493$), het aantal inwoners ($R = ,462$) en levensverwachting ($R = ,430$). Er zijn geen significante correlaties tussen de algemene financiële middelen en gezondheid en bevolkingsdichtheid. Het resultaat van de bivariate analyses naar de samenhang tussen context en input is dat er een samenhang is geconstateerd tussen deze variabelen, welke bestaat uit een 1 sterke correlatie, 1 middelsterke correlatie en 6 lage significante correlaties van de 10 gemeten verbanden.

Samenhang context en output

Er is sprake van 9 significante correlaties tussen context en output van de 15 gemeten correlaties, met een minimale sterkte van $R \geq ,300$. Voorzieningen Jeugdwet heeft een lage correlatie met inkomen huishouden ($R = ,475$), gezondheid ($R = ,327$) en levensverwachting ($R = ,327$). Voorzieningen participatiewet heeft een middelsterke correlatie met inkomen huishouden ($R = ,646$), het aantal inwoners ($R = ,560$), levensverwachting ($R = ,534$) en een lage correlatie met bevolkingsdichtheid ($R = ,441$) en gezondheid ($R = ,420$). Voorzieningen Wmo heeft een lage correlatie met inkomen huishouden ($R = ,353$). Er zijn geen significante correlaties die minimaal laag scoren tussen de voorzieningen Wmo en gezondheid, levensverwachting, aantal inwoners, en bevolkingsdichtheid. Ook zijn er geen significante correlaties die minimaal laag scoren tussen voorzieningen Jeugdwet en aantal inwoners, en bevolkingsdichtheid. Het resultaat van de bivariate analyses naar de samenhang tussen context en output is dat er een samenhang is geconstateerd tussen deze variabelen, welke bestaat uit een 3 middelsterke correlaties en 6 lage significante correlaties van de 15 gemeten verbanden.

Samenhang context en outcome

Er is sprake van 19 significante correlaties tussen context en outcome van de 25 gemeten correlaties, met een minimale sterkte van $R \geq ,300$. Armoede heeft een middelsterke correlatie met aantal inwoners ($R = ,563$), inkomen per huishouden ($R = ,563$), bevolkingsdichtheid ($R = ,506$) en een lage correlatie met levensverwachting ($R = ,498$) en gezondheid ($R = ,390$). Schoolverlaters heeft een lage correlatie met levensverwachting ($R = ,447$), inkomen per huishouden ($R = ,418$), aantal inwoners ($R = ,418$), bevolkingsdichtheid ($R = ,414$) en gezondheid ($R = ,318$). Werkloosheid heeft een middelsterke correlatie met inkomen per huishouden ($R = ,507$), aantal inwoners ($R = ,507$), levensverwachting ($R = ,502$) en een lage correlatie bevolkingsdichtheid ($R = ,423$) en met gezondheid ($R = ,387$). Eenzaamheid heeft een lage correlatie met bevolkingsdichtheid ($R = ,356$), gezondheid ($R = ,350$) en levensverwachting ($R = ,332$). Zelfstandig wonende 75+ers heeft een lage significante correlatie met levensverwachting ($R = ,488$). Er is geen significante correlatie met een minimaal lage sterkte tussen zelfstandig wonen en gezondheid, inkomen per huishouden, aantal inwoners en bevolkingsdichtheid. Ook is er geen significante minimale lage correlatie tussen eenzaamheid en inkomen huishouden en het aantal inwoners.

Samenhang input en output

Er is sprake van 4 significante correlaties tussen input en output van de 6 gemeten correlaties, met een minimale sterkte van $R \geq ,300$. Voorzieningen participatiewet heeft een sterke correlatie met het budget sociaal domein ($R = ,898$) en een middelsterke correlatie met de algemene financiële middelen ($R = ,605$). De voorzieningen Jeugdwet heeft een lage correlatie met het budget sociaal domein ($R = ,478$), en de voorzieningen Wmo heeft een lage correlatie met het budget sociaal domein ($R = ,405$). Er is geen sprake van een significante minimaal lage correlatie tussen algemene financiële middelen en voorzieningen Wmo en voorzieningen Participatiewet.

Samenhang output en outcome

Er is sprake van 10 significante correlaties tussen output en outcome van de 15 gemeten correlaties, met een minimale sterkte van $R \geq ,300$. Armoede heeft een zeer sterke correlatie met voorzieningen participatiewet ($R = ,938$) en een lage correlatie met voorzieningen Jeugdwet ($R = ,450$) en voorzieningen Wmo ($R = ,367$). Schoolverlaters heeft een middelsterke correlatie met voorzieningen participatiewet ($R = ,659$) en een lage correlatie met voorzieningen Jeugdwet ($R = ,448$). Werkloosheid heeft een zeer sterke correlatie met voorzieningen participatiewet ($R = ,904$), en een lage correlatie met voorzieningen Jeugdwet ($R = ,386$) en voorzieningen Wmo ($R = ,338$). Eenzaamheid heeft een middelsterke correlatie met voorzieningen participatiewet ($R = ,596$) en een lage correlatie met voorzieningen Jeugdwet ($R = ,470$). Zelfstandig wonende 75+ers heeft geen significante minimale lage correlatie met de outputindicatoren. Ook is er geen significante minimale lage correlatie tussen voorzieningen Wmo, eenzaamheid en schoolverlaters.

Om de samenhang zoals weergegeven in het model verder te onderzoeken zijn twee verbanden verder geanalyseerd met behulp van regressie analyses. Daarbij is gekozen voor de samenhang tussen input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet, en de samenhang tussen voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters. Deze keuze is gebaseerd op de aanwezigheid van een causaal verband op basis van literatuur (Hofs, 2017; Vrooman et al., 2014; Ooms et al., 2017) en de validiteit van de indicatoren zoals beschreven in de methodiek. Dit zijn verbanden die aansluiten bij het huidige maatschappelijke vraagstuk over de toename van ingezette voorzieningen en de daarbij behorende financiële tekorten in het sociale domein. Deze nadere analyse bestaat uit een beschrijvende analyse van de spreiding en verdeling van de scores van Nederlandse gemeenten op deze indicatoren en regressie analyses naar de samenhang tussen deze indicatoren. Daarbij is onderzocht of een hoger of lager dan gemiddeld aantal inwoners van een gemeente en een hoger of lager dan gemiddeld inkomen per huishouden invloed heeft op deze samenhang.

4.2.2 Spreiding scores input sociaal domein, voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters.

De beschrijvende analyse naar de spreiding en verdeling van de scores van Nederlandse gemeenten op de input sociaal domein, voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters bestaat uit het gemiddelde, de standaarddeviatie, de ontwikkeling van het gemiddelde, de standaarddeviatie en de inventarisatie van outliers. SPSS is gebruikt om deze waarden te berekenen. In paragraaf 4.2.3 wordt de samenhang tussen deze indicatoren uitgewerkt met de uitkomsten van regressie analyses, waarbij de geïnterpreteerde outliers, welke zijn weergegeven in deze paragraaf, zijn verwijderd uit de dataset.

4.2.2.1 Input sociaal domein

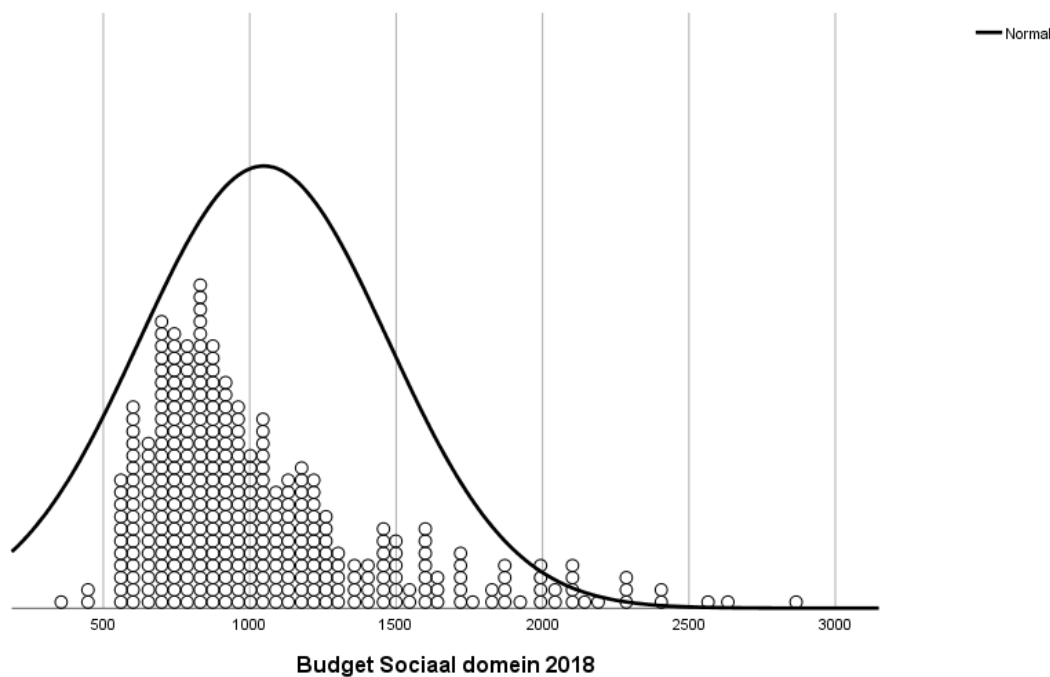
De input van het sociaal domein bestaat uit de indicator budget sociaal domein en is weergegeven in tabel 14. Het budget sociaal domein is gedefinieerd als de lasten voor mutatie reserve voor sociaal domein uitgedrukt in gemiddeld bedrag per inwoner in euro's.

Tabel 14 Spreiding score inputindicator budget sociaal domein

Budget domein	sociaal	N	Minimum	Maximum	gemiddelde	standaard deviatie	verschil minimum en maximum	ontwikkeling t.o.v. vorige jaar %	ontwikkeling standaard deviatie t.o.v. vorig jaar %
Budget sociaal domein 2017		353	373,00	2795,00	1034,70	404,61	2422,00		
Budget sociaal domein 2018		351	356,00	2866,00	1047,94	424,10	2510,00	1,28	4,82
Ontwikkeling budget 2017-2018		349	-502,00	313,00	18,71	60,61	815,00		

Op basis van de waarden in bovenstaande tabel kan worden geconstateerd dat er sprake is van verschillen tussen gemeenten op de indicator input sociaal domein. Het verschil tussen het minimum en de maximum budget per inwoner voor het sociale domein bedraagt in 2018 € 2510,-. Het budget in het sociale domein is gestegen met 1,28%. De standaarddeviatie voor het sociale domein is gestegen met 4,82%. In onderstaande grafische weergave, figuur 22, is de spreiding van de scores van Nederlandse gemeenten op de indicator input sociaal domein weergegeven.

Figuur 21 Grafische weergave spreiding scores Nederlandse gemeenten op inputindicator budget sociaal domein 2018

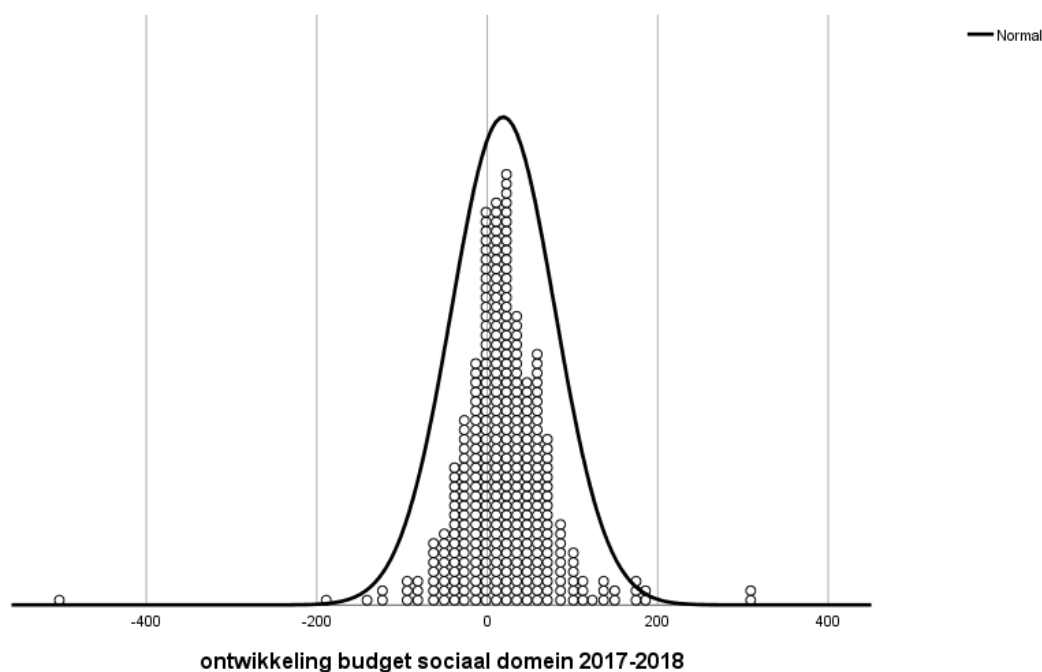

Deze grafische weergave maakt duidelijk dat er sprake is van een scheve verdeling, het merendeel van de gemeenten heeft een budget per inwoner tussen 500 en 1500 euro, waarbij de nadruk ligt op een budget tussen 500 en 1000 euro per inwoner. Daarnaast is zichtbaar dat er een aantal outlier scorende gemeenten zijn.

In de literatuur wordt bevestigd dat er forse verschillen zijn tussen gemeenten op de indicator budget sociaal domein. Een aantal gemeenten wijken zelfs meer dan 100% af van het gemiddelde (Toolsema en Allers, 2018). De baten worden verklaard door een objectief verdeelmodel waarbij er vanuit wordt gegaan dat de kosten passen bij de inkomsten. Zoals in de introductie beschreven, gemeenten geven sinds de decentralisatie van de taken in het sociale domein in 2015 al aan dat zij te weinig middelen ontvangen voor de uitvoering van de taken om het sociale domein. Het budget sociaal domein geeft daarmee wel inzicht in de lasten van gemeenten voor het uitvoeren van de taak, maar geeft geen zicht op de balans tussen baten en lasten in het sociale domein en de financiële druk die hierdoor ontstaat.

In figuur 23 is de verdeling van de scores op de ontwikkeling van het budget sociaal domein over de periode 2017-2018 weergegeven. Ook daarbij is zichtbaar dat er sprake is van een aantal outliers, die zeer hoog of zeer laag scoren.

Figuur 22 Grafische weergave spreiding scores Nederlandse gemeenten ontwikkeling budget sociaal domein 2017-2018

4.2.2.2 Voorzieningen Jeugdwet

Het aantal voorzieningen jeugdwet is gedefinieerd als het percentage jongeren met jeugdzorgtraject. Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar. Jeugdhulp is de hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014). Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders. De score op deze indicator is weergegeven in tabel 15 en de spreiding van deze scores in figuur 24.

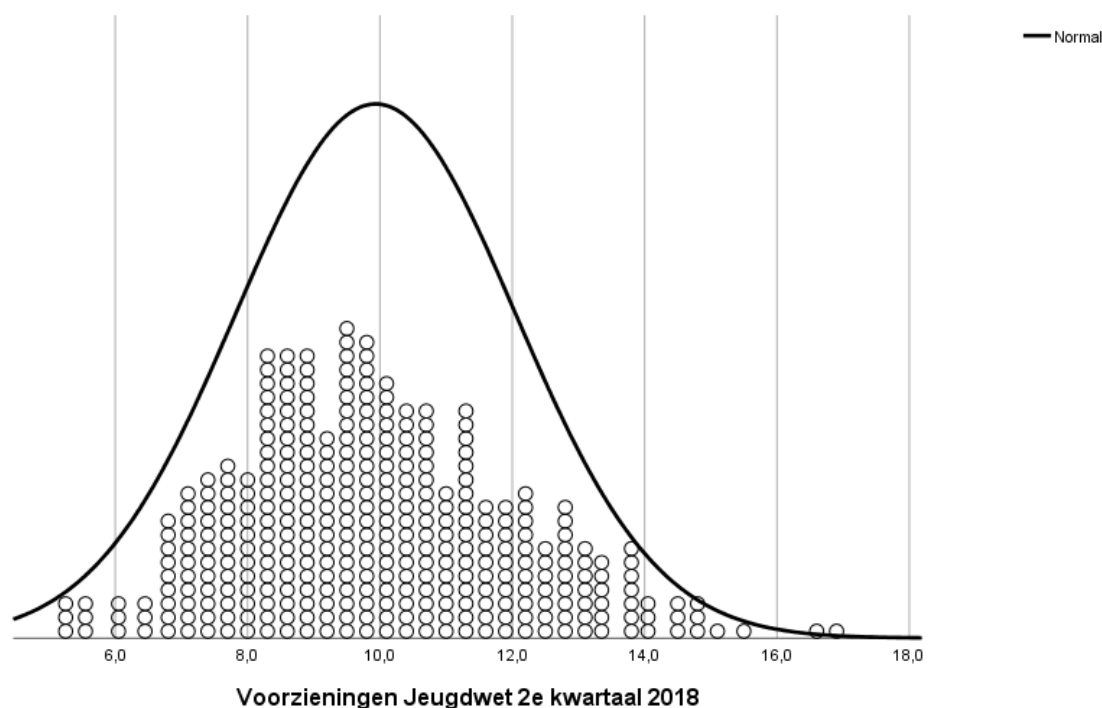
Tabel 15 Spreiding score voorzieningen Jeugdwet 2015-2018

Voorzieningen Jeugdwet	N	Minimum	Maximum	gemiddelde	standaard deviatie	verschil minimum en maximum	ontwikkeling t.o.v. vorige jaar %	ontwikkeling standaard deviatie t.o.v. vorig jaar %
Voorzieningen Jeugdwet 1 ^e kwartaal 2015	355	3,80	13,30	8,05	1,70	9,50		
Voorzieningen Jeugdwet 2 ^e kwartaal 2015	355	3,80	14,00	8,69	1,84	10,20	8,03	7,96
Voorzieningen Jeugdwet 1 ^e kwartaal 2016	354	4,00	12,90	8,57	1,71	8,90	-1,38	-6,86
Voorzieningen Jeugdwet 2 ^e kwartaal 2016	354	4,70	13,70	9,03	1,80	9,00	5,34	5,20
Voorzieningen Jeugdwet 1 ^e kwartaal 2017	355	4,60	14,90	8,87	1,93	10,30	-1,78	7,26
Voorzieningen Jeugdwet 2 ^e kwartaal 2017	354	4,70	15,80	9,25	2,01	11,10	4,33	4,19
Voorzieningen Jeugdwet 1 ^e kwartaal 2018	355	4,50	15,70	9,25	2,06	11,20	-0,10	2,29
Voorzieningen Jeugdwet 2 ^e kwartaal 2018	354	5,20	16,90	9,93	2,12	11,70	7,45	2,79
Ontwikkeling 2015 - 2018				23,45	24,30			

Op basis van de waarden in bovenstaande tabel kan worden geconstateerd dat er sprake is van verschillen tussen gemeenten op de outputindicator voorzieningen Jeugdwet. Het verschil tussen het minimum en de maximum aantal jeugdvoorzieningen is in het 2^e kwartaal van 2018 11,7 %. In de periode tussen 2015 en 2018 is het gemiddelde aantal voorzieningen gestegen met 23,45%. De standaarddeviatie is in dezelfde periode gestegen met 24,3%.

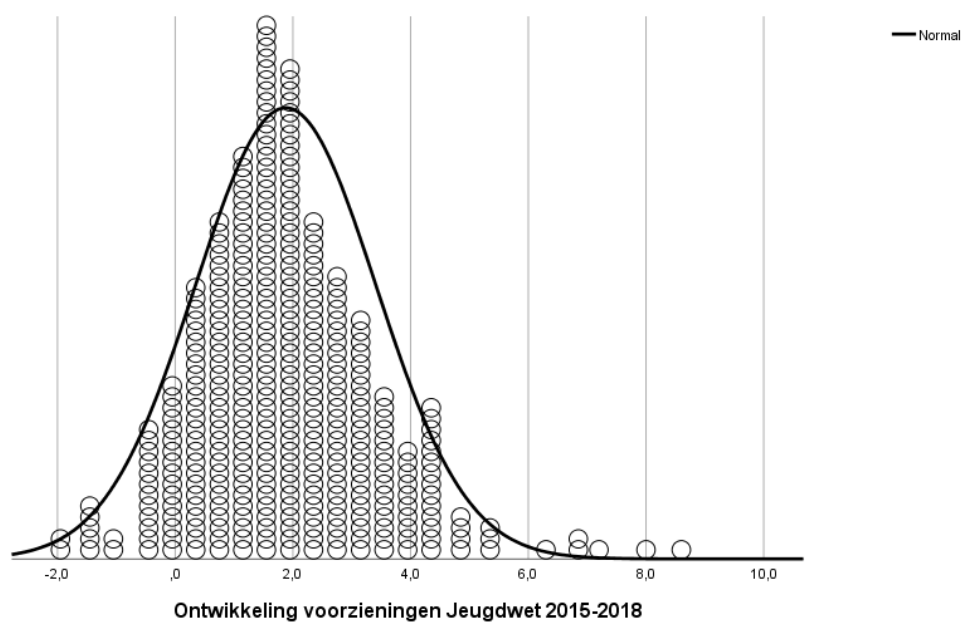
In onderstaande grafische weergave, figuur 4-11, is de verdeling van de scores van Nederlandse gemeenten weergegeven voor het 2^e kwartaal in 2018. Daarmee wordt duidelijk dat er sprake is van een normale verdeling van de scores en er een aantal outliers zijn. De verschillen tussen gemeenten zijn groot bij de uitvoering van het sociale domein en het beroep dat daarop wordt gedaan door inwoners (Hofs, 2017; Ooms et al., 2017; Vrooman et al., 2014). De uitvoering van het sociaal domein kent maatwerk, waardoor het juridisch mogelijk dat er verschillen zijn tussen gemeenten in het toekenningsbeleid (Cohen, 2017). Daarbij wordt wel de aantekening gemaakt dat veel gemeenten behoudend beleid voeren waardoor er nog geen grote verschillen in beleid zijn ontstaan.

Figuur 23 Grafische weergave verdeling score voorzieningen Jeugdwet 2e kwartaal 2018.

De score van Nederlandse gemeenten op voorzieningen Jeugdwet heeft zich ontwikkeld in de periode tussen 2015 en 2018 zoals grafisch is weergegeven in figuur 25. Daarmee wordt inzichtelijk dat de ontwikkeling van voorzieningen Jeugdwet een normale verdeling kent, waarbij er een aantal outliers zijn. Opvallend daarbij is dat er bij het merendeel van de gemeente een groei heeft plaatsgevonden van het aantal voorzieningen Jeugdwet.

Figuur 24 Grafische weergave spreiding scores Nederlandse gemeenten op ontwikkeling voorzieningen Jeugdwet 2015-2018

4.2.2.3 Schoolverlaters

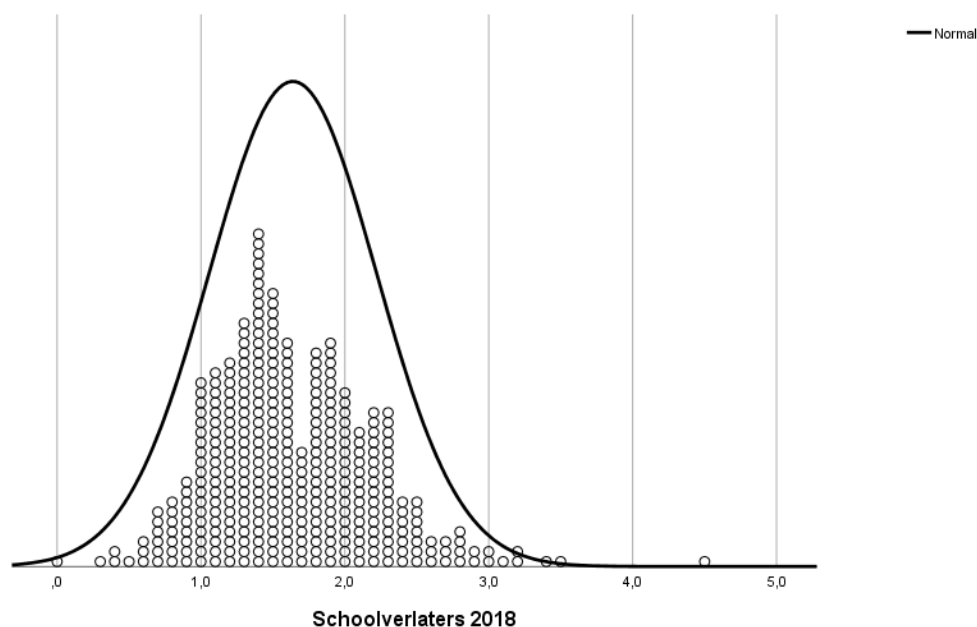
Schoolverlaters is gedefinieerd als het percentage voortijdig schoolverlaters. Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat. De cijfers van DUO hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2017/2018". De spreiding en ontwikkeling van de scores op deze indicator zijn weergegeven in tabel 16.

Tabel 16 Verdeling en ontwikkeling scores Nederlandse gemeenten op de outcome indicator schoolverlaters 2014-2018.

Schoolverlaters	N	Minimum	Maximum	gemiddelde	standaard deviatie	verschil minimum en maximum	ontwikkeling t.o.v. vorige jaar %	ontwikkeling standaard deviatie t.o.v. vorig jaar %
schoolverlaters 2014	355	0,20	3,80	1,80	0,64	3,60		
schoolverlaters 2015	355	0,00	3,20	1,43	0,55	3,20	-20,87	-13,48
schoolverlaters 2016	355	0,00	3,20	1,41	0,54	3,20	-1,11	-3,01
schoolverlaters 2017	355	0,00	3,20	1,54	0,56	3,20	9,39	3,33
schoolverlaters 2018	355	0,00	4,50	1,64	0,58	4,50	6,27	4,53
Ontwikkeling 2014 - 2018				-9,03	-9,36			

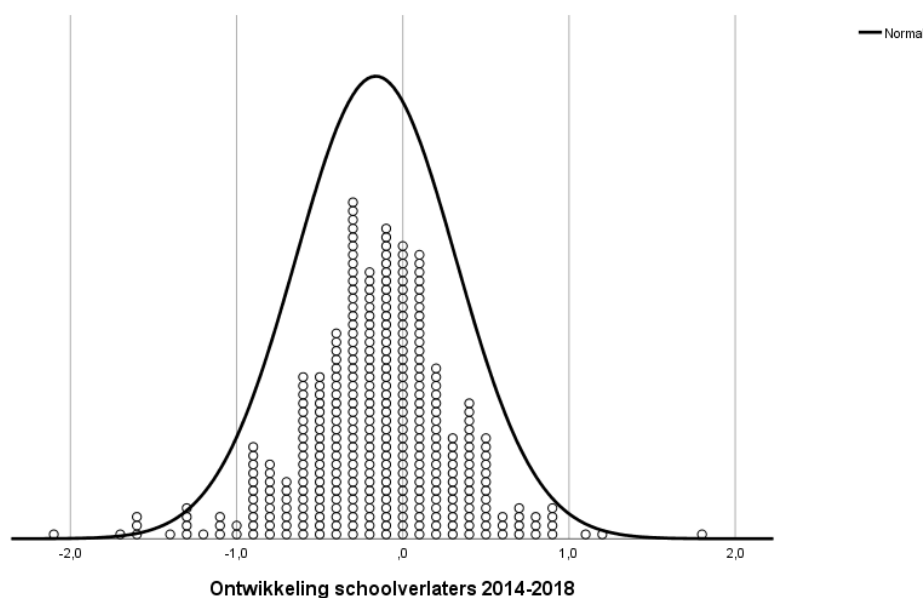
Op basis van de waarden in bovenstaande tabel kan worden geconcludeerd dat er sprake is van verschillen tussen gemeenten op de indicator schoolverlaters. Het maximale verschil van gemeenten op de indicator schoolverlaters was in het schooljaar 2018-2019 4,5% en de standaarddeviatie is 0,58. Het aantal schoolverlaters is in de periode tussen 2014 en 2018 gedaald met 9,03%. De standaarddeviatie is in dezelfde periode afgenomen met 9,36%. In onderstaande grafische weergave, figuur 26, is de spreiding van de score op de indicator schoolverlaters in 2018 weergegeven.

Figuur 25 Spreiding scores Nederlandse gemeenten op de outcome indicator schoolverlaters 2018.

Deze grafische weergave maakt duidelijk dat er sprake is van een normale verdeling. Er is een outlier scorende gemeente die een zeer hoog percentage schoolverlaters scoort. De score op de indicator schoolverlaters heeft zich ontwikkeld in de periode tussen 2014 en 2018, zoals is weergegeven in figuur 27.

Figuur 26 Spreiding scores Nederlandse gemeenten op de indicator ontwikkeling schoolverlaters 2014-2018

De gemiddelde ontwikkeling op de indicator schoolverlaters is -0,163 en de standaarddeviatie is 0,4810. De score op ontwikkeling schoolverlaters betreft een normale verdeling.

4.2.2.4 Outliers

De bovenstaande beschrijving van de spreiding van de scores op input sociaal domein, voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters maakt duidelijk dat er sprake is van een aantal outliers. In dit onderzoek wordt als outlierscore gehanteerd het gemiddelde plus of min 3 keer de standaarddeviatie op de indicatoren input sociaal domein, voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters. Deze outliers zijn verwijderd uit de dataset die gebruikt is voor de regressie analyses vanwege de invloed die de outliers hebben op de uitkomsten. Onderstaande tabel 17 geeft inzicht in de 7 gemeenten met een outlierscore op de input sociaal domein, voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters, waarbij ook de score op de ontwikkeling van de voorzieningen en schoolverlaters is toegevoegd.

Tabel 17 Outliers sociaal domein

	O1	O2	O3	O4	O5	O6	O7
Input sociaal domein	2386*	2633*	2565*	2425*	2866*	1518	947
Voorzieningen Jeugdwet	11,4	16,6*	13,3	9,1	11,4	16,9*	7,9
Schoolverlaters	3,0	2,9	2,6	2,1	2,8	2,0	4,5*
Ontwikkeling voorzieningen Jeugdwet	4,1*	5,2*	3	0,8	2,9	8,0*	1,0
Ontwikkeling schoolverlaters	-0,5	-0,3	0,2	-0,3	-0,2	-0,4	1,8*

Noot: Outliers sociaal domein: *= outlier score.

O1 = Arnhem, O2 = Heerlen, O3=Leeuwarden, O4='s Hertogenbosch, O5=Vlissingen, O6=Gouda , O7= Schiermonnikoog.

Input sociaal domein = >2319;

voorzieningen Jeugdwet = <-3,604 of >16,264;

schoolverlaters = > 3,378

ontwikkeling voorzieningen jeugdwet = > 3,3786;

ontwikkeling schoolverlaters = < -1,603 of >1,28

In totaal zijn er 7 gemeenten aangemerkt als outlier, waarvan er 5 een outlier score hebben op de input van het sociale domein die boven het gemiddelde ligt en 2 een outlier score boven het gemiddelde hebben op voorzieningen Jeugdwet. 3 gemeenten hebben een outlier score op de ontwikkeling van het aantal voorzieningen Jeugdwet boven het gemiddelde. Er is één gemeente die een outlier score heeft boven het gemiddelde op de indicator schoolverlaters.

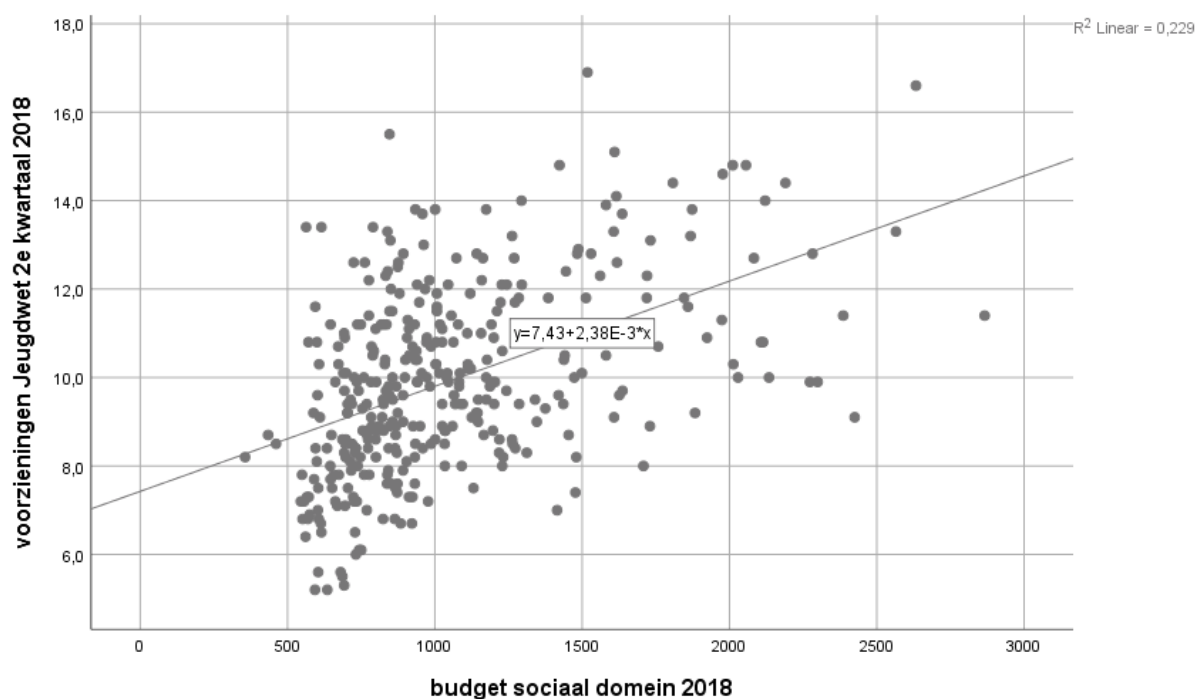
4.2.3 Analyses samenhang input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet

Voorzieningen Jeugdwet kan op basis van het model worden verklaard door context en input. Daarnaast is getoetst of outcome een verklaring kan zijn voor de voorzieningen Jeugdwet. Er zijn negen varianten getoetst met behulp van regressie analyses:

1. De samenhang tussen de score input sociaal domein en score op voorzieningen Jeugdwet.
2. De samenhang tussen de score op de contextindicatoren, de score input sociaal domein en de score op voorzieningen Jeugdwet.
3. De samenhang tussen de score op de outcome indicatoren, de score op input sociaal domein en de score op voorzieningen Jeugdwet.
4. De invloed van het aantal inwoners op de samenhang tussen de score op input sociaal domein en de score op voorzieningen Jeugdwet.
5. De invloed van het inkomen per huishouden op de samenhang tussen de score op input sociaal domein en de score op voorzieningen Jeugdwet.
6. De invloed van het inwoneraantal op de samenhang tussen de score op outcome indicatoren en de score op voorzieningen Jeugdwet.
7. De invloed van het inkomen per huishouden op de samenhang tussen de score op outcome indicatoren en de score op voorzieningen Jeugdwet.
8. De samenhang tussen de ontwikkeling input sociaal domein en de ontwikkeling voorzieningen Jeugdwet.
9. De samenhang tussen de ontwikkeling van outcome indicatoren en de ontwikkeling van voorzieningen Jeugdwet.

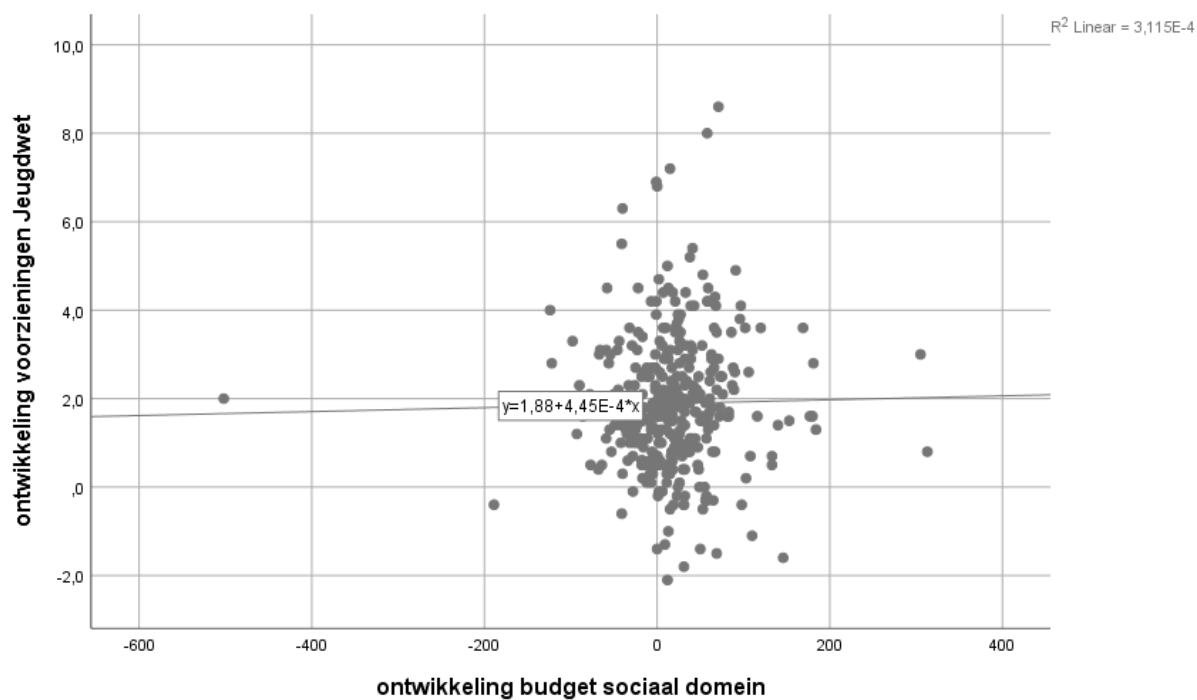
Met de uitgevoerde analyses op deze varianten wordt de samenhang tussen de variabelen per jaar en de ontwikkeling in een periode onderzocht. Hiermee ontstaat inzicht in de samenhang tussen context, input, output en outcome in het sociale domein. De samenhang tussen input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet is weergegeven in figuur 28 in een scatterplot. Deze scatterplot maakt zichtbaar dat er een positief lineair verband is tussen input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet.

Figuur 27 scatterplot Samenhang input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet 2018

De samenhang tussen de ontwikkeling van het budget sociaal domein 2017-2018 en de ontwikkeling van voorzieningen Jeugdwet 2015-2018 is weergegeven in figuur 29.

Figuur 28 Scatterplot samenhang ontwikkeling input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet

Wat opvalt aan deze scatterplot is:

- Dat er een geen lineair verband zichtbaar is tussen de ontwikkeling van het budget sociaal domein en de ontwikkeling van het aantal voorzieningen Jeugdwet.
- De regressielijn laat een zeer beperkte stijging zien.

De negen varianten waarin de samenhang wordt onderzocht tussen context, input, output en outcome van het sociale domein worden hieronder behandeld door in een tabel de resultaten van de regressie analyses te presenteren en de uitkomst vervolgens verder toe te lichten. Daarbij worden indien relevant ook de uitkomsten van voorgaande varianten betrokken. De resultaten van de analyses op indicatorniveau uit paragraaf 4.2.3 en 4.2.4 worden samengevat in schema's aan het einde van de paragraaf. Met de resultaten van de analyses kan antwoord worden gegeven op sub onderzoeksvraag 3 “*In welke mate hangt het verschil in context, input, en output samen met verschillen in outcome tussen gemeenten?*”. In hoofdstuk 5 worden de resultaten gebruikt voor het formuleren van conclusies op de geformuleerde onderzoeksvragen en hypotheses.

4.2.3.1 Samenhang score input sociaal domein en score voorzieningen Jeugdwet.

Er is onderzocht of er sprake is van samenhang tussen de input sociaal domein en de voorzieningen Jeugdwet in 2017 en 2018 met regressie analyses. Daarbij is per kalenderjaar getoetst wat de samenhang is tussen input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet. In tabel 18 de uitkomsten van de analyses.

Tabel 18 Uitkomsten regressie analyses samenhang input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet

	2018	2017
Input sociaal domein	0,003***	0,003***
Constante	7,427***	6,578***
R ²	0,233***	0,237***
N	337	339

Noot: * $p < 0,10$ ** $p < 0,05$ *** $p < 0,01$

R1: Samenhang input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet 2018

R2: Samenhang input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet 2017

- Er is sprake van een significante samenhang tussen de input sociaal domein en de voorzieningen Jeugdwet in 2017 en 2018.
- De verklaarde variantie van input sociaal domein is afgenomen van 23,7% in 2017 naar 23,3% in 2018.
- De voorspelde toename door input sociaal domein is gelijk gebleven, namelijk $\beta = 0,003$.
- De significante constante is toegenomen van $\alpha = 6,578$ in 2017 naar $\alpha = 7,427$ in 2018.

4.2.3.2 Variant 2: Samenhang score context, score input sociaal domein en score voorzieningen Jeugdwet.

Er is onderzocht of er sprake is van samenhang tussen de score op de contextindicatoren en de outputindicator voorzieningen Jeugdwet in 2018 met een regressie analyse. Dit is een samenhang die verwacht wordt op basis van het model. Er is ook getoetst of deze samenhang veranderd als de input sociaal domein wordt toegevoegd als onafhankelijke variabele, waarbij er dus vanuit wordt gegaan dat voorzieningen Jeugdwet samenhangt met de input en de context van het sociale domein. Deze variant is getoetst om inzicht te krijgen in samenhang tussen context, input en output. In tabel 19 de uitkomsten van de analyses.

Tabel 19 Uitkomsten regressie analyses samenhang score input sociaal domein, score contextindicatoren en score voorzieningen Jeugdwet 2018

	context	Context en input
Aantal inwoners 2018	-2,617 ^{E-7}	-2,019E-6
Bevolkingsdichtheid 2018	0,000	0,000
Levensverwachting 2016	-0,197*	-0,104
Gezondheid 2017	-0,013	-0,003
Inkomen huishouden 2017	0,000***	0,000***
Input sociaal domein		0,001***
Constante	32,724***	21,467**
R ² a	0,251***	0,267***
N	339	335

Noot: * $p < 0,10$ ** $p < 0,05$ *** $p < 0,01$

R1: Samenhang score input sociaal domein 2018, score contextindicatoren meest recent en score voorzieningen jeugdwet 2018.

- Er is sprake van een significante samenhang tussen een gedeelte van de contextindicatoren en voorzieningen Jeugdwet, namelijk levensverwachting en inkomen huishouden als alleen context wordt getoetst.
- De verklaarde variantie van context en voorzieningen Jeugdwet is 25,1% en de verklaarde variantie van input sociaal domein en context is 26,7%.
- Levensverwachting voorspelt een afname van het aantal voorzieningen Jeugdwet ($\beta = -0,197$) als alleen context wordt gemeten in samenhang met voorzieningen Jeugdwet.
- Het inkomen huishouden heeft een significante samenhang met voorzieningen Jeugdwet, waarbij inkomen huishouden geen verandering van de score op voorzieningen Jeugdwet voorspelt.

Deze uitkomsten zijn vergeleken met de uitkomsten van variant 1, waarbij alleen input is getoetst. De verklaarde variantie van context (25,1%) is hoger dan de verklaarde variantie van

variant 1, alleen input (23,7% in 2018). De voorspelde toename van voorzieningen Jeugdwet door de input sociaal domein is lager ($\beta = 0,001$) indien context en input wordt getoetst dan wanneer alleen input wordt getoetst ($\beta = 0,003$).

4.2.3.3 Samenhang score outcome, score input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet.

Op basis van het CITOO Model wordt verwacht dat er een samenhang is tussen output en outcome. In deze variant wordt de omgekeerde richting getoetst, namelijk de samenhang tussen de score op de outcome indicatoren sociaal domein, in het meest recente jaartal waarvoor data beschikbaar is, en de score op de outputindicator voorzieningen Jeugdwet in 2018. Door te toetsen of de outcome indicatoren een verklaring zijn voor verschillen in output, wordt getoetst of de ingezette voorzieningen kunnen worden verklaard door de mate van maatschappelijke problematiek. Een mogelijke samenhang die specifiek geldt voor het sociale domein zoals is toegelicht in de inleiding. Ook is getoetst wat er verandert als de input sociaal domein wordt toegevoegd als onafhankelijke variabele aan deze variant, waarmee wordt getoetst of de hoeveelheid voorzieningen Jeugdwet samenhangt met input en outcome. Deze uitkomsten zijn vergeleken met variant 1 en 2. In tabel 20 de uitkomsten van de regressie analyses.

Tabel 20 Uitkomsten regressie analyses samenhang score outcome indicatoren, score input sociaal domein en score voorzieningen Jeugdwet

	R1 outcome	R2 Outcome en input sociaal domein
Armoede 2015	0,122	-0,036
Schoolverlaters 2018	0,639***	0,482**
Werkloosheid 2018	-0,193	-0,754**
Eenzaamheid 2016	0,158***	0,161***
Zelfstandig wonende 75+ers 2018	-0,003	--0,001
Input sociaal domein 2018		0,002***
Constante	5,074	3,434
R ² a	0,279***	0,324***
N	340	336

Noot: * $p < 0,10$ ** $p < 0,05$ *** $p < 0,01$

R1: Samenhang score outcome indicatoren en score voorzieningen Jeugdwet 2018.

R2: Samenhang score outcome indicatoren, score input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet 2018

- Er is sprake van een significante samenhang tussen outcome en de voorzieningen Jeugdwet welke bestaat uit schoolverlaters, eenzaamheid en werkloosheid.
- De verklaarde variantie van outcome op voorzieningen Jeugdwet is 27,9% en de verklaarde variantie van outcome en input op voorzieningen Jeugdwet is 32,4%.
- De voorspelde toename van voorzieningen Jeugdwet door schoolverlaters is $\beta = 0,639$.
- De voorspelde toename van voorzieningen Jeugdwet door eenzaamheid is $\beta = 0,158$.
- Indien input en context wordt getoetst in samenhang met voorzieningen Jeugdwet dan is de voorspelde afname van voorzieningen Jeugdwet door werkloosheid $\beta = -0,754$.

De uitkomsten van deze variant zijn vergeleken met variant 1, alleen input. De verklaarde variantie is hoger indien input en context getoetst worden (32,4%) dan wanneer alleen input wordt getoetst (23,3%). De voorspelde toename door input sociaal domein is lager in de variant 3, input en context ($\beta = 0,002$) dan in variant 1, alleen input ($\beta = 0,003$).

4.2.3.4 Invloed inwoneraantal op de samenhang tussen score input sociaal domein en score voorzieningen Jeugdwet

Er is onderzocht wat de invloed is van het aantal inwoners op de samenhang tussen de score op input sociaal domein en de score op voorzieningen Jeugdwet. Dit is onderzocht door regressie analyses uit te voeren op een gesplitste dataset voor het jaartal 2018, welke bestaat uit gemeenten met een hoger en gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners. Het gemiddelde is berekend uit het bestand zonder outliers en is 47.909 inwoners. Deze uitkomsten zijn vergeleken worden met variant 1. In tabel 21 de uitkomsten van de analyses naar de samenhang tussen de input sociaal domein, voorzieningen Jeugdwet en de invloed van het aantal inwoners op deze samenhang.

Tabel 21 Uitkomsten regressie analyses invloed inwoneraantal op de samenhang tussen input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet.

	<M	>M
Input sociaal domein	0,004***	0,002***
Constante	6,405***	8,078***
R ²	0,251***	0,188***
N	252	85

Noot: * $p < 0,10$ ** $p < 0,05$ *** $p < 0,01$

<M: Samenhang score input sociaal domein en score voorzieningen Jeugdwet, lager dan gemiddeld aantal inwoners.

>M: Samenhang score input sociaal domein en score voorzieningen Jeugdwet, hoger dan gemiddeld aantal inwoners.

- Het aantal inwoners heeft invloed op de samenhang tussen input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet welke zich uit de mate van verklaarde variantie, de hoogte van de voorspelde toename en de hoogte van de constante.
- De verklaarde variantie is hoger in gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners (25,1%) dan in gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners (18,8%).

- De voorspelde toename van voorzieningen Jeugdwet is hoger in gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners ($\beta = 0,004$) dan in gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners ($\beta = 0,002$).
- De constante is lager bij gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners ($\alpha = 6,405$) ten opzichte van gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners ($\alpha = 8,078$).
- Er zijn meer gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners, 252, dan gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners, 85.

Deze uitkomsten zijn vergeleken met de uitkomsten van variant 1, waarbij de data van alle gemeenten is gebruikt. De constante in variant 1 is $\alpha = 7,427$. De verklaarde variantie van variant 1 is 23,3%.

4.2.3.5 Invloed inkomen per huishouden op de samenhang tussen de score input sociaal domein en score voorzieningen Jeugdwet.

Er is onderzocht of er sprake is van samenhang tussen input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet in het jaar 2018 en de invloed van een hoger of lager dan gemiddeld inkomen per huishouden op deze samenhang met regressie analyses. Het gemiddelde inkomen is berekend voor de dataset zonder outliers en is € 42.265,-. De dataset is gesplitst in een hoger dan gemiddeld inkomen per huishouden en een lager dan gemiddeld inkomen per huishouden. De uitkomst is vergeleken met variant 1. In tabel 22 de uitkomsten van de analyses.

Tabel 22 Uitkomsten regressie analyses invloed inkomen per huishouden op de samenhang tussen input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet

	<M	>M
Input sociaal domein	0,002***	0,004***
Constante	8,538***	5,594***
R ²	0,113***	0,113***
N	182	155

Noot: * $p < 0,10$ ** $p < 0,05$ *** $p < 0,01$

<M: Samenhang score input sociaal domein en score voorzieningen Jeugdwet, lager dan gemiddeld inkomen

>M: Samenhang score input sociaal domein en score voorzieningen Jeugdwet, hoger dan gemiddeld inkomen

- Het inkomen per huishouden heeft invloed op de samenhang tussen input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet, welke zich uit in de hoogte van voorspelde toename en de hoogte van de constante.
- De verklaarde variantie is gelijk voor gemeenten met een lager en hoger dan gemiddeld inkomen per huishouden.
- De voorspelde toename van voorzieningen Jeugdwet is lager in gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners ($\beta = 0,002$) dan in gemeenten met een hoger dan gemiddeld inkomen per huishouden ($\beta = 0,004$).

- De constante is hoger in gemeenten met een lager dan gemiddeld inkomen per huishouden ($\alpha = 8,538$) dan in gemeenten met een hoger dan gemiddeld inkomen per huishouden ($\alpha = 5,594$).

4.2.3.6 Invloed inwoneraantal op de samenhang tussen de score outcome en voorzieningen Jeugdwet.

Er is onderzocht wat de invloed is van het aantal inwoners op de samenhang tussen de score op de outcome indicatoren en de score op voorzieningen Jeugdwet. Dit is onderzocht door de dataset te splitsen in gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners en gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners. Het gemiddelde is berekend uit het bestand zonder outliers en is 47.909 inwoners. Er zijn regressie analyses uitgevoerd naar de samenhang in beide datasets voor het jaartal 2018. Deze uitkomsten zijn vergeleken met de uitkomsten van variant 2. In tabel 23 de uitkomsten van de analyses.

Tabel 23 Uitkomsten regressie analyses invloed inwoneraantal op samenhang outcome en voorzieningen Jeugdwet

	<M	>M
Armoede	0,197*	0,182
Schoolverlaters	0,630**	0,960*
Werkloosheid	-0,050	-0,532
Eenzaamheid	0,173***	0,014
Zelfstandig wonende 75+ers	-0,003	0,005
Constante	3,991	4,406
R ² a	0,312***	0,114***
N	254	86

Noot: * $p < 0,10$ ** $p < 0,05$ *** $p < 0,01$

<M: Samenhang score outcome indicatoren en voorzieningen Jeugdwet, lager dan gemiddeld aantal inwoners.

>M: Samenhang score outcome indicatoren en voorzieningen Jeugdwet, hoger dan gemiddeld aantal inwoners.

- Het aantal inwoners heeft invloed op de samenhang tussen outcome en voorzieningen Jeugdwet, welke zich uit in de mate van de verklaarde variantie, het aantal significante voorspellers en de hoogte van de voorspelde toename.
- De verklaarde variantie is hoger in gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners (31,2%) dan in gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners (11,4%).
- In gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners zijn significante voorspellers van het aantal voorzieningen Jeugdwet schoolverlaters ($\beta = 0,630$), armoede ($\beta = 0,197$) en eenzaamheid ($\beta = 0,173$).
- In gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners is er sprake van samenhang tussen voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters ($\beta = 0,960$).

Deze uitkomsten zijn vergeleken met variant 3, waarin de samenhang tussen outcome en voorzieningen Jeugdwet is getoetst met de data van alle gemeenten. In variant 3 is er net zoals bij gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners samenhang met schoolverlaters ($\beta = 0,639$) en eenzaamheid ($\beta = 0,158$). Armoede is alleen in gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners een significante voorspeller.

4.2.3.7 Invloed inkomen per huishouden op de samenhang tussen score outcome en voorzieningen Jeugdwet

Er is onderzocht wat de invloed van het inkomen per huishouden is op de samenhang tussen de outcome indicatoren en voorzieningen. Dit is onderzocht door regressie analyses uit te voeren met gesplitste databestanden welke bestaan uit gemeenten met een hoger dan gemiddeld inkomen per huishouden en gemeenten met een lager dan gemiddeld inkomen per huishouden voor het jaartal 2018. Het gemiddelde is berekend op het bestand zonder outliers en bedraagt € 42.265,-. Deze uitkomsten zullen later vergeleken worden met variant 3, waarbij de dataset met alle gemeenten is gebruikt. In tabel 22 de uitkomsten van de analyses.

Tabel 24 Uitkomsten regressie analyses invloed inkomen op samenhang outcome en voorzieningen Jeugdwet

	<M	>M
Armoede	0,077	0,162
Schoolverlaters	0,444	0,977***
Werkloosheid	-0,064	-0,789
Eenzaamheid	0,118***	0,179***
Zelfstandig wonende 75+ers	-0,002	-0,001
Constante	5,994	3,825
R ² a	0,141***	0,167***
N	186	154

Noot: * $p < 0,10$ ** $p < 0,05$ *** $p < 0,01$

<M: Samenhang score outcome indicatoren en voorzieningen Jeugdwet, lager dan gemiddeld inkomen per huishouden

>M: Samenhang score outcome indicatoren en voorzieningen Jeugdwet, hoger dan gemiddeld inkomen per huishouden

- Het inkomen per huishouden heeft invloed op de samenhang tussen outcome en voorzieningen Jeugdwet welke zich uit in de mate van verklaarde variantie, het aantal significante voorspellers en de hoogte van de voorspelde toename.
- De verklaarde variantie is hoger in gemeenten met een hoger dan gemiddeld inkomen per huishouden (16,7%) dan in gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners (14,1%).

- In gemeenten met een hoger dan gemiddeld inkomen per huishouden zijn er 2 significante voorspellers namelijk schoolverlaters ($\beta = 0,977$) en eenzaamheid ($\beta = 0,179$).
- In gemeenten met een lager dan gemiddeld inkomen per huishouden is er 1 significante voorspeller namelijk eenzaamheid ($\beta = 0,118$).

Deze uitkomsten zijn vergeleken met de uitkomsten van variant 3, waarbij de data van alle gemeenten is gebruikt voor de analyse. In variant 3 is er sprake van een samenhang tussen voorzieningen Jeugdwet en de indicatoren schoolverlaters ($\beta = 0,639$) en eenzaamheid ($\beta = 0,158$) een uitkomst die het dichtste ligt bij de uitkomst van gemeenten met een hoger dan gemiddeld inkomen per huishouden.

4.2.3.8 Samenhang ontwikkeling input sociaal domein en ontwikkeling voorzieningen Jeugdwet.

Er is onderzocht of er sprake is van samenhang tussen de ontwikkeling van input sociaal domein en de ontwikkeling van voorzieningen Jeugdwet in de periode tussen 2017 en 2018 met regressie analyses. De ontwikkeling is berekend door de waarde van 2017 af te trekken van de waarde in 2018. In tabel 25 de uitkomsten van de analyses.

Tabel 25 Uitkomsten regressie analyses verklaring ontwikkeling voorzieningen Jeugdwet door ontwikkeling input sociaal domein, context en outcome

	R1
Ontwikkeling input sociaal domein 2017-2018	-0,001
Constante	1,829***
R ²	0,001
N	335

Noot: * $p < 0,10$ ** $p < 0,05$ *** $p < 0,01$

R1: Samenhang ontwikkeling voorzieningen Jeugdwet en ontwikkeling input sociaal domein

Er is geen sprake van een significante samenhang tussen de ontwikkeling van de input sociaal domein en de ontwikkeling van de voorzieningen Jeugdwet.

4.2.3.9 Samenhang ontwikkeling outcome indicatoren en ontwikkeling voorzieningen Jeugdwet.

Er is onderzocht of er sprake is van samenhang tussen de ontwikkeling van de outcome indicatoren sociaal domein, over de maximale periode, en de ontwikkeling van voorzieningen Jeugdwet in de periode tussen 2017 en 2018 met regressie analyses. De ontwikkeling is berekend door de waarde van met minst recente jaartal af te trekken van de waarde in 2018. Voor eenzaamheid is voor één jaar data beschikbaar waardoor deze indicator niet is opgenomen in deze variant. In tabel 26 de uitkomsten van de analyses.

Tabel 26 Uitkomsten regressie analyses verklaring ontwikkeling voorzieningen Jeugdwet door ontwikkeling input sociaal domein, context en outcome

	R1
Armoede	0,086
Schoolverlaters	0,085
Werkloosheid	-0,085
Zelfstandig wonende 75+ers	-0,001
Constante	2,268
R ² a	-0,009
N	339

Noot: * $p < 0,10$ ** $p < 0,05$ *** $p < 0,01$

R1: Samenhang ontwikkeling outcome indicatoren en ontwikkeling voorzieningen Jeugdwet

Er is geen significante samenhang tussen de ontwikkeling van de outcome indicatoren en de ontwikkeling van voorzieningen Jeugdwet.

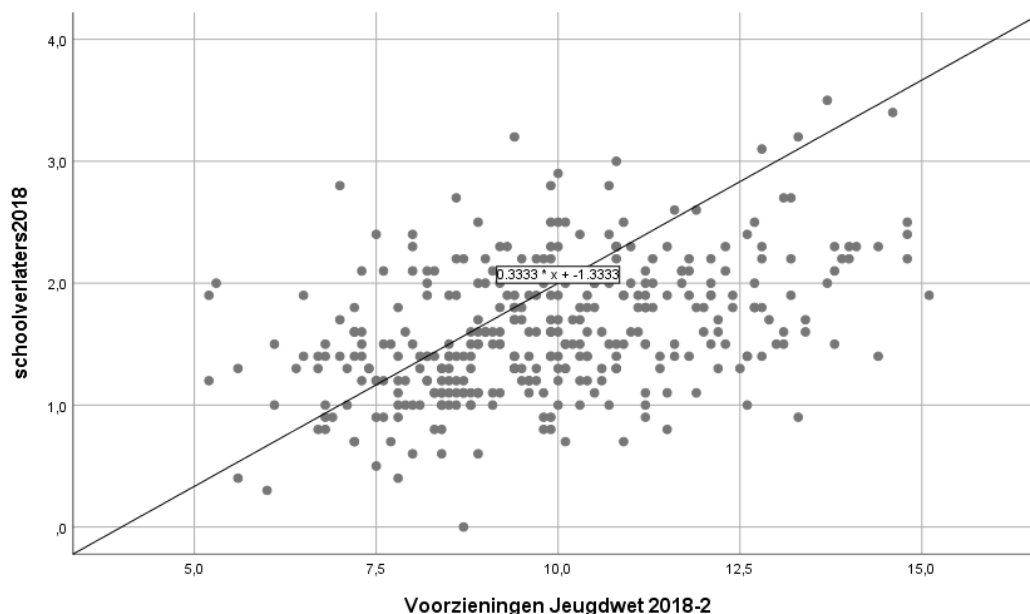
4.2.4 Samenhang voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters

Schoolverlaters kan op basis van het CITOO model worden verklaard door context en output. Er zijn 9 varianten getoetst met regressie analyses namelijk:

1. De samenhang tussen de score voorzieningen Jeugdwet en de score schoolverlaters.
2. De samenhang tussen de score op de outputindicatoren sociaal domein en de score op schoolverlaters.
3. De samenhang tussen de score op de context indicatoren en de score op schoolverlaters.
4. De invloed van het inkomen per huishouden op de samenhang tussen de score op de outputindicatoren sociaal domein en de score schoolverlaters, invloed inkomen per huishouden.
5. De invloed van het inwoneraantal op de samenhang tussen de score op de outputindicatoren sociaal domein en de score op schoolverlaters.
6. De invloed van het inkomen per huishouden op de samenhang tussen de score op de contextindicatoren en de score op schoolverlaters.
7. De invloed van het inwoneraantal op de samenhang tussen de score op de contextindicatoren en de score op schoolverlaters.
8. De samenhang tussen de ontwikkeling voorzieningen Jeugdwet en de ontwikkeling van schoolverlaters.
9. De samenhang tussen de ontwikkeling van de outputindicatoren sociaal domein en de ontwikkeling van schoolverlaters.

Met de uitkomsten van de regressie analyses op deze varianten wordt de samenhang tussen context, input, output en outcome per jaar onderzocht en voor de ontwikkeling in de periode tussen 2014 en 2018. Daarmee ontstaat inzicht in de samenhang tussen context, input, output en outcome. De samenhang tussen voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters is weergegeven in figuur 30 met een scatterplot. Deze scatterplot maakt zichtbaar dat er een stijgend lineair verband is tussen voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters.

Figuur 29 Scatterplot samenhang voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters

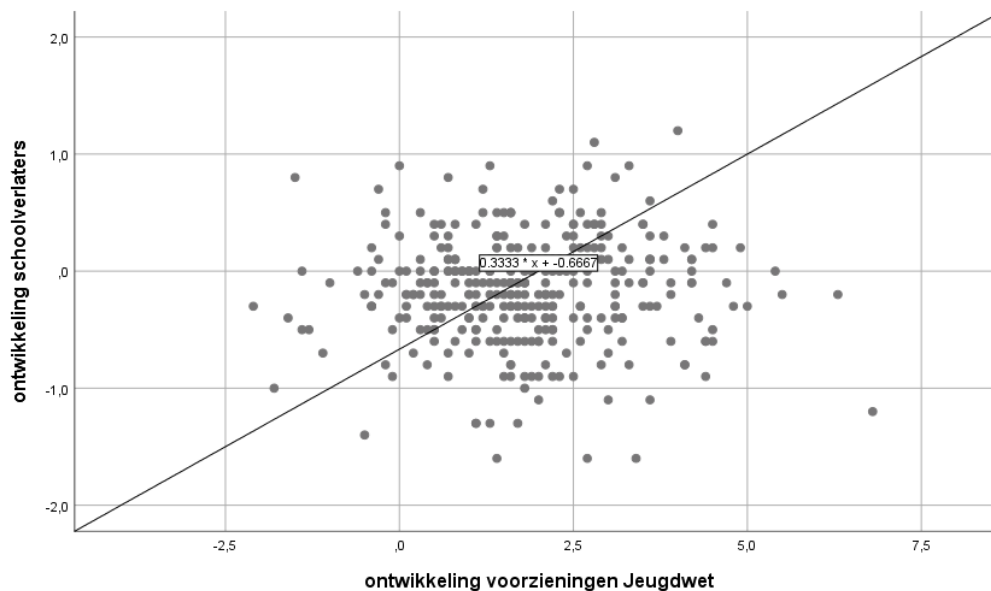

Wat opvalt aan deze scatterplot is:

- Dat er een lineair verband is tussen voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters.
- Dat er een positieve correlatie is tussen het aantal voorzieningen Jeugdwet en het aantal schoolverlaters, oftewel een toename van het aantal voorzieningen Jeugdwet hangt samen met een toename van het percentage schoolverlaters.

De scores op deze indicatoren hebben zich ontwikkeld over de jaren zoals is weergegeven in de beschrijvende analyse in paragraaf 4.2.1. De samenhang van de ontwikkeling tussen voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters is weergegeven in de scatterplot in figuur 31.

Figuur 30 Scatterplot samenhang ontwikkeling voorzieningen Jeugdwet en ontwikkeling schoolverlaters

Wat opvalt aan deze scatterplot is:

- Dat er sprake is van een lineair verband tussen de ontwikkeling van voorzieningen Jeugdwet en ontwikkeling schoolverlaters.
- Dat er een positieve correlatie is tussen de ontwikkeling van de voorzieningen Jeugdwet en de ontwikkeling van schoolverlaters, oftewel een groei van het aantal voorzieningen hangt samen met een groei van het aantal schoolverlaters.

De negen varianten waarin de samenhang wordt onderzocht tussen context, output van het sociale domein worden hieronder achtereenvolgend behandeld door in een tabel de resultaten van de regressie analyses te presenteren en deze uitkomsten vervolgens te interpreteren. De resultaten van de analyses op indicatorniveau uit paragraaf 4.2.4 worden in paragraaf 4.2.5 samengevat naar de samenhang tussen variabelen waarmee antwoord kan worden gegeven op sub onderzoeksvraag 3 “*In welke mate hangt het verschil in context, input, en output samen met verschillen in outcome tussen gemeenten?*”. In het volgende hoofdstuk worden de resultaten gebruikt voor het formuleren van conclusies op de geformuleerde onderzoeksvragen en hypothesen.

4.2.4.1 Samenhang score voorzieningen Jeugdwet en score schoolverlaters.

Er is onderzocht of er sprake is van samenhang tussen de voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters voor de jaartallen 2015, 2016, 2017 en 2018 met behulp van regressie analyses.

Dit is een samenhang die verwacht wordt op basis van het CITOO Model. Daarbij is per kalenderjaar getoetst wat de samenhang is tussen voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters. In tabel 27 de uitkomsten van de analyses.

Tabel 27 Uitkomsten regressie analyse samenhang voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters

	2018	2017	2016	2015
Voorzieningen Jeugdwet	0,117***	0,098***	0,119***	0,117***
Constante	0,461***	0,624***	0,321***	0,398***
R ²	0,184***	0,128***	0,173***	0,159***
N	341	341	341	341

Noot: * $p < 0,10$ ** $p < 0,05$ *** $p < 0,01$

R1: Samenhang voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters 2018

R2: Samenhang voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters 2017

R3: Samenhang voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters 2016

R4: Samenhang voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters 2015

- Er is sprake van een significante samenhang tussen voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters in de periode tussen 2015 en 2018.
- De verklaarde variantie heeft zich ontwikkeld van 15,9% in 2015 naar 18,4% in 2018.
- De voorspelde toename is gelijk gebleven in 2015 en 2018, met als afwijkend jaartal 2017, waarbij de voorspelde toename lager was ($\beta = 0,098$).
- De constante is toegenomen van $\alpha = 0,398$ in 2015 naar $\alpha = 0,461$ in 2018.

4.2.4.2 Samenhang score output en score schoolverlaters.

Er is onderzocht of er sprake is van samenhang tussen de score op de outputindicatoren en de score op schoolverlaters met regressie analyses in de periode tussen 2015 en 2018, een samenhang die verwacht wordt op basis van het CITOO Model. Daarbij is per kalenderjaar getoetst wat de samenhang is tussen output sociaal domein en schoolverlaters. Deze uitkomsten zullen later vergeleken worden met de andere analyses waarbij er onafhankelijke variabelen zijn toegevoegd zoals de andere outputindicatoren en contextindicatoren. In tabel 28 de uitkomsten van de analyses.

Tabel 28 Uitkomsten regressie analyses samenhang score outputindicatoren en schoolverlaters

	2018	2017	2016	2015
Voorzieningen Jeugdwet	0,060***	0,040***	0,026*	0,051***
Voorzieningen Wmo	-0,001	0,002	0,001	0,001
Voorzieningen Participatiewet	0,196***	0,158***	0,190***	0,194***
Constante	0,239	0,329**	0,538***	0,371***
R ² a	0,568***	0,471***	0,466***	0,490***
N	185	262	294	293

Noot: * $p < 0,10$ ** $p < 0,05$ *** $p < 0,01$

R1: Samenhang score outputindicatoren en score Schoolverlaters 2018

R1: Samenhang score outputindicatoren en score Schoolverlaters 2017

R1: Samenhang score outputindicatoren en score Schoolverlaters 2016

R1: Samenhang score outputindicatoren en score Schoolverlaters 2015

- Er is sprake van een significante samenhang tussen output en schoolverlaters, welke bestaat uit de samenhang met de voorzieningen Participatiewet en de voorzieningen Jeugdwet.
- De verklaarde variantie van schoolverlaters door output is toegenomen van 49% in 2015 naar 56,8% in 2018.
- De voorspelde toename door voorzieningen Participatiewet is $\beta = 0,196$ in 2018.
- De voorspelde toename door voorzieningen Jeugdwet is toegenomen van $\beta = 0,051$ in 2015 naar $\beta = 0,060$ in 2018.
- De constante is significant in de jaartallen 2015, 2016 en 2017 en is gedaald van $\alpha = 0,371$ naar $\alpha = 0,329$.
- Er is geen significante samenhang tussen voorzieningen Wmo en schoolverlaters.

De uitkomsten van variant 2 zijn vergeleken met de uitkomsten van variant 1, alleen voorzieningen Jeugdwet. In variant 1 is de voorspelde toename door voorzieningen Jeugdwet hoger ($\beta = 0,117$) dan in variant 2 ($\beta = 0,060$). De verklaarde variantie van variant 1, 18,4%, is lager dan in variant 2, alle outputindicatoren, 56%.

4.2.4.3 Samenhang score context en score schoolverlaters.

Er is onderzocht of er sprake is van samenhang tussen de contextindicatoren en schoolverlaters met regressie analyses in 2018. Daarbij is per kalenderjaar getoetst wat de samenhang is tussen context en schoolverlaters. Deze uitkomsten zullen later vergeleken worden met de andere analyses waarbij er onafhankelijke variabelen zijn toegevoegd zoals de andere outputindicatoren en contextindicatoren. In tabel 29 de uitkomsten van de analyses.

Tabel 29 Uitkomsten regressie analyse samenhang context en schoolverlaters

	2018
Aantal inwoners	1,239E-6***
Bevolkingsdichtheid	0,000***
Levensverwachting	-0,087***
Gezondheid	-0,006
Inkomen huishouden	-2,401E-5***
Constante	9,927***
R ² a	0,446***
N	339

Noot: * $p < 0,10$ ** $p < 0,05$ *** $p < 0,01$

Samenhang score contextindicatoren en score schoolverlaters

- Er is sprake van een significante samenhang tussen context en schoolverlaters, welke bestaat uit de samenhang met levensverwachting, het aantal inwoners, het inkomen per huishouden en bevolkingsdichtheid.
- De verklaarde covariantie van schoolverlaters door context is 44,6%.
- De voorspelde afname door levensverwachting is $\beta = -0,087$.
- De voorspelde afname door het inkomen huishouden is $\beta = -2,401E-5$.
- De voorspelde toename door het aantal inwoners is $\beta = 1,239E-6$.
- De voorspelde toename door bevolkingsdichtheid is $\beta = 0,000$.
- De constante is $\alpha = 9,927$.

Deze uitkomsten zijn vergeleken met de uitkomst van variant 3. De verklaarde variantie is hoger bij output, namelijk 56,8% ten opzichte van context 44,6%.

4.2.4.4. De invloed van het inkomen per huishouden op de samenhang tussen de score output en score schoolverlaters.

Er is onderzocht of het inkomen per huishouden invloed heeft op de samenhang tussen de voorzieningen Jeugdwet en de schoolverlaters met regressie analyses. De data is gesplitst in gemeenten met een hoger en lager dan gemiddeld inkomen per huishouden. Dit is berekend voor de data zonder outliers en bedraagt € 42.265,-. Deze uitkomsten zijn vergeleken met de uitkomsten van variant 2, waarbij de data van alle gemeenten is gebruikt. In tabel 30 de uitkomsten van de analyses.

Tabel 30 Uitkomsten regressie analyse invloed inkomen per huishouden op samenhang output en schoolverlaters

	<M	>M
Voorzieningen Jeugdwet	0,048**	0,045**
Voorzieningen Wmo	0,000	0,001
Voorzieningen Participatiewet	0,179***	0,045**
Constante	0,502**	0,247
R ²	0,396***	0,292***
N	166	127

Noot: * $p < 0,10$ ** $p < 0,05$ *** $p < 0,01$

<M: Schoolverlaters en voorzieningen Jeugdwet 2018 inkomen lager dan gemiddeld

>M: Schoolverlaters en voorzieningen Jeugdwet 2018 inkomen hoger dan gemiddeld

- De hoogte van het inkomen per huishouden heeft invloed op de samenhang tussen output en schoolverlaters, welke zich uit in de mate van verklaarde variantie en de hoogte van de voorspelde toename.
- De verklaarde variantie is hoger in gemeenten met een lager dan gemiddeld inkomen, 39%, dan in gemeenten met een hoger dan gemiddeld inkomen, 29,2%.
- Voorzieningen Participatiewet voorspelt een hogere toename in gemeenten met een lager dan gemiddeld inkomen ($\beta = 0,179$) dan in gemeenten met een hoger inkomen per huishouden ($\beta = 0,045$).
- Voorzieningen Jeugdwet voorspelt een hogere toename in gemeenten met een lager dan gemiddeld inkomen ($\beta = 0,048$) dan in gemeenten met een hoger dan gemiddeld inkomen ($\beta = 0,045$).
- De constante is alleen significant in gemeenten met een lager dan gemiddeld inkomen en is voor die gemeenten $\alpha = 0,502$.

Deze uitkomsten zijn vergeleken met de uitkomsten van variant 2, waarbij de data van alle gemeenten is getoetst. De verklaarde variantie is hoger bij de dataset met alle gemeenten (56,8%). Ook is de voorspelde toename door voorzieningen Jeugdwet hoger bij alle gemeenten ($\beta = 0,060$). De voorspelde toename door voorzieningen participatiewet ($\beta = 0,196$) is ook hoger dan bij de gesplitste analyse.

4.2.4.5 Invloed inwoneraantal op de samenhang score output en score schoolverlaters

Er is onderzocht of er sprake is van samenhang tussen de voorzieningen Jeugdwet en de schoolverlaters met regressie analyses, waarbij is onderzocht of het aantal inwoners invloed heeft door de data splitsen in een hoger en lager dan gemiddeld aantal inwoners. Dit is berekend voor de data zonder outliers en is 47.909. Deze uitkomsten zijn vergeleken met de uitkomsten in variant 2. In tabel 31 de uitkomsten van de analyses.

Tabel 31 Invloed inwoneraantal op samenhang tussen output en schoolverlaters

	<M	>M
Voorzieningen Jeugdwet	0,054***	0,057**
Voorzieningen Wmo	0,001	0,003
Voorzieningen Participatiewet	0,150***	0,184***
Constante	0,446***	0,322
R ² a	0,286***	0,554***
N	215	78

Noot: * $p < 0,10$ ** $p < 0,05$ *** $p < 0,01$

<M: Schoolverlaters en voorzieningen Jeugdwet 2018 inwoneraantal lager dan gemiddeld

>M: Schoolverlaters en voorzieningen Jeugdwet 2018 inwoneraantal hoger dan gemiddeld

- Het aantal inwoners heeft invloed op de samenhang tussen output en schoolverlaters welke zich uit in de mate van verklaarde variantie en de hoogte van de voorspelde toename.
- De verklaarde variantie is hoger in gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners (55,4%) dan in gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners (28,6%).
- De voorspelde toename middels voorzieningen participatiewet is lager in gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners ($\beta = 0,150$) dan in gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners ($\beta = 0,184$).
- De voorspelde toename van schoolverlaters door voorzieningen Jeugdwet is lager in gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners ($\beta = 0,054$) dan in gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners ($\beta = 0,057$).

Deze uitkomsten zijn vergeleken met de uitkomsten van variant 2, waarbij de data van alle gemeenten is getoetst. De verklaarde variantie van variant 2 is 56,8%, waarbij dezelfde 2 indicatoren significante voorspellers zijn.

4.2.4.6 Invloed inkomen per huishouden op de samenhang tussen score context en score schoolverlaters

Er is onderzocht of er sprake is van samenhang tussen context en de schoolverlaters met regressie analyses, waarbij is onderzocht of het inkomen per huishouden invloed heeft door de data splitsen in een hoger en lager dan gemiddeld inkomen per huishouden. Dit is berekend voor de data zonder outliers en bedraagt € 42.265,-. Deze uitkomsten zijn vergeleken met de andere analyses. In tabel 32 de uitkomsten van de analyses.

Tabel 32 Uitkomsten regressie analyses invloed inkomen op samenhang context en schoolverlaters

	<M	>M
Aantal inwoners	1,044E-6***	2,636E-6**
Bevolkingsdichtheid	0,000	0,000***
Gezondheid	0,000	-0,008
Inkomen per huishouden	-5,636E-5***	1,203E-7
Levensverwachting	-0,082*	-0,036
Constante	10,502***	4,591**
R ² a	0,414***	0,162***
N	186	153

Noot: * $p < 0,10$ ** $p < 0,05$ *** $p < 0,01$

<M Schoolverlaters en voorzieningen Jeugdwet 2018 inwoneraantal lager dan gemiddeld

>M: Schoolverlaters en voorzieningen Jeugdwet 2018 inwoneraantal hoger dan gemiddeld

- De hoogte van het inkomen per huishouden heeft invloed op de samenhang tussen context en schoolverlaters welke zich uit in de mate van verklaarde variantie, het aantal significante voorspellers en de hoogte van de voorspelde toename, afname en constante.
- De verklaarde variantie is hoger in gemeenten met een lager dan gemiddeld inkomen per huishouden (41,4%) dan in gemeenten met een hoger dan gemiddeld inkomen per huishouden (16,2%).
- In gemeenten met een lager dan gemiddeld inkomen per huishouden is er sprake van 3 significante voorspellers namelijk levensverwachting ($\beta = -0,082$), inkomen per huishouden ($\beta = -5,636E-5$) en het aantal inwoners ($\beta = 1,044E-6$).
- In gemeenten met een hoger dan gemiddeld inkomen per huishouden zijn er 2 significante voorspellers namelijk het aantal inwoners ($\beta = 2,636E-6$) en bevolkingsdichtheid ($\beta = 0,000$).
- De constante is hoger in gemeenten met een lager dan gemiddeld inkomen ($\alpha = 10,502$) dan in gemeenten met een hoger dan gemiddeld inkomen ($\alpha = 4,591$).
- Er is geen significante samenhang gevonden tussen gezondheid en schoolverlaters in de verschillende varianten.

De uitkomsten van deze variant zijn vergeleken met variant 3, waarbij de data van alle gemeenten is getoetst. De significante voorspellers in variant 3 zijn levensverwachting, het inkomen per huishouden, het aantal inwoners en de bevolkingsdichtheid, gelijk aan de voorspellers in gemeenten met een lager dan gemiddeld inkomen.

4.2.4.7 Invloed inwoneraantal op de samenhang tussen score context en score schoolverlaters

Er is onderzocht of er sprake is van samenhang tussen context en de schoolverlaters met regressie analyses, waarbij is onderzocht of het aantal inwoners invloed heeft door de data splitsen in een hoger en lager dan gemiddeld aantal inwoners. Dit is berekend voor de data zonder outliers en is 47.909. Deze uitkomsten zijn vergeleken worden met de andere analyses. In tabel 33 de uitkomsten van de analyses.

Tabel 33 uitkomsten regressie analyses invloed inwoneraantal op samenhang context en schoolverlaters

	<M	>M
Aantal inwoners	6,116E-6**	5,258E-7
Bevolkingsdichtheid	0,000***	0,000
Gezondheid	-0,009	-0,016
Inkomen per huishouden	-1,251E-5**	-4,114E-5***
Levensverwachting	-0,075***	-0,121
Constante	8,351***	14,157**
R ² a	0,273***	0,603***
N	253	86

Noot: * $p < 0,10$ ** $p < 0,05$ *** $p < 0,01$

R1: Schoolverlaters en voorzieningen Jeugdwet 2018 inwoneraantal > M

R2: Schoolverlaters en voorzieningen Jeugdwet 2018 inwoneraantal < M

- Het aantal inwoners heeft invloed op de samenhang tussen de score op de contextindicatoren en schoolverlaters, wat zich uit in de mate van verklaarde variantie, het aantal significante voorspellers, de hoogte van de voorspelde toename, afname en constante.
- De verklaarde variantie van context is hoger in gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners (60,3%) dan in gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners (27,3%).
- Gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners hebben 4 significante voorspellers van schoolverlaters, namelijk levensverwachting ($\beta = -0,075$), inkomen per huishouden ($\beta = -1,251E-5$), het aantal inwoners ($\beta = 6,116E-6$) en bevolkingsdichtheid ($\beta = 0,000$).
- Gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners hebben 1 significante voorspeller van schoolverlaters namelijk het inkomen per huishouden ($\beta = -4,114E-5$).
- De constante is hoger in gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners ($\alpha = 14,157$) dan in gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners ($\alpha = 8,351$).

De uitkomsten van deze variant zijn vergeleken met variant 3 waarbij de data van alle gemeenten is getoetst. De uitkomst van variant 3 is dat er sprake is van 4 significante voorspellers, namelijk levensverwachting ($\beta = -0,087$), inkomen huishouden ($\beta = -2,401E-5$), aantal inwoners ($\beta = 1,239E-6$) en bevolkingsdichtheid ($\beta = 0,000$), een uitkomst die lijkt op die van de gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners.

4.2.4.8 Samenhang ontwikkeling voorzieningen Jeugdwet en ontwikkeling schoolverlaters.

Er is onderzocht of er sprake is van samenhang de ontwikkeling van de voorzieningen Jeugdwet en de ontwikkeling van schoolverlaters met regressie analyses. In tabel 34 de uitkomsten van de analyses naar de samenhang tussen ontwikkeling voorzieningen Jeugdwet en ontwikkeling van schoolverlaters weergegeven.

Tabel 34 Uitkomsten regressie analyse samenhang ontwikkeling voorzieningen jeugdwet en ontwikkeling schoolverlaters

	R1
Ontwikkeling Voorzieningen Jeugdwet	0,009
Constante	-0,177***
R ²	0,001
N	341

Noot: * $p < 0,10$ ** $p < 0,05$ *** $p < 0,01$

R1: Samenhang ontwikkeling voorzieningen Jeugdwet en ontwikkeling schoolverlaters

Er is geen sprake van een significante samenhang tussen ontwikkeling voorzieningen Jeugdwet en ontwikkeling schoolverlaters.

4.2.4.9 Samenhang ontwikkeling output sociaal domein en ontwikkeling schoolverlaters.

Er is onderzocht of er sprake is van samenhang tussen de ontwikkeling van de output sociaal domein en de ontwikkeling van schoolverlaters met regressie analyses. In tabel 35 zijn de uitkomsten van de analyses weergegeven.

Tabel 35 Uitkomsten regressie analyses samenhang ontwikkeling output en ontwikkeling schoolverlaters

	R1
Voorzieningen Jeugdwet	0,008
Voorzieningen Wmo	0,001
Voorzieningen Participatiewet	-0,043
Constante	-0,194***
R ²	-0,004
N	315

Noot: * $p < 0,10$ ** $p < 0,05$ *** $p < 0,01$

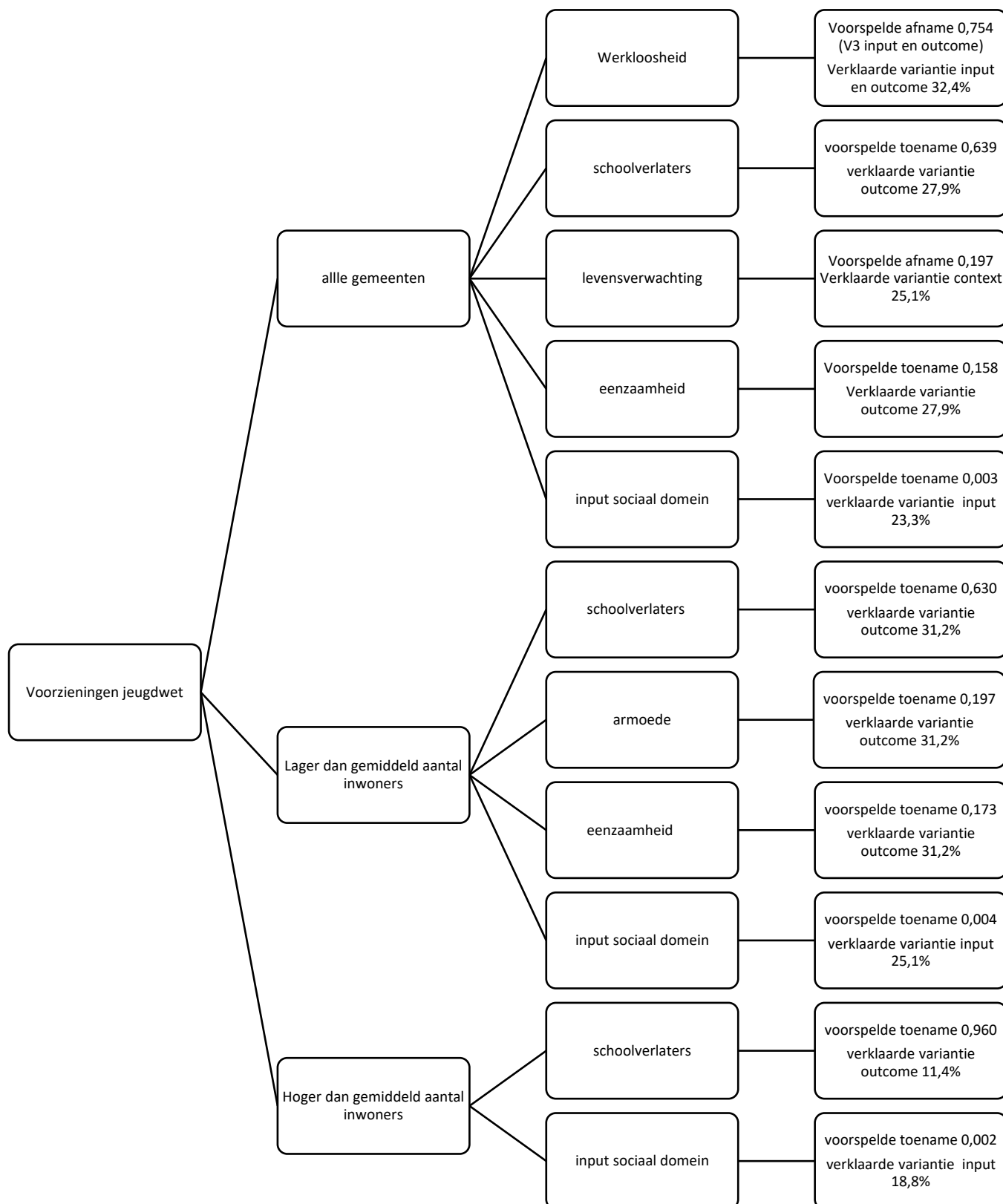
R1: Samenhang ontwikkeling outputindicatoren en ontwikkeling schoolverlaters.

Er is geen sprake van een significante samenhang tussen de ontwikkeling van de outputindicatoren sociaal domein en de ontwikkeling van schoolverlaters.

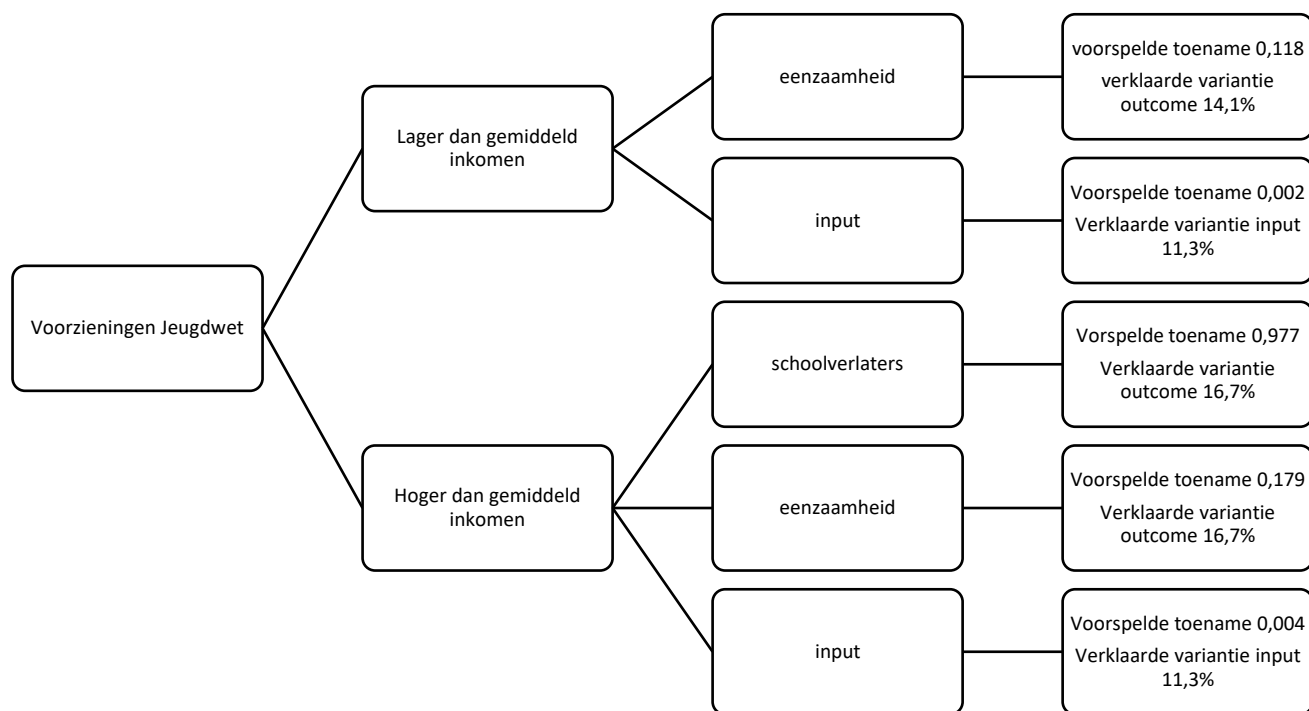
4.2.5 Samenvatting samenhang sociaal domein

In de vorige paragraaf zijn de resultaten gepresenteerd van de uitgevoerde regressie analyses naar de samenhang tussen de input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet, en de samenhang tussen voorzieningen Jeugdwet en schoolverlaters. Deze resultaten zijn samengevat in 4 schema's waarin een onderscheid is gemaakt tussen de samenhang voor alle gemeenten, gemeenten een lager en hoger dan gemiddeld aantal inwoners, en gemeenten met een lager en hoger dan gemiddeld inkomen per huishouden. Deze samenvatting is weergegeven in figuur 32, 33, 34 en 35. In deze samenvatting zijn alleen de indicatoren opgenomen waarbij er een significante samenhang is geconstateerd, waarbij de data in het meest recente jaartal is gebruikt.

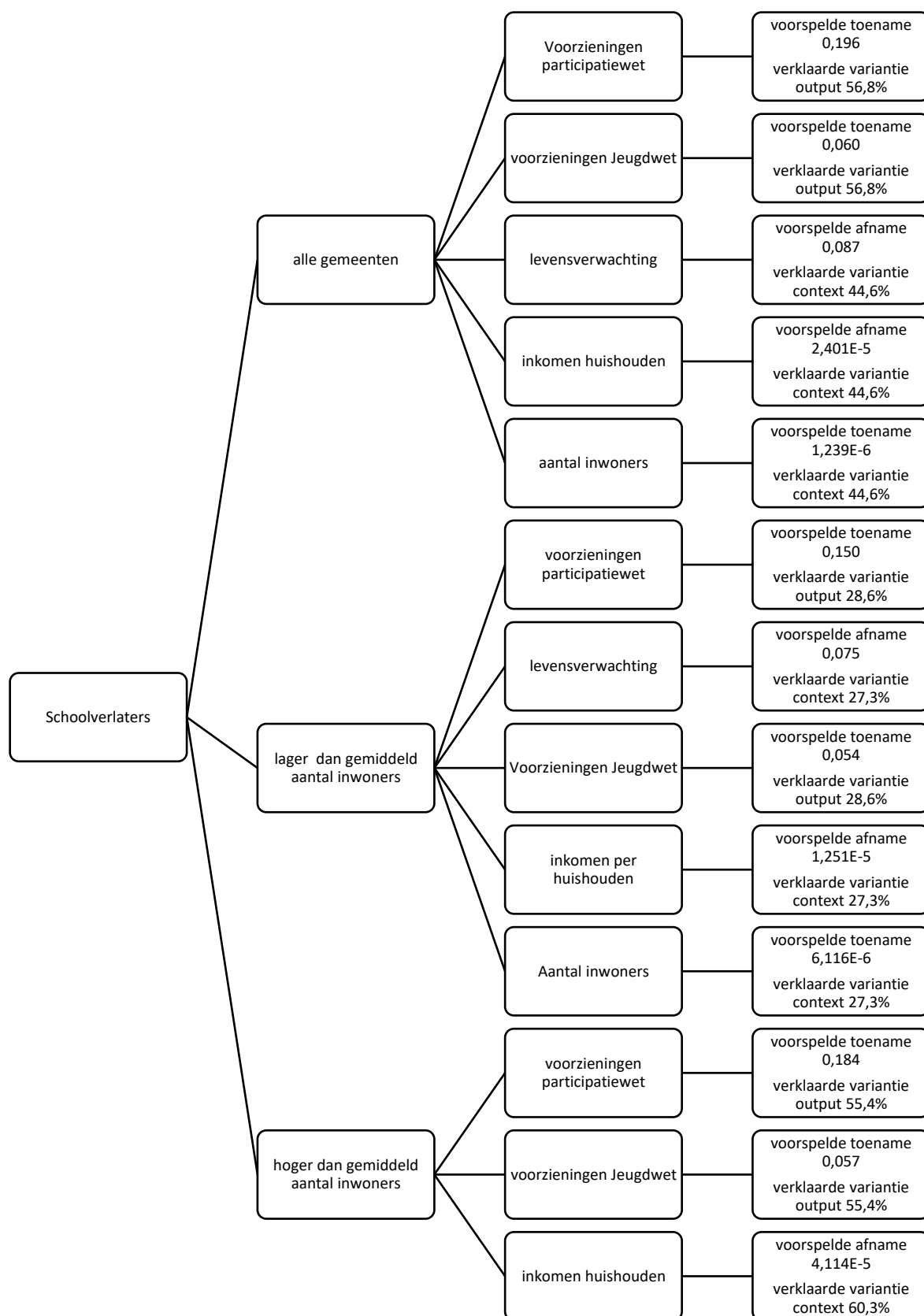
Figuur 31 Samenvatting significante samenhang voorzieningen Jeugdwet, gesplitst op inwoneraantal: alle inwoneraantallen, lager dan gemiddeld en hoger dan gemiddeld.

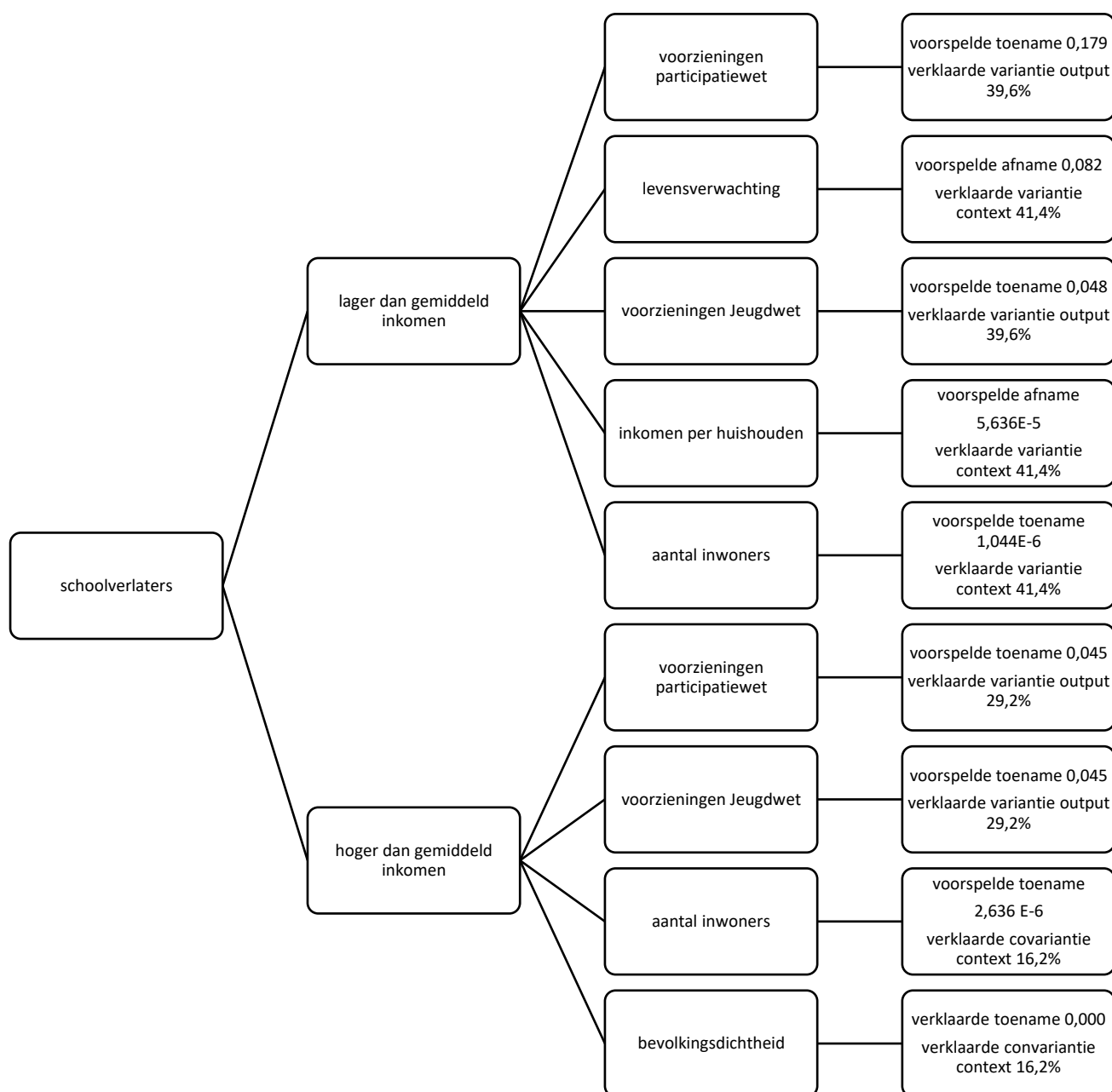
Figuur 32 Samenvatting significante samenhang voorzieningen Jeugdwet, gesplitst op inkomen huishouden: lager dan gemiddeld en hoger dan gemiddeld.

Figuur 33 Samenvatting significante samenhang schoolverlaters, gesplitst op aantal inwoners: alle inwoners, lager dan gemiddeld en hoger dan gemiddeld.

Figuur 34 Samenvatting significante samenhang schoolverlaters, gesplitst op inkomen huishouden: alle inwoners, lager dan gemiddeld en hoger dan gemiddeld.

5. Conclusie en discussie

In deze thesis is onderzocht in welke mate verschillen in de outcome van Nederlandse gemeenten, op het gebied van de energietransitie en de transitie in het sociale domein samen hangen met verschillen in de context, input, throughput en output van gemeenten. Hiervoor is kwalitatief en kwantitatief onderzoek uitgevoerd naar de prestaties van publieke organisaties in het algemeen en specifiek naar de prestaties van Nederlandse gemeenten. In deze conclusie worden de onderzoeksvraag en sub vragen beantwoord en wordt ingegaan op de opgestelde hypothesen door gebruik te maken van de resultaten zoals gepresenteerd in hoofdstuk 4. Als afsluiting van het hoofdstuk is de discussie opgenomen waarin wordt ingegaan op de interpretatie van de resultaten en conclusies en beperkingen van het onderzoek.

5.1 Antwoord onderzoeksvraag

De onderzoeksvraag zoals geformuleerd in de inleiding is:

Onderzoeksvraag:

In welke mate hangen verschillen in de outcome van Nederlandse gemeenten, op het gebied van de energietransitie en de transitie sociaal domein, samen met verschillen in de context, input, throughput en output van gemeenten?

Sub onderzoeksvragen:

1. Op welke wijze wordt de context, input, throughput, output en outcome van gemeenten op het gebied van de transitie in het sociale domein en de energietransitie gedefinieerd en inzichtelijk gemaakt?
2. Wat is de context, input, output en outcome van gemeenten op het gebied van de transitie in het sociale domein en de energietransitie?
3. In welke mate hangt het verschil in context, input, en output samen met verschillen in outcome tussen gemeenten?
4. Welke verschillen zijn er waar te nemen in het antwoord op vragen (2) en (3) tussen de gebieden van energietransitie en transitie in het sociale domein?

5.1.1 Antwoord sub vraag 1

Het antwoord op de vraag “*Op welke wijze wordt de context, input, throughput, output en outcome van gemeenten op het gebied van de transitie in het sociale domein en de energietransitie gedefinieerd en inzichtelijk gemaakt?*” is uitgebreid beschreven in hoofdstuk 2, het theoretische kader. In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn prestatie indicatoren vastgelegd voor gemeenten op verschillende beleidsterreinen. Daarnaast zijn er diverse monitoren zoals de klimaatmonitor en de monitor Sociaal domein waarin aanvullende indicatoren zijn opgenomen. De indicatoren zijn niet gelabeld als context, input, throughput, output en outcome, wel kunnen deze gerelateerd worden aan de conceptualisatie zoals gebruikt in dit onderzoek. De data van alle gemeenten is openbaar toegankelijk via www.waarstaatjegemeente.nl.

5.1.2 Antwoord Sub vraag 2

Het antwoord op de sub vraag “*Wat is de context, input, output en outcome van gemeenten op het gebied van de transitie in het sociale domein en de energietransitie?*” is uitgebreid beschreven in hoofdstuk 2, het theoretisch kader en hoofdstuk 4, de resultaten. In hoofdstuk 2 is de operationalisering van het concept weergegeven, welke in tabel 36 kort is samengevat.

Tabel 36 Samenvatting conceptualisatie

	Context	Input	Output	Outcome
Algemeen	Aantal inwoners Bevolkingsdichtheid Gezondheid Levensverwachting Inkomen per huishouden	Algemene financiële middelen	-	-
Energietransitie	-	Financiële middelen duurzaamheid	Energieverbruik Aantal duurzame aansluitingen Vermogen duurzame aansluitingen Wind op land Zonnepanelen	% duurzame energie duurzaamheidsbalans
Transitie sociaal domein	-	Financiële middelen sociaal domein	Voorzieningen Jeugdwet Voorzieningen Wmo Voorzieningen participatiewet	Armoede Schoolverlaters Werkloosheid Eenzaamheid Zelfstandig wonen

De score van gemeenten op de hierboven vermelde indicatoren is te vinden via www.waarstaatjegemeente.nl. In hoofdstuk 4 is ingegaan op de spreiding van de scores van Nederlandse gemeenten op de indicatoren wind op land, hernieuwbare energie, ontwikkeling wind op land, ontwikkeling hernieuwbare energie, financiële middelen sociaal domein, voorzieningen Jeugdwet, schoolverlaters, ontwikkeling financiële middelen sociaal domein, ontwikkeling voorzieningen Jeugdwet en ontwikkeling schoolverlaters. In bijlage 4 is de spreiding van de scores op alle indicatoren weergegeven.

5.1.3 Antwoord sub vraag 3

Het antwoord op de vraag “In welke mate hangt het verschil in context, input, en output samen met verschillen in outcome tussen gemeenten?” kan worden gegeven op basis van de resultaten zoals gepresenteerd in hoofdstuk 4, de resultaten. Er is een samenhang geconstateerd tussen context, input, output en outcome op het gebied van de energietransitie en het sociale domein op indicatoreniveau. Deze resultaten zijn samengevat in tabel 37.

Tabel 37 Samenvatting van de samenhang tussen context, input, output en outcome

Uitkomsten bivariate analyses betreffen correlaties; -=negatieve correlatie, + = positieve correlatie. Uitkomsten regressie analyses betreft verklaarde variantie percentage.

	Energietransitie	Energietransitie	Sociaal domein	Sociaal domein
	Bivariate analyse	Regressie analyse	Bivariate analyse	Regressie analyse
Context en input	Getoetst 10 waarvan 2 lage – 1 lage +	Niet getoetst	Getoetst 10 waarvan 1 sterke – 1 middelsterke – 3 lage – 3 lage +	Niet getoetst
Context en output	Getoetst 25 waarvan 1 middelsterke + 5 lage -	Niet getoetst	Getoetst 15 waarvan 2 middelsterke – 1 middelsterk + 6 lage – 1 lage +	Verklaarde variantie context en voorzieningen Jeugdwet is 25,1%.
Context en outcome	Getoetst 10 waarvan 2 middelsterke + 1 lage +	Verklaarde variantie is tussen 10,4% (alleen context) en 51,2% (context en wind op land).	Getoetst 25 waarvan 4 middelsterke – 2 middelsterke + 8 lage – 5 lage +	Verklaarde variantie context en schoolverlaters is 44,6%.
Input en output	Getoetst 10 waarvan 2 lage -	Niet getoetst	Getoetst 6 waarvan 1 zeer sterke + 1 middelsterke + 2 lage correlaties +	Verklaarde variantie input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet is 23,3%.
Output en outcome	Getoetst 10 waarvan 1 sterke + 1 lage +	Verklaarde variantie is tussen 21,9% (Wind op land) en 25,2% (alle output).	Getoetst 15 waarvan 2 zeer sterke + 2 middelsterke + 6 lage +	Verklaarde variantie output sociaal domein en schoolverlaters is 56,8%.
Outcome en output	Niet getoetst	Niet getoetst	Niet getoetst	Verklaarde variantie output en voorzieningen Jeugdwet is 27,9%.

De resultaten zoals gepresenteerd in hoofdstuk 4 en bovenstaande tabel geven inzicht in de samenhang op indicatoreniveau. Hieronder volgt de conclusie over de samenhang per transitie.

5.1.3.1 Conclusies energietransitie

Op basis van het model is de verwachting dat er sprake is van een samenhang tussen context en input, output en outcome. De resultaten van de bivariate analyses bevestigen gedeeltelijk deze verwachting. De resultaten van de regressie analyses, waarbij er getoetst is wat de samenhang is tussen output en outcome, bevestigen dit ook gedeeltelijk. De contextindicatoren inwoners en bevolkingsdichtheid hangen samen met hernieuwbare energie. Noot daarbij is dat context alleen samenhangt met de algemene input.

In dit onderzoek is de invloed van een hoger of lager dan gemiddeld aantal inwoners op de samenhang tussen output en outcome getoetst. Op basis van het resultaat zoals beschreven in hoofdstuk 4, kan worden geconcludeerd dat het inwoneraantal invloed heeft op de samenhang tussen output en outcome. Gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners hebben minder significante voorspellers, waarbij de verklaarde variantie van het model lager is. Ook is de voorspelde toename van hernieuwbare energie door wind op land hoger in gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners.

Op basis van het model is de verwachting dat er sprake is van een samenhang tussen input en output. De resultaten van de bivariate analyses bevestigen gedeeltelijk deze verwachting. Er zijn geen regressie analyses uitgevoerd naar de samenhang tussen input en output van de energietransitie.

Op basis van het model is de verwachting dat er sprake is van een samenhang tussen output en outcome. De resultaten van de bivariate analyses bevestigen gedeeltelijk deze verwachting. De resultaten van de regressie analyses welke zijn uitgevoerd naar de samenhang tussen wind op land en hernieuwbare energie bevestigen ook deze samenhang. Ook de regressie analyses naar de samenhang tussen alle outputindicatoren en hernieuwbare energie bevestigen een samenhang. Er kan dan ook geconcludeerd worden op basis van de resultaten dat er sprake is van een samenhang tussen output en outcome in de mate zoals weergegeven in hoofdstuk 4. Daarbij is onderscheid aan te brengen in de samenhang tussen gemeenten met een lager en hoger dan gemiddeld aantal inwoners. In gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners is er sprake van een samenhang tussen wind op land, het vermogen van aansluitingen en hernieuwbare energie. In gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners is er alleen samenhang tussen wind op land en hernieuwbare energie. De verklaarde variantie is sterker in gemeenten met een lager aantal inwoners, de voorspelde toename is hoger in gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners.

5.1.3.2 Conclusies sociaal domein

Op basis van het CITOO model is er de verwachting dat er een samenhang is tussen context en input, output en outcome. De resultaten van de bivariate analyses bevestigen deze verwachting. Ook de regressie analyses naar de samenhang tussen context en voorzieningen Jeugdwet en de regressie analyses naar de samenhang tussen context en schoolverlaters bevestigen deze verwachting. De resultaten van analyses waarbij de dataset is gesplitst in gemeenten met een hoger of lager dan gemiddeld aantal inwoners en de gemeenten met een hoger of lager dan gemiddeld inkomen per huishouden leiden tot de conclusie dat de contextindicatoren ook invloed hebben op de samenhang tussen variabelen.

Op basis van het CITOO Model is de verwachting dat er sprake is van een positieve samenhang tussen input en output. Deze verwachting is bevestigd met de uitkomsten van de diverse analyses. Er is een positieve correlatie geconstateerd tussen input en output in het sociale domein.

Op basis van het CITOO Model is de verwachting dat er sprake is van een samenhang in de maatschappelijk gewenste richting tussen output en outcome. Dat is niet bevestigd met dit onderzoek. Een toename van het aantal voorzieningen Jeugdwet heeft een positieve correlatie met de schoolverlaters, en ook het aantal voorzieningen participatiewet heeft een positieve correlatie met schoolverlaters. Dit houdt in dat een toename van voorzieningen een toename van de maatschappelijke problematiek voorspelt, een maatschappelijk ongewenste richting.

Op basis van het CITOO model is niet de verwachting dat er sprake is van een samenhang tussen outcome en output, dit is de tegenovergestelde richting van de samenhang in het model. Deze samenhang is wel bevestigd met de uitkomsten van de regressie analyses. Er is sprake van een positieve correlatie tussen de outcome en voorzieningen Jeugdwet, welke bestaat uit de indicatoren schoolverlaters, armoede en eenzaamheid. Dat wil zeggen dat de mate van ingezette voorzieningen gedeeltelijk verklaard kan worden door de mate van maatschappelijke problematiek welke zich uit op de score van schoolverlaters, armoede en eenzaamheid.

5.1.4 Antwoord sub vraag 4

Er zijn verschillen waar te nemen in het antwoord op vragen 2 en 3 tussen de gebieden van energietransitie en transitie in het sociale domein. In dit onderzoek zijn algemene contextindicatoren gebruikt die gelijk zijn voor beide transitiegebieden, waardoor er dus geen verschillen zijn in context. Zoals weergegeven in tabel 36, waarmee vraag 2 is beantwoord, zijn er wel verschillen tussen de input, output en outcome van de energietransitie en het sociale domein, waarbij deze vooral gerelateerd kunnen worden aan de inhoudelijke verschillen. Of er sprake is van verschillen in samenhang kan geconcludeerd worden door de resultaten van de bivariate analyses en de regressie analyses met elkaar te vergelijken, zoals is weergegeven in tabel 37.

Verskil samenhang input en output

Er is een verschil in samenhang tussen input en output tussen de energietransitie en de transitie in het sociale domein. Dit verschil bestaat uit de richting, het aantal en de sterkte van de correlaties tussen input en output zoals is weergegeven in tabel 37. Er zijn 2 lage negatieve correlaties gevonden tussen input en output op het gebied van de energietransitie ten opzichte van 1 sterke positieve correlatie, 1 positieve middelsterke correlatie en 2 positieve lage correlaties tussen input en output op het gebied van het sociale domein. De samenhang tussen input en output is positief op het gebied van het sociale domein, en negatief op het gebied van de energietransitie. Er is sprake van een sterkere samenhang tussen input en output op het gebied van het sociale domein doordat er sprake is van meer en sterkere correlaties.

Alleen op het gebied van het sociale domein zijn regressie analyses uitgevoerd naar de samenhang tussen input en output, waardoor deze resultaten niet vergeleken kunnen worden met de energietransitie.

Verskil samenhang output en outcome

Er is een verschil in samenhang tussen output en outcome tussen de energietransitie en de transitie in het sociale domein, waarbij de samenhang sterker is op het gebied van het sociale domein. Het resultaat van de regressie analyse is dat de samenhang tussen output en outcome op het gebied van de energietransitie 25,2% is (alle gemeenten, 2018). De samenhang tussen output en outcome op in het sociale domein is 56,8%. Deze sterkere samenhang is ook zichtbaar in tabel 37, waarin duidelijk wordt dat de samenhang bestaat uit meer en sterkere correlaties tussen output en outcome in het sociale domein in vergelijking met de energietransitie. Als laatste het meest opvallende verschil, de samenhang tussen output en outcome van het sociale domein is niet in gewenste richting, waarbij deze bij de energietransitie gedeeltelijk wel in de juiste richting is. Dat wil zeggen dat een toename van output bij de energietransitie wel leidt tot een toename van outcome in de maatschappelijk gewenste richting, en bij het sociale domein een toename van output leidt tot een toename van outcome, oftewel een toename van de problematiek. Daarmee lijkt het alsof de transitie in het sociale domein complexer is dan de energietransitie.

Voor beide transitiegebieden is onderzocht of het inwoneraantal invloed heeft op de samenhang tussen output en outcome, waardoor deze invloed met elkaar kan worden vergeleken.

Op het gebied van de energietransitie heeft het inwoneraantal invloed op de samenhang tussen output en outcome. De outcome, hernieuwbare energie, hangt in gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners samen met meer outputindicatoren, namelijk wind op land en vermogen installaties, ten opzichte van gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal

inwoners, waar outcome alleen samenhangt met wind op land. De voorspelde toename is lager in gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners. De verklaarde variantie in gemeenten met een lager aantal inwoners is 27,2% in vergelijking met gemeenten met een hoger aantal inwoners, 13,0%.

Op het gebied van het sociale domein heeft het inwoneraantal ook invloed op de samenhang tussen output en outcome. De outcome, schoolverlaters, hangt in gemeenten met een lager en hoger dan gemiddeld aantal inwoners samen met 2 outputindicatoren, namelijk voorzieningen Participatiewet en voorzieningen Wmo. De verklaarde variantie in gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners is 55,4% ten opzichte van gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners, 28,6%. De voorspelde toename is ook lager in gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners.

In gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners is de sterkte van de outputindicatoren sterker op het gebied van de energietransitie en het sociale domein. Wel zijn er verschillen in invloed van het inwoneraantal op de verklaarde variantie tussen output en outcome. Op het gebied van de energietransitie is de verklaarde variantie hoger in gemeenten met een lager dan gemiddeld aantal inwoners, op het gebied van het sociale domein is de de verklaarde variantie hoger in gemeenten met een hoger dan gemiddeld aantal inwoners.

Verschil samenhang context en input, output en outcome.

Er is een verschil in de samenhang tussen context en input, output en outcome tussen de energietransitie en de transitie in het sociale domein. Dit verschil bestaat uit de richting, het aantal en de sterkte van de correlaties tussen context en input, output en outcome zoals is weergegeven in tabel 35.

Er is dus sprake van verschillen in samenhang tussen prestatievariabelen tussen de transitie. Op het gebied van het sociale domein is er sprake van een samenhang tussen context en input in tegenstelling tot de resultaten van de energietransitie, waar deze samenhang niet is geconstateerd. Ook is er een verschil in samenhang tussen context en output, waarbij deze samenhang sterker is op het gebied van het sociale domein wat zich uit in meer en sterkere correlaties. Voor beide transitie geldt dat er sprake is van positieve en negatieve correlaties tussen context en output. De richting en het aantal correlaties zijn vergeleken in tabel 36.

Tabel 38 Vergelijking correlaties context en output

	Energietransitie output	Sociaal domein output
Aantal inwoners	1 x negatief	1 x Positief
Bevolkingsdichtheid	4 x negatief	1 x Positief
Inkomen per huishouden	1 x positief	3 x Negatief
Gezondheid	Geen	2 x Negatief
Levensverwachting	Geen	2 x Negatief

Het verschil tussen de samenhang tussen context en output op het gebied van de energietransitie en het sociale domein is dat de richting tegenovergesteld is aan elkaar is. Waar de energietransitie een negatieve correlatie heeft tussen context en output, is er een positieve correlatie tussen context en input bij het sociale domein. Gezondheid en levensverwachting zijn voor het sociale domein wel significante contextindicatoren, en voor de energietransitie niet. Een ander verschil in de samenhang tussen context en outcome is dat het sociale domein een sterkere samenhang heeft, welke zich uit in meer en sterkere correlaties.

5.2 Hypotheses

In deze paragraaf worden de conclusies beschreven op de drie hypotheses, waarbij per hypotheses wordt ingegaan op de energietransitie en het sociale domein.

5.2.1 Hypothese 1: Er is sprake van een positieve correlatie tussen input en output.

Deze hypothese is gedeeltelijk bevestigd en gedeeltelijk verworpen.

Op het gebied van de energietransitie is er sprake van een negatieve samenhang tussen input en output, welke bestaat uit de negatieve correlatie tussen financiële middelen duurzaamheid en elektriciteitsverbruik, en een negatieve correlatie tussen financiële middelen algemeen en elektriciteitsverbruik. Een toename van ingezette financiële middelen leidt tot een daling van het elektriciteitsverbruik van inwoners, een daling in de maatschappelijk gewenste richting.

Op het gebied van het sociale domein is er sprake van een positieve samenhang tussen input en output, welke is geconstateerd in de resultaten van de bivariate analyse, waarbij de correlaties tussen alle input en outputindicatoren zijn onderzocht. Ook is deze positieve samenhang geconstateerd in de resultaten van de regressie analyses die zijn uitgevoerd naar de samenhang tussen input sociaal domein en voorzieningen Jeugdwet.

De conclusie is dat de hypotheses, een positieve correlatie tussen input en output, is verworpen op het gebied van de energietransitie en is bevestigd op het gebied van het sociale domein.

5.2.2 Hypotheses 2: Er is sprake van een correlatie tussen output en outcome passend bij de maatschappelijk gewenste doelbereiking.

Deze hypothese is gedeeltelijk bevestigd en gedeeltelijk verworpen.

Op het gebied van de energietransitie is de samenhang tussen output en outcome niet bij alle significante correlaties in de maatschappelijk gewenste richting. De hypothese is bevestigd met de uitkomsten van de bivariate en regressie analyses, waaruit blijkt dat een toename van wind op land en een toename van het vermogen van duurzame aansluitingen leidt tot een toename van hernieuwbare energie. De hypothese kan worden verworpen door de uitkomst dat er sprake is van een negatieve correlatie tussen het aantal installaties en hernieuwbare energie.

Op het gebied van het sociale domein is de samenhang tussen output en outcome niet in de maatschappelijk gewenste richting. De hypothese kan dan ook verworpen worden op het gebied van het sociale domein. Alle significante correlaties tussen output en outcome zijn positief. Een toename van het aantal voorzieningen in het sociale domein hangt samen met een toename van de score op de outcome indicatoren schoolverlaters, armoede, eenzaamheid, werkloosheid. Dit is niet in de maatschappelijk gewenste richting.

De conclusie is dat er sprake is van een correlatie is tussen output en outcome op het gebied van de energietransitie en het sociale domein. De richting van de correlatie is voor de energietransitie gedeeltelijk in de maatschappelijk gewenste richting, en gedeeltelijk in de ongewenste richting. Op het gebied van het sociale domein is de richting van de correlatie in de maatschappelijk ongewenste richting, een toename van output leidt tot een toename van outcome, oftewel maatschappelijke problematiek.

Dit roept de vraag op er een samenhang is tussen outcome en output, een richting die niet verwacht wordt op basis van het opgestelde CITO Model. Dit is onderzocht met regressie analyses naar de samenhang tussen output en voorzieningen Jeugdwet. Het resultaat van deze

analyses is dat er sprake is van een significante samenhang tussen outcome en output, oftewel de score op de outcome indicatoren hangen samen met het aantal ingezette voorzieningen. De verklaarde variantie is 27,9%, waarbij schoolverlaters en eenzaamheid significante indicatoren zijn die het aantal voorzieningen Jeugdwet verklaren. Concreet wil dit zeggen dat er een toename van voorzieningen Jeugdwet verklaard kan worden door een toename van maatschappelijke problematiek op het gebied van schoolverlaters, eenzaamheid en armoede en daarmee er dus een grotere behoefte is aan voorzieningen Jeugdwet.

5.2.3 Hypothese 3: Er is sprake van een correlatie tussen context en alle indicatoren

Deze hypothese kan worden bevestigd op basis van de resultaten van het onderzoek op het gebied van de energietransitie en het sociale domein. In het algemeen geldt dat levensverwachting, inkomen per huishouden en aantal inwoners een correlatie hebben met de algemene financiële middelen. De contextindicatoren hebben geen correlatie met de financiële middelen duurzaamheid. Inkomen per huishouden, bevolkingsdichtheid, aantal inwoner hebben een correlatie met output. Gezondheid, levensverwachting en inkomen per huishouden hebben een correlatie met outcome. Voor het sociale domein geldt dat alle contextindicatoren een correlatie hebben met input, output en outcome.

De conclusie is dat deze hypothese op een aantal punten is bevestigd met de resultaten van dit onderzoek.

5.3 Discussie

5.3.1 Bruikbaarheid model

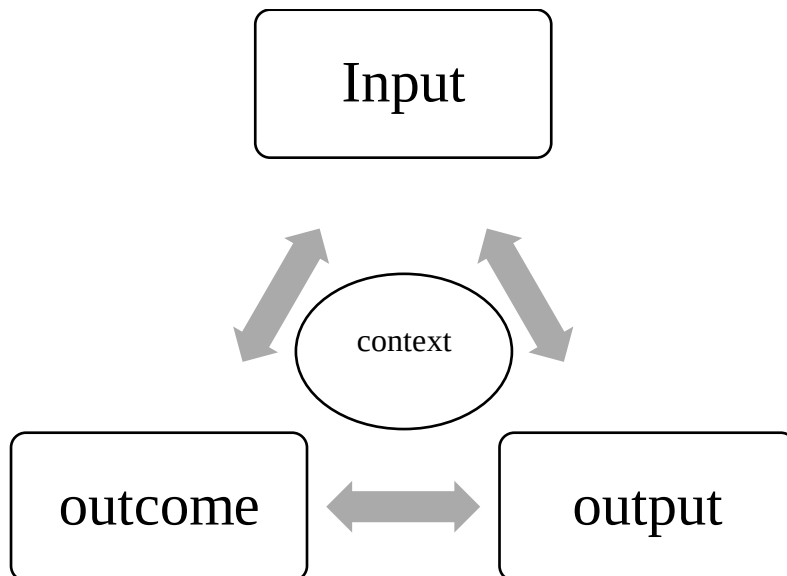
In dit onderzoek is onderzocht of er sprake is van samenhang tussen context, input, output en outcome van gemeenten op het gebied van de energietransitie en de transitie in het sociale domein. De conclusie is dat er sprake is van samenhang tussen deze variabelen, gedeeltelijk zoals verwacht op basis van het CITOO Model. Context heeft een samenhang met input, output en outcome, input hangt samen met output, en output hangt samen met outcome. Zoals beschreven in de vorige paragraaf is er een verschil tussen de samenhang op het gebied van de energietransitie en het sociale domein. De samenhang op het gebied van de energietransitie sluit over het algemeen aan op het model. De samenhang op het gebied van het sociale domein niet. Het CITOO Model is dan ook niet bruikbaar voor alle beleidsopgaven.

De uitkomsten van dit onderzoek laten zien dat er niet automatisch een correlatie is tussen output en outcome in de richting zoals gesteld wordt in de modellen van Boyne (2002), Walker (2010) en Poister (2014). Het tegendeel wordt aangetoond bij de correlatie tussen output en outcome in het sociale domein, namelijk meer voorzieningen leidt daar tot een hogere outcome, welke bestaat uit een grotere maatschappelijke problematiek. Ook is aangetoond dat er sprake is van een samenhang tussen outcome en output, wat geen onderdeel is van het CITOO model.

Een mogelijke verklaring voor deze uitkomsten in het sociale domein is dat daar alles met alles samenhangt, waarbij er sprake is van een cyclische samenhang in 2 richtingen tussen input, output en outcome in plaats van een lineaire relatie in 1 richting, zoals aangegeven in figuur 36. De onderliggende aanname is dat de lasten voor het sociale domein samenhangen met de ingezette voorzieningen, oftewel output, met de mate van maatschappelijke problematiek, oftewel outcome, en met de context van gemeenten, oftewel de sociaal economische positie. De ingezette voorzieningen hangen samen met de maatschappelijke problematiek, oftewel outcome, de financiële middelen van een gemeenten, oftewel input en de context van een

gemeente. De maatschappelijke problematiek, oftewel outcome hangt samen met de ingezette voorzieningen, de lasten van het sociale domein oftewel ingezette middelen, en de context van een gemeente. De aanname is ook dat er sprake is van een doorlopend proces waarbij iedere wijziging invloed heeft op de andere variabelen.

Figuur 35 cyclus input, output, outcome en context

De conclusie over de bruikbaarheid van het model is dat het CITO Model wel bruikbaar is voor beleidsopgaven waarbij er aantoonbaar sprake is van causale verbanden tussen input, output en outcome in de maatschappelijk gewenste richting. Prestaties van gemeenten op complexere opgaven, waarbij de samenhang tussen variabelen complexer is, zijn minder geschikt om te onderzoeken met het CITO model dat uitgaat van een traditionele samenhang tussen input, output en outcome. Dit betekent ook dat onderliggende theoretische modellen zoals het IOO Model en het program logic model niet passend zijn voor alle beleidsopgaven.

5.4.2 Sterkte van het onderzoek

De sterke punten van dit onderzoek zijn:

1. Het onderzoeken van de samenhang bij 2 verschillende transitities.
2. Het toetsten op basis van beschikbare data van alle Nederlandse gemeenten.

De zwakke punten van dit onderzoek zijn:

1. Niet het volledige CITO Model is getoetst.
2. De validiteit van een aantal indicatoren is niet optimaal.
3. De beperktheid van de data doordat alleen openbare informatie is gebruikt.
4. De data is niet gecorrigeerd naar een normale verdeling of andere meeteenheid.
5. Niet alle verbanden zijn nader geanalyseerd met regressie analyses.
6. Er is geen factoranalyse uitgevoerd.

Door twee verschillende transitities te onderzoeken is inzicht ontstaan in de samenhang tussen context, input, output en outcome op twee specifieke beleidsonderwerpen. Daarnaast is deze samenhang vergeleken zodat het inzicht vergroot is in de bruikbaarheid van het model op het gebied van verschillende opgaven. Door het model te toetsen met openbare data van alle gemeenten ontstaat de mogelijkheid om de dataset te splitsen op inwoneraantal en inkomen,

waardoor er een verdieping ontstaat in de samenhang. Daarnaast geeft dit een representatief beeld van de samenhang tussen context, input, output en outcome voor Nederlandse gemeenten. Het wetenschappelijke gat zoals geformuleerd in de inleiding bestaat uit het totaal aan mogelijke verklaringen voor verschillen in prestaties. Met dit onderzoek is een bijdrage geleverd aan het vergroten van het inzicht over de samenhang tussen context, input, output en outcome in het algemeen en de samenhang van prestaties op de energietransitie en de transitie in het sociale domein specifiek. Daarmee is een bijdrage geleverd aan het invullen van het aanwezige wetenschappelijke gat.

Uit dit onderzoek is gebleken dat de werkelijkheid complexer is dan een theoretisch model, dit is slecht een beperkte weergave van de werkelijkheid. De beperking van het onderzoek is dan ook dat het geen volledig inzicht geeft in de werkelijke samenhang tussen alle mogelijke variabelen en indicatoren die van invloed kunnen zijn op prestaties. Niet alle variabelen en indicatoren zoals vermeld in het concept zijn getoetst, de variabele throughput is bijvoorbeeld niet getoetst doordat er geen valide indicator gevonden. De scores op de indicator wind op land zijn bekend van een beperkt aantal gemeenten. Ook zijn niet alle verbanden nader onderzocht met een regressie analyse en is er geen factoranalyse uitgevoerd. Aanbevelingen wanneer dit onderzoek nogmaals zou worden uitgevoerd zijn:

- Aanvullend zelf data te verzamelen zodat voor alle gemeenten de data beschikbaar is.
- De validiteit van een aantal indicatoren te verbeteren, zoals de duurzaamheidsmeter en input duurzaamheid.
- De variabele throughput verder uit te werken naar een valide indicator en hiervoor zelf data te verzamelen.
- De data te corrigeren naar gelijke meetniveaus en normale verdelingen.
- Ook naar de overige verbanden tussen de variabelen regressie analyses uit te voeren, en daarbij meer splitsingen aan te brengen, bijvoorbeeld voor de energietransitie bevolkingsdichtheid.
- Factoranalyses uit te voeren bijvoorbeeld voor de outcome indicatoren in het sociale domein aangevuld met gezondheid, levensverwachting en inkomen per huishouden.

De aanbevelingen voor vervolgonderzoek om de kennis te vergroten over de samenhang tussen variabelen die samenhang met de outcome van publieke organisaties zijn:

- Het cyclische model toetsen op het gebied van een complexe beleidsinhoudelijke opgave sociale de transitie in het sociale domein om daarmee inzicht te krijgen in een mogelijke cyclische samenhang in 2 richtingen tussen context, input, output en outcome.
- De samenhang tussen indicatoren behorend bij variabelen te toetsen om daarmee het inzicht te vergroten in de achterliggende samenhang.
- De samenhang van throughput met input, output en outcome te toetsen om daarmee het inzicht te vergroten over de samenhang van externe samenwerking en prestaties van publieke organisaties.
- De effectiviteit van de ingezette output onderzoeken. Uit het uitgevoerde onderzoek blijkt dat de samenhang tussen output en outcome niet in de maatschappelijke gewenste richting is op het gebied van het sociale domein. Dit kan een aanleiding zijn om te onderzoeken of de effectiviteit verbeterd kan worden van de ingezette output.

- Te onderzoeken op welke wijze de sociaal economische positie van inwoners verbeterd kan worden. Het resultaat van het onderzoek is dat sociaal economische indicatoren zoals gezondheid, levensverwachting, inkomen per huishouden, schoolverlaters, werkloosheid en armoede samenhangen met de output van het sociale domein. Vervolgonderzoek kan bijvoorbeeld bestaan uit het onderzoeken van de samenhang tussen deze indicatoren, en daarmee het vergroten van inzicht in de achterliggende oorzaken, en onderzoek naar oplossingsrichtingen. Zoals beschreven in het theoretisch kader zijn er diverse onderzoeken uitgevoerd naar de oorzaken van sociale economische ongelijkheid (Bruggink, 2009; Caminada, 2017; Kooiman et al., 2016; Nusselder et al., 2017; Rug, 2018; van Doorne-Huiskes, 2015). De aanbeveling is dan ook om vervolgonderzoek uit te voeren naar mogelijke oplossingsrichtingen.

5.4 Eindconclusie

Op basis van het uitgevoerde onderzoek is er een samenhang geconstateerd tussen context, input, output en outcome op het gebied van de energietransitie en de transitie in het sociale domein. Deze samenhang heeft overeenkomsten en verschillen tussen de twee transitie, welke zijn toegelicht in hoofdstuk 5. Belangrijkste verschil zijn de mate van samenhang en de richting van de samenhang. Voor deze verschillen zijn diverse verklaringen. Zoals in de inleiding weergegeven verschillen de energietransitie en de transitie in het sociale domein van elkaar op inhoud, verantwoordelijkheden, de rol van de overheid en de afhankelijkheidsrelatie met inwoners. Deze verschillen zijn mogelijke verklaringen voor de geconstateerde verschillen in samenhang tussen de transitie.

Deze conclusie kan vertaald worden naar een handelingsperspectief voor gemeenten. Op het gebied van de energietransitie is duidelijk geworden dat er meerdere knoppen zijn waar gemeenten aan kunnen draaien om hun prestaties te verbeteren. Om de score op hernieuwbare energie te verbeteren kan gestimuleerd worden dat er een toename plaatsvindt van wind op land, het aantal installaties en het vermogen van duurzame installaties. Om de ontwikkeling van hernieuwbare energie te verbeteren kan een toename van zonnepanelen en wind op land gestimuleerd worden, waarbij zonnepanelen een sterke invloed heeft op de ontwikkeling van hernieuwbare energie. Daarmee zijn er kansen voor gemeenten met een hoger en lager dan gemiddeld aantal inwoners om hun prestaties te verbeteren, passend bij de fysieke en maatschappelijke mogelijkheden.

Op het gebied van het sociale domein is duidelijk geworden dat alles met alles samenhangt. De resultaten laten zien dat met name de maatschappelijke problematiek een belangrijke verklaring is voor verschillen in prestaties. De knoppen waar een gemeente aan kan draaien om het aantal voorzieningen in het sociale domein te verminderen en daarmee de financiële lasten van het sociale domein, zijn het verbeteren van de levensverwachting, gezondheid, inkomen per huishouden en het verminderen van armoede, werkloosheid, eenzaamheid en schoolverlaters. Het verbeteren van de positie van inwoners op deze indicatoren kan door het oplossen van de structurele onderliggende problematiek.

In literatuur over sociaal economische ongelijkheid, zoals beschreven in de inleiding, worden de indicatoren levensverwachting, gezondheid, inkomen per huishouden, armoede, schoolverlaters, werkloosheid en eenzaamheid genoemd in relatie tot structurele maatschappelijke problemen. De uitkomsten van dit onderzoek ondersteunen dan ook het pleidooi om de diepere oorzaken te verkennen achter sociale economische ongelijkheid,

mogelijke oplossingen te zoeken en daarmee de problematiek op te lossen en de sociaal economische positie van inwoners te verbeteren. Door het verminderen van de sociaal economische problematiek van inwoners zal de vraag naar voorzieningen in het sociale domein afnemen en daarmee de financiële druk voor gemeenten.

Referenties

- Babbie, E. R. (2015). *The practice of social research*. Nelson Education.
- Boogers, M. J. G. J. A., & Schaap, L. (2007). Bestuurskracht: wat moeten we ermee? - een stand van zaken. *Bestuurskunde*, 16(2), 5-14.
- Boyne, G. A. (2002). Public and private management: what's the difference?. *Journal of management studies*, 39(1), 97-122. <https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy2.utwente.nl/doi/epdf/10.1111/1467-6486.00284>
- Bruggink, J. W. (2009). Ontwikkelingen in (gezonde) levensverwachting naar opleidingsniveau. *Bevolkingstrends*, 57(4), 71-74.
- Buijs, A., Nieuwenhuizen, W., Langers, F., & Kramer, H. (2019). *Resultaten Nationale Landschapsenquête: onderzoek naar visies en waardering van de Nederlandse bevolking over het landelijk gebied in Nederland* (No. 2937). Wageningen Environmental Research.
- Caminada, K. (2017). Stabiele inkomensverhoudingen door toegenomen (fiscale) herverdelingsinspanningen in Nederland. *Ars*, 26.
- CBS (2018) energieverbruik van particulieren. Geraadpleegd op 28 oktober 2019, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2018/14/energieverbruik-van-particuliere-huishoudens>
- CBS (2019) Armoede en sociale uitsluiting 2018. Geraadpleegd op 1 oktober 2019, van [file:///C:/Users/Admin/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/armoede-en-sociale-uitsluiting-web%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/armoede-en-sociale-uitsluiting-web%20(1).pdf)
- CBS (2019) Hernieuwbare energie in Nederland 2018. Geraadpleegd op 1 oktober 2019, van [file:///C:/Users/Admin/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/hernieuwbare-energie-2018%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/hernieuwbare-energie-2018%20(1).pdf)
- Cohen, J. (2017). Artikel 1 Grondwet en de drie decentralisaties in het sociale domein. *NTM/NJCM-Bulletin*, 42(3), 354-363.
- Daalhuizen, F., van Dam, F., de Groot, C., Schilder, F., & van der Staak, M. (2019). ZELFSTANDIG THUIS OP HOGE LEEFTIJD. Planbureau voor de leefomgeving. Geraadpleegd op 1 oktober 2019, van <http://www.mensenmetdementiegroningen.nl/wp-content/uploads/2019/08/Zelfstandig-thuis-op-hoge-leeftijd-PBL-juli-2019.pdf>
- Draak den, M., & van der Ham, L. (2018). Gemeenten over de uitvoering van de Wmo 2015: het glas is halfvol én halfleeg. *Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen*, 96(8), 348-353.
- Hofs, J. (2017). Gemeenten, aan wie nieuwe verantwoordelijkheden met kleinere budgetten zijn toevertrouwd worden voor een pittige opgave gesteld, waarop zij zich eigenlijk niet goed hebben kunnen voorbereiden. Het is te begrijpen dat zij proberen wat er in het sociale domein gebeurt te. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 26(3), 65-71.
- Hoogerwerf, A., Herweijer, M. (2003). *Overheidsbeleid, een inleiding in de beleidswetenschap*. Samsom.
- Hoppe, T., & Faber, A. (2011). Waarom de energietransitie van de woningsector niet opschiet. *Milieu Dossier*, (4), 21-25.

- Hoppe, T., van Bueren, E., & Sanders, M. (2016). Besluit themanummer 'Energietransitie en lokaal bestuur'. *Bestuurswetenschappen*, 70(3), 008.
- Kan, J. van, M. van Genugten, J.R. Lunsing & M. Herweijer. (2014). *Verborgen krachten. Over de bestuurskracht van typen gemeenten*, Nijmegen/Winsum: 2014.
- Katz, D., & Kahn, R. L. (1978). *The social psychology of organizations* (Vol. 2, p. 528). New York: Wiley.
- Kok, L., & Zijp, M. C. (2017). Tools voor Maatschappelijk Verantwoord Inkopen. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en milieu. Geraadpleegd op 24 september, van <https://www.pianoo.nl/sites/default/files/documents/documents/rivmtoolsvoormaatschappelijkverantwoordinkopen-januari2017.pdf>
- Kooiman, N., De Jong, A., Huisman, C., Van Duin, C., & Stoeldraijer, L. (2016). Regionale bevolkings-en huishoudensprognose 2016-2040: sterke regionale verschillen. Den Haag: CBS.
- Kuhry, B., Pommer, E., & Eggink, E. (2004). Prestaties van de publieke sector. *Jaarboek Overheidsfinanciën 2006*, 197.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,. (2016). Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 24 maart 2016, nr. 2016-0000177572, tot vaststelling van de beleidsindicatoren die door gemeenten in de programma's en programmaverantwoording worden opgenomen.
- Ministerie van economische zaken. (2016) Energieagenda, naar een CO2 arme energievoorziening. Geraadpleegd op 20 november 2019, van [file:///C:/Users/Admin/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/Energieagenda-2016%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/Energieagenda-2016%20(1).pdf)
- Ministerie volksgezondheid welzijn en sport (2018) Programma één tegen eenzaamheid. Geraadpleegd op 5 mei 2019, van [file:///C:/Users/Admin/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/Actieprogramma+Eenzaamheid%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/Actieprogramma+Eenzaamheid%20(1).pdf)
- Nusselder, W. J., Bruggink, J. W., & Mackenbach, J. (2017). Ongelijkheid in gezonde levensverwachting: een dubbel nadeel voor laagopgeleiden. *Geron*, 19(3), 14-18.
- Ooms, I., Sadiraj, K., & Pommer, E. (2017). Regionale verschillen in het sociaal domein: voorzieningengebruik nader verklaard. SCP.
- Peeters, C., Keizer, R., Peters, C., & Tazelaar, P. (2013). Bekostigingsmodellen. Modellen, afwegingen en uitdagingen voor gemeenten. Rijksoverheid. Geraadpleegd op 20 november 2019, van [file:///C:/Users/Admin/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/20161104_Kennisplatform_Reader%20Sturing%20en%20bekostiging%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/20161104_Kennisplatform_Reader%20Sturing%20en%20bekostiging%20(1).pdf)
- Pfeffer, J., & Salancik, G. R. (2003). *The external control of organizations: A resource dependence perspective*. Stanford University Press.

Poister, Theodore H., Maria Aristigueta, and Jeremy L. Hall. 2015. *Managing and measuring performance in public organizations: An integrated approach*. (Second edition). San Francisco, CA: Jossey-Bass. ISBN: 978-1-118-43905.

Rijksoverheid. (2018). Windenergie op land-plan van aanpak 2018 . Geraadpleegd op 1 januari 2019, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-849996.pdf>

Rijksoverheid. (2017). Sociaal domein tussen transitie en vernieuwing, Ontwikkeling gemeentelijke bestedingen 2015-2016. Geraadpleegd op 26 augustus 2019, van <https://kennisopenbaarbestuur.nl/media/255233/sociaal-domein-tussen-transitie-en-vernieuwing.pdf>

Rijksoverheid. (2019). Geraadpleegd op 26 augustus 2019, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/duurzame-energie>

Rijksoverheid. (2019). Klimaatakkoord. Geraadpleegd op 1 juni 2019, van <https://www.klimaatakkoord.nl/gebouwde-omgeving>

Rijksoverheid. (2019). Verdeling van de algemene uitkering. Geraadpleegd op 1 september 2019, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/02/11/verdeling-van-de-algemene-uitkering-uit-het-gemeentefonds-2019-stand-februari-2019>

Robbe, T., Telgen, J., & Uenk, N. (2016). Wel of niet resultaatgericht inkopen: twee visies. *Sociaal bestek*, 78(3), 12-14.<http://www.pprc.eu/wp-content/uploads/SociaalBestek-2016-Wel-of-niet-resultaatgericht-inkopen-Telgen-Uenk-Ro....pdf>

Roorda, C., Verhagen, M., Loorbach, D., & Van Steenberghe, F. (2015). Doe-democratie: Niche, visie of hype. *Rotterdam: DRIFT, Erasmus Universiteit*.

Rotmans, J. (2011). Staat van de Energietransitie in Nederland. *Rotterdam: DRIFT, Erasmus Universiteit Rotterdam*.

Rug, M.M. (2018). Regionale verschillen in het carrièreverloop van schoolverlaters. Sanders, M., & Heldeweg, M. A. (2014). To PPS or not to PPS?(Publiek-) private samenwerking rond groen gas. *Bestuurswetenschappen*, 68(1), 41-58.

Schaap L. (2015). Lokaal bestuur. Convoy Uitgevers BV.

Schalk, J., Torenvlied, R., & Allen, J. (2009). Network embeddedness and public agency performance: The strength of strong ties in Dutch higher education. *Journal of public administration research and theory*, 20(3), 629-653.

Schilder, F., Van Middelkoop, M., & Van Den Wijngaart, R. (2016). Energiebesparing in de Woningvoorraad. *Planbureau voor de Leefomgeving: Den Haag, The Netherlands*.

Schmidt, V. A. (2013). Democracy and legitimacy in the European Union revisited: Input, output and 'throughput'. *Political Studies*, 61(1), 2-22.

Scott, W. R. (1987). Organizations: Rational, natural, and open systems. Prentice hall.

Sociaal en Cultureel Planbureau. (2004). Prestaties van de publieke sector. Een internationale vergelijking van onderwijs, gezondheidszorg, politie, justitie en openbaar bestuur. Geraadpleegd op 3 juli 2019, van <https://kennisopenbaarbestuur.nl/media/169737/prestaties-van-de-publieke-sector.pdf>

Telos, website. Geraadpleegd op 28 oktober 2019, van www.telos.nl

Toolsema, L. A., & Allers, M. A. (2018). *Atlas rijksuitkeringen aan gemeenten 2017*. COELO.

Van dale. (2019) website

van den Bekerom, P., Schalk, J., & Torenvlied, R. (2017). Transforming input into output: How downward networking mediates the effect of external networking on organizational performance. *Public performance & management review*, 40(4), 625-651.

van Doorne-Huiskes, A. (2015). Verschil in Nederland: een mooie studie. *Mens en maatschappij*, 90(2), 199-211.

VNG (2019). Stand van zaken zon en wind op land. Geraadpleegd op 28 oktober 2019, van https://vng.nl/files/vng/08102019_stand_van_zaken_zon_en_wind_op_land_lr.pdf

VNG (2019). Website. Geraadpleegd op 1 september 2019, van <https://vng.nl/klimaatakkoord-en-regionale-energiestrategie>

Vrooman, C., Gijsberts, M., & Boelhouwer, J. (2014). Verschil in Nederland.

Waal de, V. (2016). Sociale (wijk) teams onderzocht: zicht op ontwikkelingen en knelpunten.

Waarstaatjegemeente.nl. (2019) website

Walker, Richard M., George A. Boyne, and Gene A. Brewer (Eds.). 2010. *Public management and performance: Research directions*. Cambridge: Cambridge University Press.

Walle, S. V. D., & Kampen, J. (2002). Zijn ontevreden klanten ontevreden? Over zin en onzin van gebruikersbevragingen bij de overheid. *Beleid en Maatschappij*, 29(3), 146-155.

Bijlagen

Bijlage 1. Verplichte beleidsindicatoren BBV

(Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2016)

	Taakveld	Naam Indicator	Eenheid	Bron
1.	0. Bestuur en ondersteuning	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens
2.	0. Bestuur en ondersteuning	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens
3.	0. Bestuur en ondersteuning	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	Eigen begroting
4.	0. Bestuur en ondersteuning	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	Eigen begroting
5.	0. Bestuur en ondersteuning	Overhead	% van totale lasten	Eigen begroting
6.	1. Veiligheid	Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	Bureau Halt
7.	1. Veiligheid	Harde kern jongeren	Aantal per 10.000 inwoners	KLDP
8.	1. Veiligheid	Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	CBS
9.	1. Veiligheid	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	CBS
10.	1. Veiligheid	Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	CBS
11.	1. Veiligheid	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	CBS
12.	2. Verkeer en vervoer	Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	%	VeiligheidNL
13.	2. Verkeer en vervoer	Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser	%	VeiligheidNL
14.	3. Economie	Func tiemenging	%	LISA
15.	3. Economie	Bruto Gemeentelijk Product	Verhouding tussen verwacht en gemeten product	Atlas voor Gemeenten
16.	3. Economie	Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	LISA
17.	4. Onderwijs	Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	DUO
18.	4. Onderwijs	Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	DUO
19.	4. Onderwijs	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv'ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	DUO
20.	5. Sport, cultuur en recreatie	Niet sporters	%	RIVM
21.	6. Sociaal domein	Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	LISA

	Taakveld	Naam Indicator	Eenheid	Bron
22.	6. Sociaal domein	Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21-jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
23.	6. Sociaal domein	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
24.	6. Sociaal domein	Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	CBS
25.	6. Sociaal domein	Achterstandsleerlingen	% 4 t/m 12-jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
26.	6. Sociaal domein	Werkloze jongeren	% 16 t/m 22-jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
27.	6. Sociaal domein	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	CBS
28.	6. Sociaal domein	Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	CBS
29.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS
30.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS
31.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	CBS
32.	6. Sociaal domein	Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	GMSD
33.	7. Volksgezondheid en Milieu	Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	CBS
34.	7. Volksgezondheid en Milieu	Hernieuwbare elektriciteit	%	RWS
35.	8. Vhrosv	Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	CBS
36.	8. Vhrosv	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	Basisregistratie adressen en gebouwen
37.	8. Vhrosv	Demografische druk	%	CBS
38.	8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishoudens	In Euro's	COELO
39.	8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten	In Euro's	COELO

	Taakveld	Naam Indicator	Eenheid	Bron
		meerpersoonshuishoud en		

Bijlage 2 Dashboard

Dashboard Sociaal Domein		
Huishoudens met maatwerkvoorzieningen	Inwoners met individuele voorzieningen	Huishoudens met voorzieningen per wet
Jongeren met jeugdzorgtrajecten	Huishoudens zonder voorzieningen	Huishoudens met bijstandsuitkeringen
Gebruik eerstelijnszorg huisarts	Kinderen opgroeiend in armoede	Clientervaring Wmo
Mantelzorg verlenen	Eenzaamheid	Zelfstandig wonende personen 75 jaar en ouder
Ontwikkelingen gebruik participatiewet	Samenhang levensgebeurtenissen	

Daarnaast is via de site www.waarstaatjegemeente.nl meer data beschikbaar over het sociaal domein, zie tabel 7.

Overige indicatoren sociaal domein		
Een ouder huishoudens	Jongeren met jeugdhulp	Bevolkingsverdeling
Jongeren met jeugdzorg naar soort	Tienermoeders	Type jeugdzorgtrajecten
Kinderen in uitkeringsgezin	Beëindigde jeugdhulptrajecten	Leerlingen
Absoluut verzuim	Relatief verzuim	Voortijdig schoolverlaters
Verwijzingen halt	Jongeren met jeugdreclassering	Achterstandsléerlingen
Werkloze jongeren	Banen	Personen en huishoudens met bijstandsuitkering
Werkloosheidspercentage	Re-integratie voorzieningen	Werkloze beroepsbevolking
Beroepsbevolking met laag onderwijsniveau	Huishoudens met laag en hoog inkomen	Inkomen als ZZP'er

Bijlage 3 Operationalisering

In onderstaande tabel de operationalisering van de indicatoren. In de kolom bron staat schuin de benaming van de tabel in www.waarstaatjegemeente.nl.

Operationalisering indicatoren						
variabele	Indicator	conceptualisering	operationalisering	Toelichting	originele bron	Beschikbaar voor jaartal
Context	Kenmerken gemeente	Aantal inwoners	Inwoners van een gemeente uitgedrukt in het bevolkingsaantal per 1 januari, gebaseerd op de in het bevolkingsregister opgenomen personen.	Met deze indicator wordt inzichtelijk of het kenmerk inwoneraantal invloed heeft op de prestaties van gemeenten.	CBS <i>Bevolking totaal</i>	2014-2018
	Kenmerken gemeente	Bevolking dichtheid	Aantal inwoners per km2, gebaseerd op de in het bevolkingsregister opgenomen aantal personen per 1 januari	Met deze indicator wordt duidelijk of de mate van verstedelijking invloed heeft op prestaties van gemeenten.	CBS <i>bevolkingsdichtheid</i>	2014-2018
	Kenmerken inwoners	Inkomen huishouden	Gemiddeld jaarinkomen per huishouding, uitgedrukt in euro's.	Inkomen is een indicator van de sociaal economische positie wat inzicht geeft in de financiële mogelijkheden van inwoners om activiteiten te ondernemen op het gebied van duurzaamheid en het sociaal domein.	CBS <i>Besteedbaar huishoudinkomen naar doelgroep huurtoeslag</i>	2014-2017
	Kenmerken inwoners	Gezondheid inwoners	Score gezondheid Telos duurzaamheidsbalans. Deze score is opgebouwd uit het % zieken, de gezondheidsbeleving, en de beschikbaarheid van gezondheidszorg.	De gezondheid van inwoners is een indicator van de fysieke en psychische mogelijkheden van inwoners. Verschillen in gezondheid zijn mogelijk een verklaring voor verschillen in output en outcome.	Telos, duurzaamheidsbalans <i>Gezondheid</i>	2014-2017

	Kenmerken inwoners	Levensverwachting inwoners	De levensverwachting betreft de gemiddelde leeftijd die een levendgeborene uit het betreffende jaar naar verwachting zal bereiken. Met levensverwachting wordt levensverwachting bij geboorte bedoeld. Hier is gebruik gemaakt van het drie jaar-gemiddelde, om fluctuaties in met name kleinere gemeenten te verzachten.	Levensverwachting is een indicator van de gesteldheid van inwoners wat een mogelijke verklaring kan zijn voor verschillen in de output en outcome van gemeenten.	RIVM <i>Levensverwachting</i>	2014 en 2016
Input	Geld	Algemene beschikbare financiën	Baten per inwoner, voor mutatie reserve uitgedrukt in Euro's.	De beschikbare baten per inwoner geeft informatie op de hoeveelheid geld die beschikbaar is voor publieke diensten.	Gemeenten via CBS <i>Baten voor mutatie reserve</i>	2014-2018
		beschikbare financiën energietransitie	Lasten voor mutatie reserve voor volksgezondheid en milieu uitgedrukt in gemiddeld bedrag per inwoner in euro's. Baten en lasten van gemeenten voor verschillende verslagsoorten (begroting, kwartaalcijfers en jaarrekening) in één verslagjaar.	Er is geen specifieke informatie over de energietransitie beschikbaar. Ook is er geen budget duurzaamheid beschikbaar. De minst slechte optie is volksgezondheid en milieu vanuit de inhoudelijke relatie die er is tussen milieu en energietransitie. Zie validiteit voor kritische noot.	CBS Aangeleverd door gemeenten <i>Lasten voor mutatie reserve volksgezondheid en milieu</i>	2017-2018
		beschikbare financiën sociaal domein	Lasten voor mutatie reserve voor sociaal domein uitgedrukt in gemiddeld bedrag per inwoner in euro's. Baten en lasten van gemeenten voor verschillende verslagsoorten (begroting, kwartaalcijfers en	De lasten sociaal domein geeft zicht op de hoeveelheid geld dat besteed is aan het sociaal domein.	CBS Aangeleverd door gemeenten <i>Lasten voor mutatie reserve sociaal domein</i>	2017-2018

			jaarrekening) in één verslagjaar.			
Throughput	Extern proces	mate van samenwerking	Score op SDG samenwerkingsverband en, uitgedrukt in een percentage waarin de gemeente voldoet aan de maximale haalbare doelstelling (100%). Zie bijlage 3 onderzoeksvoorstel voor opbouw indicator.	Hiermee wordt ingezet gegeven in welke mate gemeenten samenwerken met inwoners en andere partners, zie validiteit voor kritische noot.	Telos – SDG 17. <i>samenwerking sverbanden</i>	2017
Output	Kwantiteit	Energieverbruik	Gemiddeld elektriciteitsverbruik koop en huurwoningen, uitgedrukt in kWh voor koop en huurwoningen	Onderdeel van de energietransitie is het besparen van energie. Het gemiddelde energieverbruik geeft inzicht in afwijkingen ten opzichte van landelijke resultaten.	CBS - Centraal Bureau voor de Statistiek <i>Bedrijven en woningen-opgesteld vermogen van zonnepanelen - gemeenten</i>	2014-2017
		Aantal duurzame aansluitingen	Aantal zonne- energie aansluitingen per 1000 inwoners.	Het aantal duurzame aansluitingen geeft zicht op de ingezette voorzieningen voor de energietransitie	CBS – Zonnestroom <i>Totaal bedrijven en woningen - installaties-gemeenten</i>	2014-2017
		Vermogen duurzame aansluitingen	Vermogen zonne- energie aansluitingen	Het opgesteld vermogen van zonnepaneleninstallaties in kW aan het einde van het referentiejaar.	CBS Zonnestroom <i>Bedrijven en woningen opgesteld vermogen van zonnepanelen</i>	2014-2017
		Wind op land	Percentage hernieuwbare energie opgewekt via wind op land.	Het % wind op land geeft inzicht in het soort duurzame energie dat wordt opgewekt.	RDW Rijksdienst voor het wegverkeer <i>Percentage hernieuwbare elektriciteit, opgewerkt via wind op land</i>	2014-2017

		Zonnepanelen	Percentage hernieuwbare energie opgewerkt via zonnepanelen	Het % zonnepanelen geeft inzicht in het soort duurzame energie dat wordt opgewekt.	RDW Rijksdienst voor het wegverkeer <i>Percentage hernieuwbare energie opgewekt via zonnepanelen</i>	2014-2017
		voorzieningen jeugdzorg	Het percentage jongeren met jeugdzorgtraject. Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar. Jeugdhulp is de hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014). Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders.	Het aantal voorzieningen is een indicator voor de behaalde resultaten in het sociaal domein, waarbij er in dit onderzoek geen uitspraak wordt gedaan over of een positieve of negatieve ontwikkeling wenselijk is.	CBS - Beleidsinformatie Jeugd <i>Jongeren met jeugdhulp- % van jongeren tot 18 jaar</i>	eerste halfjaar 2015 - tweede halfjaar 2018
		voorzieningen Wmo	Het % huishoudens met Wmo voorziening thuis. Aantal per 1.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.	Het aantal voorzieningen is een indicator voor de behaalde resultaten in het sociaal domein, waarbij er in dit onderzoek geen uitspraak wordt gedaan over of een positieve of negatieve ontwikkeling wenselijk is.	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO <i>Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo</i>	eerste halfjaar 2015 - tweede halfjaar 2018
		voorzieningen participatiewet	Het % huishoudens met voorzieningen op grond van de participatiewet. Het aantal uitkeringen aan huishoudens op grond van de Wet Werk en bijstand (WWB, t/m 2014) en de	Het aantal voorzieningen is een indicator voor de behaalde resultaten in het sociaal domein, waarbij er in dit onderzoek geen	CBS - Participatiewet <i>Huishoudens met bijstandsuitkering</i>	2014 - 2018

			Participatiewet (vanaf 2015) wordt getoond.	uitspraak wordt gedaan of een positieve of negatieve ontwikkeling wenselijk is.		
Outcome	Service outcome	Hernieuwbare energie	Het percentage hernieuwbare energie. Hernieuwbare energie is schone, duurzame en onuitputtelijke energie die het leefmilieu niet schaadt. Voorbeelden zijn windenergie, zonne-energie, biomassa, waterkracht en geothermische energie. Door gebruik te maken van duurzame, hernieuwbare energie hebben we minder energie uit fossiele bronnen nodig.	Het percentage hernieuwbare energie is een indicator van de impact van het inzette beleid, en geeft zicht op de gewenste outcome, energieneutraliteit.	Rijkswaterstaat – Klimaatmonitor <i>Hernieuwbare energie</i>	2014-2017
		Duurzaamheidsbalans	De duurzaamheid score Telos. Oordeel over De mate de gemeente duurzaam is, op basis van ecologisch, sociaal-cultureel en economisch kapitaal, uitgedrukt in een score van 0 (zeer laag) tot 100 (zeer hoog).	De duurzaamheidsscore is een indicator die breed inzicht geeft in de impact van diverse beleidsterreinen op duurzaamheid, zie validiteit voor kritische noot.	Telos – Duurzaamheidsbalans <i>Overall duurzaamheidsscore</i>	2014-2017
		armoede	Het % kinderen dat in armoede opgroeit. Percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.	Het verminderen van armoede is een gewenste impact van beleid in het sociale domein.	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel <i>Kinderen in uitkeringsgezinnen</i>	2014-2015
		armoede	Inzet op einde armoede SDG. Beëindig armoede overal en in al haar vormen. Het aangegeven percentage is de mate waarin de gemeente voldoet aan de maximale haalbare doelstelling (100%).	Kinderen in armoede is niet beschikbaar voor recente jaren, gemeentelijke inzet wel en is daarom toegevoegd als impactindicator, zie validiteit voor kritische noot.	Telos – SDG <i>1 einde aan de armoede</i>	2017

		schoolverlaters	Het % voortijdig schoolverlaters. Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat. De cijfers van DUO hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2017/2018"	Het verminderen van schoolverlaters is impact die wordt nagestreefd in het sociaal domein.	DUO/Ingrado Voortijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie	2014-2017
		werkloosheid	Het % werkloosheid. Werkloze beroepsbevolking als percentage van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking. Deze definitie heeft betrekking op personen die in Nederland wonen (exclusief de institutionele bevolking).	Het verminderen van werkloosheid is een indicator die inzicht geeft in welke mate divers beleid in het sociaal domein impact heeft voor inwoners.	CBS – Arbeidsdeelname Werkloosheidsperscentage	2014-2018
		eenzaamheid	Het % eenzaamheid onder volwassenen. Percentage van de volwassenen (19+) met hoge emotionele/sociale eenzaamheidsscore (volwassenen 19+). De eenzaamheidsschaal bestaat uit elf uitspraken over emotionele eenzaamheid en sociale eenzaamheid.	Participatie en zelfredzaamheid is de gewenste outcome van het sociaal domein. Eenzaamheid is een outcome indicator die inzicht geeft in welke mate inwoners participeren en zelfredzaam zijn.	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD 'en, CBS en RIVM, regionale cijfers. <i>Eenzaamheid</i>	2016
		zelfstandig wonen	% per 1000 inwoners 75+ zelfstandig wonend. De indicator toont het aantal personen van 75 jaar ouder dat zelfstandig woont en het aantal dat in een instelling verblijft.	Zo lang mogelijk zelfstandig wonen is een outcome waar naar wordt gestreefd in het sociaal domein.	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO <i>Personen van 75 jaar en ouder: zelfstandig wonend</i>	2016-2018

Bijlage 4 Spreiding scores alle indicatoren

	N	Minimum	Maximum	Gemiddeld	Standaard deviatie
inwoners 2014	345	942	810937	47931,58	69684,277
inwoners 2015	345	926	821752	48138,23	70450,055
inwoners 2016	345	919	833624	48363,57	71208,977
inwoners 2017	345	941	844947	48659,19	71936,007
inwoners 2018	345	932	854047	48947,82	72629,405
bevolkingsdichtheid 2014	345	4	5201	772,22	902,788
bevolkingsdichtheid 2015	345	3	5247	775,68	910,353
bevolkingsdichtheid 2016	345	3	5299	779,20	916,096
bevolkingsdichtheid 2017	345	3	5349	784,10	922,912
bevolkingsdichtheid 2018	345	4	5427	789,25	930,160
levensverwachting 2014	345	78,3	95,5	81,786	1,3605
levensverwachting 2016	342	78,5	86,4	81,910	1,2085
gezondheid 2014	345	34	77	55,21	6,772
gezondheid 2015	345	35	78	55,72	6,848
gezondheid 2016	345	34	77	55,79	6,834
gezondheid 2017	345	35	78	56,05	6,849
Inkomen huishouden 2014	345	25700	67300	38569,57	4832,855
Inkomen huishouden 2015	345	25500	67700	38691,01	5149,871
Inkomen huishouden 2016	345	27100	68100	40124,64	5379,348
Inkomen huishouden 2017	345	28000	70300	42149,86	5752,341
Budget Sociaal domein 2017	343	373	2795	1037,47	408,477
Budget Sociaal domein 2018	341	356	2866	1050,18	428,517
Budget milieu 2017	343	109	776	241,93	61,704
Budget milieu 2018	341	115	733	245,32	58,325
Financiën beschikbaar 2014	345	1316	6685	2299,56	688,207
Financiën beschikbaar 2015	345	1520	6745	2612,05	735,128
Financiën beschikbaar 2016	345	1554	7363	2605,02	750,839
Financiën beschikbaar 2017	343	1576	7116	2629,99	750,023
Financiën beschikbaar 2018	341	1608	7171	2669,44	756,427
Electra huurwoningen 2014	345	2060	3170	2522,93	208,927
Electra huurwoningen 2015	345	1980	2960	2414,17	178,749
Electra huurwoningen 2016	345	1950	2920	2366,29	174,463
Electra huurwoningen 2017	345	1870	2990	2318,20	176,199
Electra koopwoningen 2014	345	2710	4550	3704,87	322,513
Electra koopwoningen 2015	345	2630	4410	3622,96	315,302
Electra koopwoningen 2016	345	2570	4370	3536,14	315,963
Electra koopwoningen 2017	345	2530	4310	3461,30	320,784

Aantal installaties 2014	341	3,6	48,4	17,249	7,0392
Aantal installaties 2015	343	5,0	101,4	24,515	11,4013
Aantal installaties 2016	345	6,4	127,5	31,459	14,7535
Aantal installaties 2017	345	8,2	145,5	40,710	17,9422
Vermogen installaties 2014	341	12,9	221,5	75,747	40,4163
Vermogen installaties 2015	343	17,4	1833,1	118,671	113,4311
Vermogen installaties 2016	344	24,2	1843,3	163,295	149,6887
Vermogen installaties 2017	345	31,4	1870,9	214,373	161,2333
Wind op land 2014	98	,0	86,4	10,540	17,2967
Wind op land 2015	100	,0	91,9	12,130	19,1775
Wind op land 2016	109	,0	89,2	10,693	17,3030
Wind op land 2017	108	,0	87,7	10,926	16,9533
Zonnepanelen 2014	338	,1	4,4	1,267	,7476
Zonnepanelen 2015	336	,1	19,9	1,834	1,4649
Zonnepanelen 2016	340	,1	19,7	2,432	1,6841
Zonnepanelen 2017	340	,2	20,4	3,273	1,9898
Jeugdhulp 2015 1	345	3,8	13,3	8,051	1,7207
Jeugdhulp 2015 2	345	3,8	14,0	8,697	1,8573
Jeugdhulp 2016 1	344	4,0	12,9	8,587	1,7243
Jeugdhulp 2016 2	344	4,7	13,7	9,041	1,8207
Jeugdhulp 2017 1	345	4,6	14,9	8,873	1,9506
Jeugdhulp 2017 2	344	4,7	15,8	9,251	2,0300
Jeugdhulp 2018 1	345	4,5	15,7	9,230	2,0716
Jeugdhulp 2018 2	344	5,2	16,9	9,914	2,1260
Wmo gebruik eerste halfjaar 2015	179	0	110	47,45	19,995
Wmo gebruik tweede halfjaar 2015	187	0	110	47,39	19,543
Wmo gebruik eerste halfjaar 2016	235	15	103	50,53	17,448
Wmo gebruik tweede halfjaar 2016	266	14	110	49,86	17,086
Wmo gebruik eerste halfjaar 2017	287	9	110	50,20	16,986
Wmo gebruik tweede halfjaar 2017	298	13	112	50,89	16,731
Wmo gebruik eerste halfjaar 2018	301	15	294	53,57	22,034
Wmo gebruik tweede halfjaar 2018	297	2	311	54,66	22,550
Uitkering inkomen 2015 1	345	,0	13,4	3,694	2,0079

Uitkering inkomen 2015 2	345	,0	13,3	3,765	1,9895
Uitkering inkomen 2016 1	345	,6	13,3	3,859	2,0059
Uitkering inkomen 2016 2	345	,0	13,2	3,917	1,9916
Uitkering inkomen 2017 1	345	,0	13,0	3,908	1,9699
Uitkering inkomen 2017 2	345	,0	12,6	3,825	1,9160
Uitkering inkomen 2018 1	345	,0	12,5	3,792	1,9045
Uitkering inkomen 2018 2	345	,0	12,2	3,699	1,8566
Hernieuwbare energie 2014	317	1,0	27,5	4,938	3,8104
Hernieuwbare energie 2015	332	,6	29,2	5,073	4,3771
Hernieuwbare energie 2016	337	,5	29,2	5,066	4,4879
Hernieuwbare energie 2017	325	,5	34,2	5,631	4,9273
Duurzaamheidbalans 2014	345	40	59	49,38	3,394
Duurzaamheidbalans 2015	345	40	60	49,16	3,495
Duurzaamheidbalans 2016	345	40	59	49,89	3,443
Duurzaamheidbalans 2017	345	41	60	50,80	3,470
Kinderen in armoede 2014	343	,00	18,34	4,5021	2,69528
Kinderen in armoede 2015	343	,00	18,06	4,6494	2,64256
Inzet einde armoede 2017	345	26	69	53,20	7,135
Schoolverlaters 2014	345	,2	3,8	1,799	,6431
Schoolverlaters 2015	345	,0	3,2	1,425	,5602
Schoolverlaters 2016	345	,0	3,2	1,412	,5418
Schoolverlaters 2017	345	,0	3,2	1,541	,5596
Schoolverlaters 2018	345	,0	4,5	1,640	,5860
Werkloosheid 2014	345	4,5	12,6	6,557	1,1621
Werkloosheid 2015	345	4,3	12,0	6,073	1,1260
Werkloosheid 2016	345	3,7	11,2	5,295	,9970
Werkloosheid 2017	345	2,9	8,1	4,271	,8096
Werkloosheid 2018	345	2,5	6,3	3,379	,6297
Eenzaamheid 2016	345	26,0	55,7	41,031	4,4596
Zelfstandig wonen 75 2016	343	197	995	923,71	47,348
Zelfstandig wonen 75 2018	345	809	1000	925,91	26,361